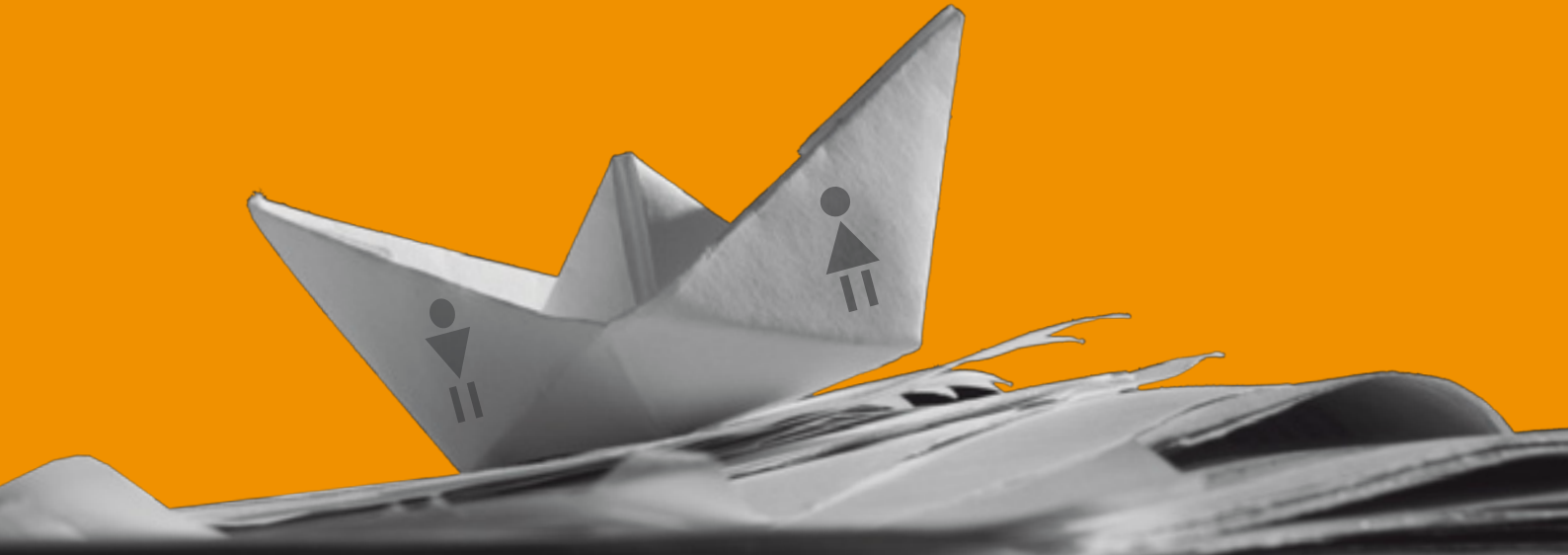

HOOFDSTUK 9

GEZONDHEID

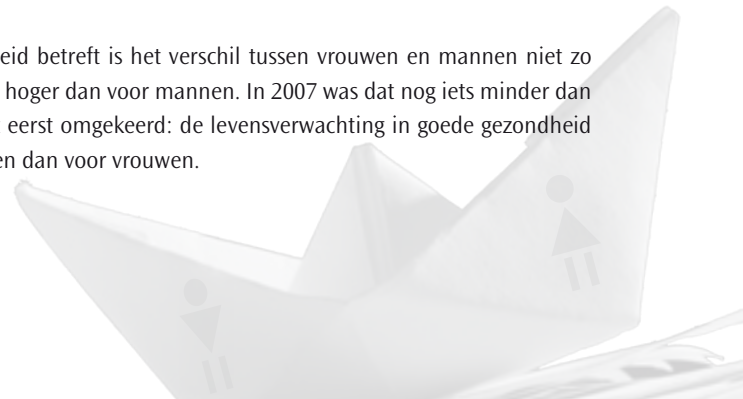

In gezondheidsverschillen tussen vrouwen en mannen spelen niet alleen sociale factoren en verschillen in levensstijl een rol. Biologische verschillen hebben een even belangrijke impact. Zo zijn vrouwen en mannen niet in even grote mate vatbaar voor bepaalde aandoeningen. In dit hoofdstuk wordt de gezondheidstoestand van vrouwen en mannen besproken, vervolgens het aantal tienerzwangerschappen en abortussen en ten slotte wordt er stilgestaan bij de gemiddelde gezondheidskosten.

9.1 GEZONDHEIDSTOESTAND

In hoofdstuk 1 werd ingegaan op de gemiddelde levensverwachting van vrouwen en mannen. De levensverwachting is internationaal de meest gebruikte gezondheidsindicator, die telkens wordt uitgesplitst naar geslacht. Op Europees niveau wordt de levensverwachting ook gekoppeld aan de levensverwachting in goede gezondheid. Er wordt dan nagegaan tot welke leeftijd vrouwen en mannen gemiddeld gespaard blijven van ernstige gezondheidsproblemen. De berekening gebeurt op basis van de enquêtevraag: 'Hebben langdurige gezondheidsproblemen u belemmerd bij uw dagelijkse activiteiten in de afgelopen 6 maanden?' Tot 2001 werden deze gegevens verzameld via de volkstelling. Inmiddels wordt de indicator berekend op basis van de SILC-enquête. De berekening op basis van een beperkte steekproef is vanzelfsprekend minder betrouwbaar dan die op basis van de hele populatie. In tabel 96 zijn de meest recente gegevens (2009) naast die van 2001 en 2007 geplaatst. Omwille van de verschillende bronnen die zijn gebruikt, moet tabel 96 met enige voorzichtigheid worden gelezen.

Wat de levensverwachting in goede gezondheid betreft is het verschil tussen vrouwen en mannen niet zo groot: in 2001 lag deze voor vrouwen 1,5 jaar hoger dan voor mannen. In 2007 was dat nog iets minder dan 5 maanden. In 2009 was de situatie voor het eerst omgekeerd: de levensverwachting in goede gezondheid lag ongeveer 2,5 maanden hoger voor mannen dan voor vrouwen.

- 18 Van Oyen et al. (2005), "Composite health measures in Belgium based on the 2001 Census", in: *Archives Public Health*, jg. 63, pp. 107-126.

TABEL 96:

Levensverwachting, en levensverwachting in goede gezondheid (in jaar)* (2001, 2007, 2009)

		Vrouwen	Mannen
2001	Levensverwachting in goede gezondheid	59,5	58,0
	Levensverwachting	81,7	75,4
	Verschil	22,2	17,4
2007	Levensverwachting in goede gezondheid	63,7	63,3
	Levensverwachting	82,2	76,7
	Verschil	18,5	13,4
2009	Levensverwachting in goede gezondheid	63,5	63,7
	Levensverwachting	82,4	77,2
	Verschil	18,9	13,5

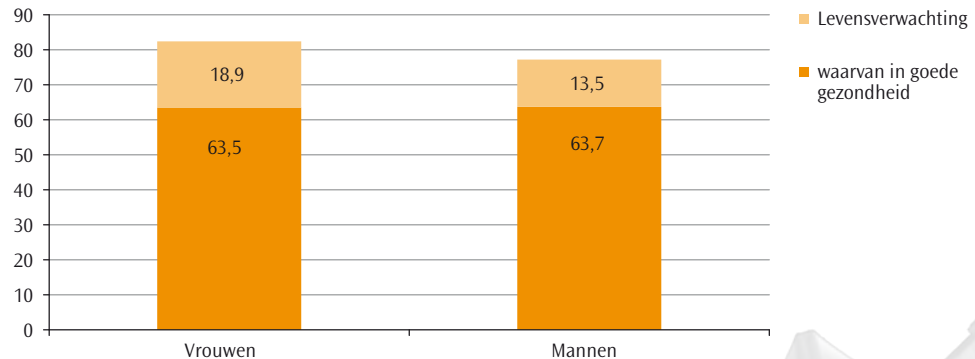
* Doordat er een combinatie is gemaakt van verschillende bronnen, moeten deze gegevens met enige voorzichtigheid worden gelezen.

Bronnen: Gegevens 2009 en 2007: Eurostat op basis van SILC (Levensverwachting in goede gezondheid) en ADSEI (Levensverwachting); Gegevens 2001: Van Oyen et al. (2005) op basis van de volkstelling.¹⁸

De periode van minder goede gezondheid vangt voor mannen en vrouwen dus ongeveer op dezelfde leeftijd aan. De algemene levensverwachting ligt voor vrouwen echter hoger dan voor mannen. Met andere woorden: vrouwen brengen aan het einde van hun leven een langere periode door waarin ze gezondheidsproblemen ervaren. Op basis van de gegevens voor 2009 komt deze periode overeen met bijna 19 jaar voor vrouwen, tegenover 13 jaar en 6 maanden voor mannen. (tabel 96, grafiek 49)

GRAFIEK 49:

Levensverwachting, en levensverwachting in goede gezondheid (in jaar) (2009)

Bronnen: Levensverwachting in goede gezondheid: Eurostat op basis van SILC; Levensverwachting: ADSEI.

TABEL 97:

Subjectieve gezondheid naar geslacht (2008)

	Vrouwen	Mannen
Goed tot zeer goed	78,2%	82,5%
Matig tot zeer slecht	21,8%	17,5%

Bron: WIV, Gezondheidsenquête België 2008: Jean Tafforeau, Subjectieve gezondheid.

TABEL 98:

Chronische aandoeningen naar geslacht* (2008)

	Vrouwen	Mannen
Lage rugproblemen	18,9%	14,5%
Hoge bloeddruk	14,4%	11,0%
Ernstige hoofdpijn, migraine	12,1%	4,0%
Depressie	6,4%	3,4%
Osteoporose	6,2%	1,2%
Chronische angst	5,8%	3,3%
Permanent letsel door ongeval	4,6%	5,8%
Langdurige vermoeidheid	4,5%	2,6%
Diabetes	3,5%	3,3%
Kanker	1,7%	1,6%
Coronaire hartziekte	1,4%	2,1%
Hartinfarct	0,4%	0,8%
Prostaatklasten	-	3,1%

* Meer aandoeningen, zie: www.iph.fgov.be.

Bron: WIV, Gezondheidsenquête België 2008: Johan Van der Heyden, Chronische aandoeningen.

In de vierjaarlijkse gezondheidsenquête wordt aan mensen gevraagd hoe ze zelf hun gezondheid beoordelen. Vrouwen geven vaker dan mannen aan dat hun gezondheid matig, slecht of zeer slecht is. *(tabel 97)*

Tabel 98 geeft een aantal frequente chronische aandoeningen weer en het percentage vrouwen en mannen dat zelf aangeeft hieraan te lijden. Lage rugproblemen en hoge bloeddruk zijn de meest frequente kwalen, zowel voor vrouwen als voor mannen, al liggen de percentages voor vrouwen telkens hoger. 18,9% van de vrouwen lijdt aan lage rugproblemen tegenover 14,5% van de mannen. 14,4% van de vrouwen lijdt aan hoge bloeddruk, terwijl dit bij de mannen 11% is. Kanker en diabetes komen min of meer even vaak voor bij vrouwen als bij mannen. Er zijn drie keer meer vrouwen dan mannen die aan migraine lijden en vijf keer meer vrouwen kampen met osteoporose. Depressie komt bijna twee keer zo vaak voor bij vrouwen als bij mannen. Mannen hebben dan weer tweemaal meer kans op een hartinfarct en hebben ook meer kans op coronaire hartziektes of permanente letsels ten gevolge van een ongeval. Bij deze cijfers moet er rekening mee worden gehouden dat wat mensen zelf als kwalen aangeven niet steeds overeenkomt met de diagnose die een arts zou stellen. *(tabel 98)*

TABEL 99:

Psychische problemen naar geslacht* (2008)

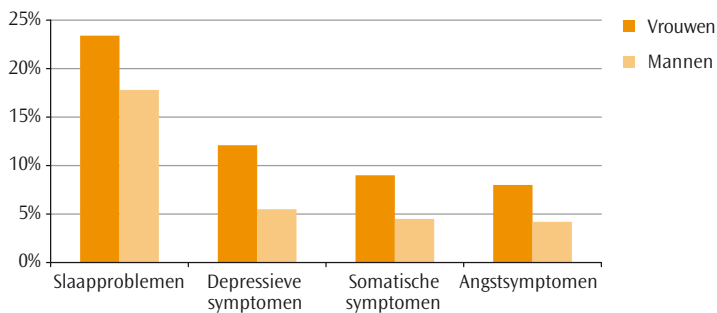
	Vrouwen	Mannen
Slaapproblemen	23,4%	17,8%
Depressieve symptomen	12,1%	5,5%
Somatische symptomen	9,0%	4,5%
Angstsymptomen	8,0%	4,2%

* Na correctie voor leeftijd.

Bron: WIV, Gezondheidsenquête België 2008: Lydia Gisle, Mentale gezondheid.

GRAFIEK 50:

Psychische problemen naar geslacht* (2008)

* Na correctie voor leeftijd.

Bron: WIV, Gezondheidsenquête België 2008: Lydia Gisle, Mentale gezondheid.

19 *De volledige bevraging wordt beschreven in: WIV, Gezondheidsenquête België 2008: Lydia Gisle, Mentale gezondheid (www.iph.fgov.be).*

In de gezondheidsenquête werden mensen ook gevraagd naar hun psychologisch welbevinden en naar een aantal typische symptomen die samengaan met psychische problemen, zoals moeilijkheden om in slaap te raken, zich slap voelen, zich misselijk voelen, geen seksuele interesse meer hebben, negatieve gedachten, vlug huilen, angstaanvallen enzovoort.¹⁹ Slaapproblemen komen heel frequent voor. In de week voorafgaand aan het interview hadden 23,4% van de vrouwen en 17,8% van de mannen hier last van. Hoewel tabel 98 betreffende chronische aandoeningen aantoont dat slechts 6,4% van de vrouwen en 3,4% van de mannen aangeeft ooit een depressie gehad te hebben, liggen de scores voor de symptomen van depressie heel wat hoger: 12,1% van de vrouwen en 5,5% van de mannen vertoonden symptomen van depressie in de week voorafgaand aan het interview. Een constante is wel dat in beide gevallen het percentage bij de vrouwen dubbel zo hoog ligt als bij de mannen. Ten slotte lijden vrouwen ook tweemaal vaker aan angstsymptomen en lichamelijke klachten die samengaan met psychische problemen. (tabel 99, grafiek 50)

TABEL 100:

Zelfmoordgedachten en -pogingen naar geslacht* (2008)

	Vrouwen	Mannen
Zelfmoordgedachten (hele leven)	13,5%	8,7%
Zelfmoordgedachten (afgelopen jaar)	3,6%	3,2%
Zelfmoordpoging (hele leven)	5,9%	3,2%
Zelfmoordpoging (afgelopen jaar)	0,4%	0,4%

* Na correctie voor leeftijd.

Bron: WIV, Gezondheidsenquête België 2008: Lydia Gisle, Mentale gezondheid.

TABEL 101:

Zelfdodingen naar geslacht (2006)

Aantal		Aandeel	
Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
540	1.394	27,9%	72,1%

Bron: ADSEI, Dienst Demografie.

13,5% van de vrouwen en 8,7% van de mannen heeft ooit zelfmoordgedachten gehad. 5,9% van de vrouwen en 3,2% van de mannen ging ooit over tot een zelfmoordpoging. Wanneer er enkel naar het jaar voorafgaand aan het interview wordt gekeken, zijn de verschillen tussen vrouwen en mannen veel kleiner. Zowel bij vrouwen als bij mannen ondernam 1 op de 250 een zelfmoordpoging in het afgelopen jaar. Het aantal mensen met zelfmoordgedachten in het afgelopen jaar ligt acht tot negen maal hoger dan het aantal pogingen. *(tabel 100)*

De cijfers in deze paragraaf zijn gebaseerd op de verklaringen van mensen die werden geïnterviewd. Verschillen tussen deze subjectieve inschattingen van mensen en de diagnoses die een arts zou stellen, hebben deels te maken met de sociale onwenselijkheid van bepaalde zaken. Zelfmoordgedachten of -pogingen, depressies, gezondheidsproblemen en zich zwak voelen zijn doorgaans geen zaken waar mensen 'trots' op kunnen zijn. Ze zullen ze eerder verzwijgen en het belang ervan ontkennen, zeker naarmate de problemen zich verder in het verleden situeren. Gezien de bestaande seksestereotypen kan worden verwacht dat de sociale druk om gezondheidsproblemen in het algemeen en psychische problemen in het bijzonder te ontkennen voor mannen groter is dan voor vrouwen. Van vrouwen wordt immers veel meer getolereerd dat ze zich zwak en kwetsbaar opstellen. Dit lijkt bevestigd te worden door de vergelijking van de cijfers over zelfmoordgedachten met de cijfers over feitelijke zelfdoding. Het aandeel van mannen dat in 2008 in de gezondheidsenquête aangaf zelfmoordgedachten gehad te hebben, ligt bijna 5 procentpunt lager dan dat van vrouwen. De verdeling naar geslacht van het aantal mensen dat in 2006 effectief een einde aan zijn leven maakte, geeft echter een totaal ander beeld: 72,1% van de zelfdodingen gebeurt door mannen. *(tabel 101)*

TABEL 102:

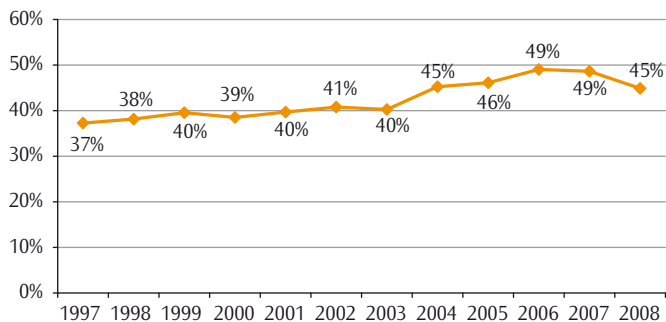
Aantal en aandeel tienerzwangerschappen, bevallingen en abortussen (2008)

	Aantal		Aandeel	
	10-14 jaar	15-19 jaar	10-14 jaar	15-19 jaar
Zwangerschappen	128	5.872	100,0%	100,0%
Abortussen	105	2.588	82,0%	44,1%
Bevallingen	23	3.284	18,0%	55,9%

Bron: cRZ.

GRAFIEK 51:

Evolutie van het aandeel zwangerschappen dat wordt onderbroken bij tieners (10-19 jaar) (1997-2008)

Bron: cRZ.

9.2 ZWANGERSCHAP EN ABORTUS

In 2008 werden er in België 6.000 tienermeisjes zwanger. 128 van hen waren jonger dan 15 jaar. Van de meisjes tussen 10 en 14 jaar koos 82% voor een abortus, bij de 15- tot 19-jarigen was dat 44,1%. Over de jaren heen neemt het aandeel tienerzwangerschappen dat wordt afgebroken geleidelijk aan toe, van 37,3% in 1997 tot 49% in 2006 en 2007. In 2008 daalde het aantal abortussen bij tieners. *(tabel 102, grafiek 51)*

TABEL 103:

Aantal en verdeling abortussen naar leeftijd (2009)

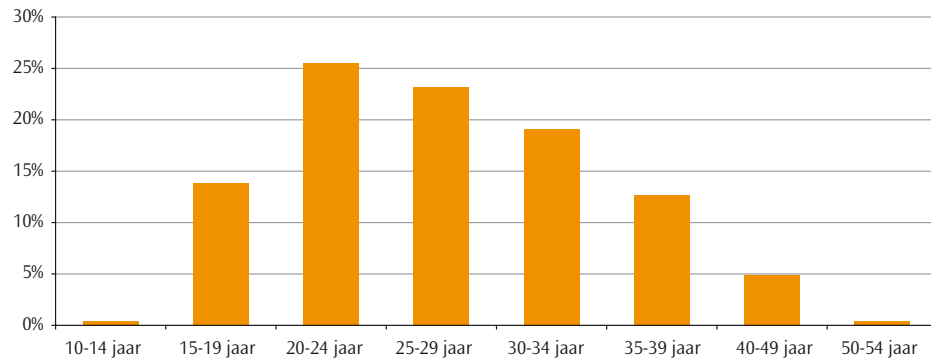
	Aantal abortussen	Verdeling
10-14 jaar	79	0,4%
15-19 jaar	2.595	13,8%
20-24 jaar	4.808	25,5%
25-29 jaar	4.376	23,2%
30-34 jaar	3.612	19,1%
35-39 jaar	2.389	12,7%
40-44 jaar	928	4,9%
45-49 jaar	82	0,4%
50-54 jaar	1	0,0%
Totaal	18.870	100,0%

Bron: Nationale Commissie voor de evaluatie van de wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking. Verslag ten behoeve van het Parlement: 1 januari 2008 – 31 december 2009.

In 2009 werden er in België 18.870 zwangerschappen afgebroken. In absolute aantallen komen de meeste abortussen voor in de leeftijdscategorieën waarin ook veel zwangerschappen voorkomen: tussen 20 en 30 jaar. Bijna de helft van de abortussen situeert zich in deze leeftijdscategorieën. De laagste aantallen vinden we in de uiterste leeftijdscategorieën: 10 tot 14 jaar en 45 tot 49 jaar. (tabel 103, grafiek 52)

GRAFIEK 52:

Verdeling abortussen naar leeftijd (2009)

Bron: Nationale Commissie voor de evaluatie van de wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking, Verslag ten behoeve van het Parlement: 1 januari 2008 – 31 december 2009.

TABEL 104:

Aantal abortussen en abortusratio naar leeftijd (2008)

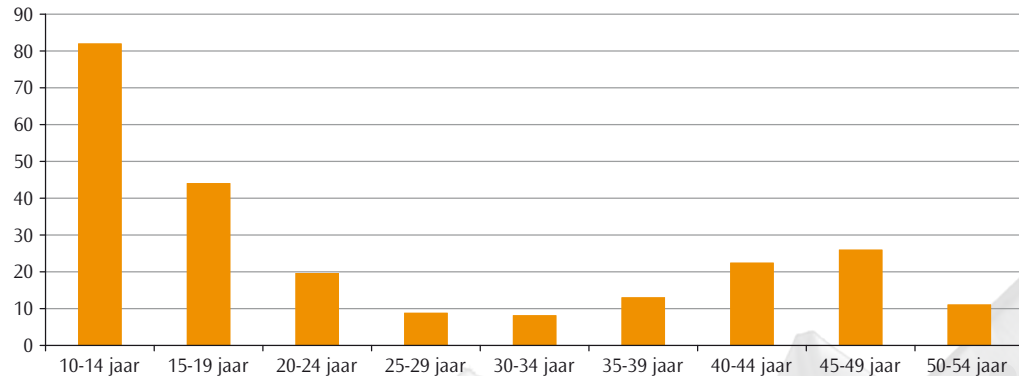
	Aantal abortussen	Abortusratio (per 100 zwangerschappen)
10-14 jaar	105	82,0%
15-19 jaar	2.588	44,1%
20-24 jaar	4.629	19,7%
25-29 jaar	4.346	8,9%
30-34 jaar	3.445	8,2%
35-39 jaar	2.516	13,1%
40-44 jaar	901	22,5%
45-49 jaar	64	26,0%
50-54 jaar	1	11,1%
Totaal	18.595	12,9%

Bronnen: Nationale Commissie voor de evaluatie van de wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking, Verslag ten behoeve van het Parlement: 1 januari 2008 – 31 december 2009; ADSEI, bevolkingsstatistieken (bewerking IGVM).

In 2008 bedroeg de algemene abortusratio 12,9%. Dit betekent dat bijna 13% van alle zwangerschappen tijdens dat jaar werd afgebroken. Dit cijfer ligt beduidend hoger in de erg jonge en de oudere leeftijdscategorieën. Boven de 45 jaar opteerde ongeveer één op de drie zwangere vrouwen voor een abortus, onder de 20 jaar ongeveer één op twee. Tussen 25 en 35 jaar ligt de abortusratio het laagst: bij meer dan 90% van de zwangerschappen kiest de vrouw ervoor het kind te houden. (tabel 104, grafiek 53)

GRAFIEK 53:

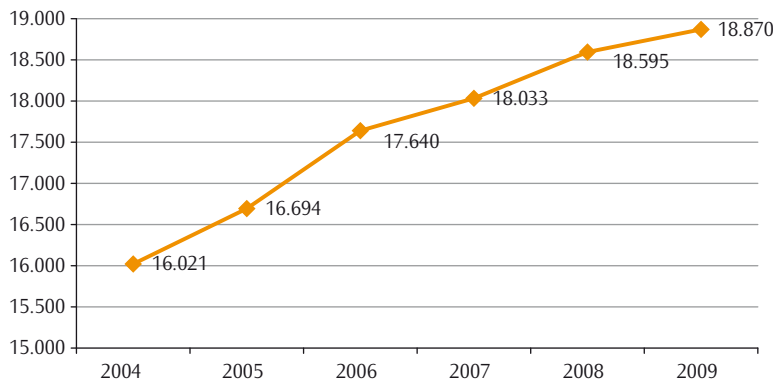
Aantal abortussen per 100 zwangerschappen naar leeftijd (2008)

Bronnen: Nationale Commissie voor de evaluatie van de wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking, Verslag ten behoeve van het Parlement: 1 januari 2008 – 31 december 2009; ADSEI, bevolkingsstatistieken (bewerking IGVM).

GRAFIEK 54:

Evolutie van het aantal abortussen (2004-2009)

Bron: Nationale Commissie voor de evaluatie van de wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking, Verslag ten behoeve van het Parlement: 1 januari 2008 – 31 december 2009.

Het aantal abortussen is de laatste 6 jaar onafgebroken gestegen: van 16.021 in 2004 tot 18.870 in 2009.

(grafiek 54)

9.3 GEZONDHEIDSKOSTEN

Een andere indicator van gezondheid zijn de gemiddelde gezondheidskosten. Gemiddeld liggen de uitgaven van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (RIZIV) voor geneeskundige verzorging op een jaar 441,4 euro hoger voor vrouwen dan voor mannen. Dit heeft uiteraard te maken met het feit dat vrouwen langer leven en dat die extra jaren doorgaans niet in goede gezondheid worden doorgebracht. Wanneer we per leeftijdscategorie kijken, stellen we vast dat de gezondheidskosten vanaf 80 jaar sterk oplopen en ook vanaf die leeftijd gemiddeld hoger liggen voor vrouwen dan voor mannen. Tussen 60 en 80 jaar liggen de gezondheidskosten voor mannen dan weer gemiddeld bijna 300 euro hoger. Ook bij jonge kinderen blijken jongetjes vaker ziek dan meisjes. In de vruchtbare leeftijd, tussen 20 en 40 jaar, liggen de gezondheidskosten voor vrouwen dan weer hoger. *(tabel 105, grafiek 55)*

TABEL 105:

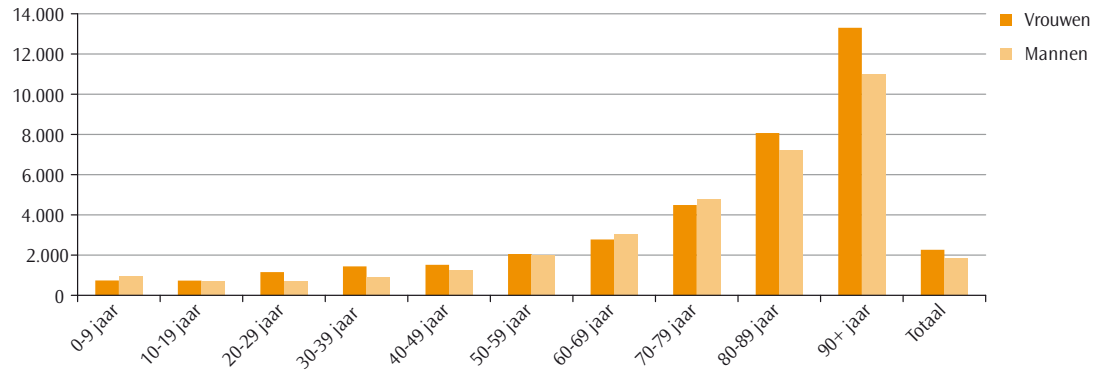
Gemiddelde kostprijs van de geneeskundige verzorging naar leeftijd en geslacht (in euro) (2009)

	Vrouwen	Mannen
0-9 jaar	738,6	938,9
10-19 jaar	731,7	701,8
20-29 jaar	1.154,3	722,3
30-39 jaar	1.438,7	915,9
40-49 jaar	1.517,3	1.257,3
50-59 jaar	2.053,9	1.978,1
60-69 jaar	2.776,2	3.053,9
70-79 jaar	4.490,4	4.779,2
80-89 jaar	8.070,2	7.232,6
90+ jaar	13.304,0	10.983,8
Totaal	2.264,8	1.823,4

Bron: RIZIV.

GRAFIEK 55:

Gemiddelde kostprijs van de geneeskundige verzorging naar leeftijd en geslacht (in euro) (2009)

Bron: RIZIV.

Voor meer informatie over dit onderwerp, zie:

- *Zwanger op het werk: de ervaringen van werknemers in België*, Brussel: IGVM, 2010.
- Website Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid: www.iph.fgov.be

HOOFDSTUK 10

CRIMINALITEIT

20 *Voor meer informatie, zie: website Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (www.dsb-spc.be).*

Op een correcte manier omgaan met statistieken in verband met criminaliteit is niet eenvoudig. Allereerst moet men rekening houden met misdrijven die ongeregistreerd blijven: slachtoffers doen niet altijd aangifte en sommige zaken blijven onopgemerkt. Gegevens worden bovendien lokaal verzameld en dan doorgegeven, wat voor een zekere vertraging zorgt. In het centraal strafregister zijn recente statistieken daardoor onvolledig en worden ze regelmatig aangevuld, of zelfs aangepast. Wanneer iemand bijvoorbeeld in eer wordt hersteld, verdwijnen gegevens met betrekking tot die persoon immers uit het register.²⁰ Daarnaast bestaan er grote verschillen tussen de bronnen. Parketstatistieken en politiestatistieken zijn vanuit een andere praktijk opgebouwd. Parketstatistieken hanteren de categorieën van het Strafwetboek. Die komen niet steeds overeen met het aanvoelen van de leek en hebben soms eerder archaïsche benamingen. Politiestatistieken leunen aan bij de dagelijkse politiepraktijk. Er worden extra categorieën gebruikt, zoals verschillende types van diefstallen, waartussen het Strafwetboek niet steeds een onderscheid maakt. Iedereen is onschuldig tot het tegendeel bewezen is; politiestatistieken spreken daarom van ‘verdachten’, parketstatistieken van ‘veroordeelde individuen’. Dat er een verschil bestaat tussen beide mag duidelijk zijn: niet iedere verdachte wordt uiteindelijk veroordeeld, en als dat wel gebeurt, is dat gewoonlijk na een behoorlijk tijdsinterval.

De uitsplitsing naar geslacht van daders en slachtoffers is een vrij nieuwe opgave. In parketstatistieken is het geslacht van eventuele slachtoffers niet terug te vinden. Bij de politie wordt dit wel geregistreerd, maar er moet rekening mee worden gehouden dat er een relatief groot aantal feiten werd geregistreerd waarbij het geslacht van de dader of het slachtoffer niet bekend is, of niet werd geregistreerd.

Dit alles neemt niet weg dat er de laatste jaren grote inspanningen zijn geleverd om de kwaliteit van de criminaliteitsstatistieken in ons land en de termijn waarop ze beschikbaar zijn te verbeteren. Dit hoofdstuk is dan ook aanzienlijk uitgebreid ten opzichte van de eerste editie van deze publicatie.

TABEL 106:

Evolutie van het aantal en aandeel veroordelingen naar geslacht (2000-2005)

	Aantal				Aandeel			
	Vrouwen	Mannen	Onbekend	Totaal	Vrouwen	Mannen	Onbekend	Totaal
2000	21.088	109.025	682	130.795	16,1%	83,4%	0,5%	100,0%
2001	23.097	115.376	557	139.030	16,6%	83,0%	0,4%	100,0%
2002	23.635	116.372	586	140.593	16,8%	82,8%	0,4%	100,0%
2003	27.630	149.617	644	177.891	15,5%	84,1%	0,4%	100,0%
2004	29.959	159.786	769	190.514	15,7%	83,9%	0,4%	100,0%
2005	25.419	157.345	920	183.684	13,8%	85,7%	0,5%	100,0%

Bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, parketstatistieken.

21 *Het betreft hier enkel veroordelingen van individuen. Veroordelingen van rechtspersonen werden buiten beschouwing gelaten.*

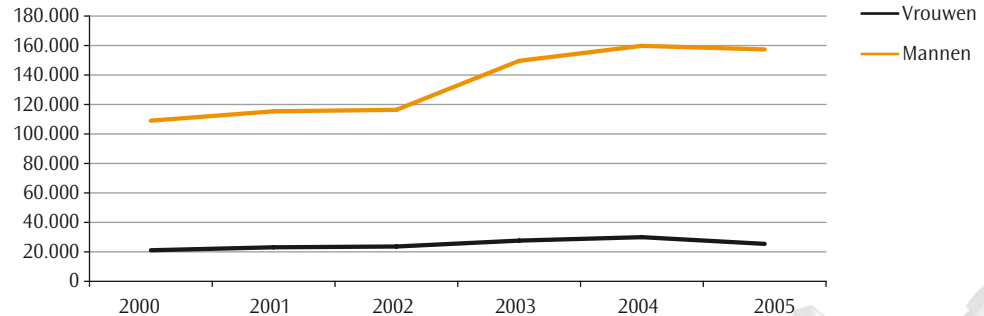
10.1 VEROORDELINGEN EN STRAFFEN

Over de jaren heen is er een stijgende tendens in het aantal veroordelingen, maar de verhouding tussen vrouwen en mannen blijft min of meer gelijk. In 2005 was 85,7% van de veroordeelden een man.²¹

(tabel 106, grafiek 56)

GRAFIEK 56:

Evolutie van het aantal veroordelingen naar geslacht (2000-2005)

Bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, parketstatistieken.

TABEL 107:

Aantal veroordelingen naar type misdrijf en geslacht (2003)

	Vrouwen	Mannen	Onbekend	Totaal
Verkeer	22.481	114.674	466	137.621
Onopzettelijke misdaden en wanbedrijven tegen de lichamelijke integriteit	3.137	11.314	37	14.488
Diefstal en afpersing	1.063	8.691	63	9.817
Opzettelijke misdaden en wanbedrijven tegen de lichamelijke integriteit	239	4.935	19	5.193
Bedrogmisdaden en -wanbedrijven tegen de eigendom	656	4.247	20	4.923
Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare trouw	411	2.835	31	3.277
Slijterijen van dranken / dronkenschap (behalve inzake verkeer)	288	2.173	9	2.470
Misdaden en wanbedrijven tegen de collectieve veiligheid	102	2.268	27	2.397
Misdaden en wanbedrijven tegen het gezag van de overheid	121	1.864	13	1.998
Wapens, munitie en springstoffen	76	1.702	7	1.785
Geweldmisdaden en -wanbedrijven tegen de eigendom	87	1.492	5	1.584
Vreemdelingen (bv. toegang tot het grondgebied)	76	948	25	1.049
Totaal	28.737	157.143	722	186.602

Bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, parketstatistieken.

Tabel 107 geeft het aantal veroordelingen weer naar type misdrijf en geslacht. Tabel 108 en grafiek 57 geven per type misdrijf het aandeel van vrouwen en mannen weer bij de veroordeelden. Tabel 109 presenteert hoe de vrouwen en mannen die een veroordeling opliepen, verdeeld zijn voor de verschillende types misdrijven. De overgrote meerderheid van de veroordelingen heeft betrekking op verkeersovertredingen, zowel voor vrouwen als voor mannen: 78,2% van de veroordelingen van vrouwen en 73% van de veroordelingen van mannen vallen binnen deze categorie. De tweede grootste categorie misdrijven is 'onopzettelijke misdaden en wanbedrijven tegen de lichamelijke integriteit', gevolgd door 'diefstal en afpersing'. Voor ieder type misdrijf zijn er veel meer mannelijke dan vrouwelijke veroordeelden. Voor sommige categorieën is het gendersverschil echter minder groot dan voor andere. In tabel 108 en grafiek 57 kan worden afgelezen dat het aandeel van vrouwen bij de veroordeelden nog het grootst is bij de 'onopzettelijke misdaden': meer dan één op vijf veroordeelden is daar vrouw. Op de tweede plaats komt verkeer, gevolgd door de categorieën die te maken hebben met bedrog, oplichterij en valsheid in geschrifte. Vrouwen zijn opvallend weinig betrokken bij geweldmisdrijven: geweld gepleegd op andere personen, op eigendommen, terrorisme, het dragen van wapens,... In deze categorieën daalt het aandeel van vrouwen tot ongeveer 5%. (tabel 106, 107, 108 en 109, grafiek 57)

TABEL 108:

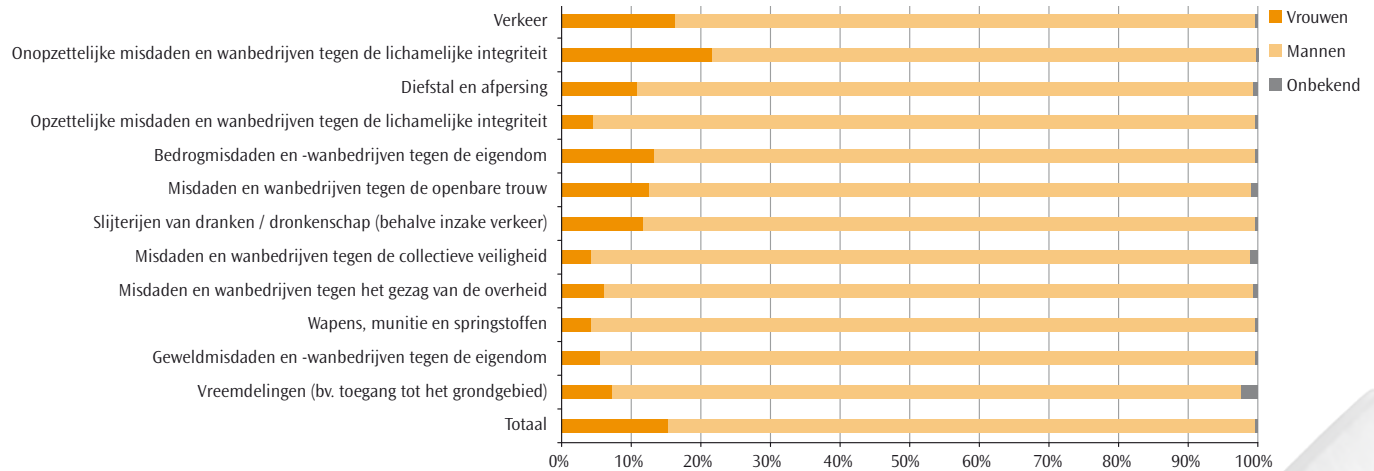
Aandeel vrouwen en mannen naar type misdrijf (2003)

	Vrouwen	Mannen	Onbekend	Totaal
Verkeer	16,3%	83,3%	0,4%	100,0%
Onopzettelijke misdaden en wanbedrijven tegen de lichamelijke integriteit	21,7%	78,1%	0,2%	100,0%
Diefstal en afpersing	10,8%	88,5%	0,7%	100,0%
Opzettelijke misdaden en wanbedrijven tegen de lichamelijke integriteit	4,6%	95,0%	0,4%	100,0%
Bedrogmisdaden en -wanbedrijven tegen de eigendom	13,3%	86,3%	0,4%	100,0%
Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare trouw	12,5%	86,5%	1,0%	100,0%
Slijterijen van dranken / dronkenschap (behalve inzake verkeer)	11,7%	88,0%	0,3%	100,0%
Misdaden en wanbedrijven tegen de collectieve veiligheid	4,3%	94,6%	1,1%	100,0%
Misdaden en wanbedrijven tegen het gezag van de overheid	6,1%	93,3%	0,6%	100,0%
Wapens, munitie en springstoffen	4,3%	95,4%	0,3%	100,0%
Geweldmisdaden en -wanbedrijven tegen de eigendom	5,5%	94,2%	0,3%	100,0%
Vreemdelingen (bv. toegang tot het grondgebied)	7,2%	90,4%	2,4%	100,0%
Totaal	15,4%	84,2%	0,4%	100,0%

Bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, parketstatistieken.

GRAFIEK 57:

Aandeel vrouwen en mannen naar type misdrijf (2003)

Bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, parketstatistieken.

TABEL 109:

Verdeling van veroordeelde vrouwen en mannen naar type misdrijf (2003)

	Vrouwen	Mannen
Verkeer	78,2%	73,0%
Onopzettelijke misdaden en wanbedrijven tegen de lichamelijke integriteit	10,9%	7,2%
Diefstal en afpersing	3,7%	5,5%
Opzettelijke misdaden en wanbedrijven tegen de lichamelijke integriteit	0,8%	3,1%
Bedrogmisdaden en -wanbedrijven tegen de eigendom	2,3%	2,7%
Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare trouw	1,4%	1,8%
Slijterijen van dranken / dronkenschap (behalve inzake verkeer)	1,0%	1,4%
Misdaden en wanbedrijven tegen de collectieve veiligheid	0,4%	1,4%
Misdaden en wanbedrijven tegen het gezag van de overheid	0,4%	1,2%
Wapens, munitie en springstoffen	0,3%	1,1%
Geweldmisdaden en -wanbedrijven tegen de eigendom	0,3%	0,9%
Vreemdelingen (bv. toegang tot het grondgebied)	0,3%	0,6%
Totaal	100,0%	100,0%

Bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, parketstatistieken.

Tabel 110 geeft de evolutie weer van het aantal gedetineerden en veroordeelden onder elektronisch toezicht en van de verhouding tussen vrouwen en mannen voor deze categorieën. Het gaat hierbij telkens om de situatie op 1 maart van het betreffende jaar. Deze manier van meten wordt gehanteerd omdat een gevangenispopulatie vanzelfsprekend een zeker verloop kent. Over de jaren heen is er een licht stijgende tendens in de cijfers merkbaar, maar de verhouding tussen vrouwen en mannen blijft min of meer stabiel. Het aandeel vrouwen bij de gedetineerden bevindt zich rond de 4%. Bij de veroordeelden onder elektronisch toezicht blijft het aandeel van de vrouwen tussen 4,4% en 7%. (tabel 110)

TABEL 110:

Evolutie van het aantal en aandeel gedetineerden en veroordeelden onder elektronisch toezicht naar geslacht* (2005-2009)

	Gedetineerden				Elektronisch toezicht			
	Aantal		Aandeel		Aantal		Aandeel	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
2005	391	8.939	4,2%	95,8%	12	263	4,4%	95,6%
2006	403	9.170	4,2%	95,8%	22	304	6,7%	93,3%
2007	447	9.503	4,5%	95,5%	43	569	7,0%	93,0%
2008	451	9.353	4,6%	95,4%	39	518	7,0%	93,0%
2009	395	9.710	3,9%	96,1%	32	577	5,3%	94,7%

* De cijfers hebben betrekking op de toestand op 1 maart van het jaar.

Bronnen: ADSEI en FOD Justitie.

TABEL 1111:

Evolutie van het aantal en aandeel interneringen naar geslacht* (2001-2005)

	Aantal		Aandeel	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
2001	25	293	7,9%	92,1%
2002	31	309	9,1%	90,9%
2003	30	315	8,7%	91,3%
2004	37	340	9,8%	90,2%
2005	46	352	11,6%	88,4%

* Er is geen rekening gehouden met de enkele gevallen van interneringen waarbij het geslacht van de geïnterneerde niet werd genoteerd.

Bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, parketstatistieken.

Tabel 111 heeft betrekking op het aantal interneringen en de verhouding hiervan tussen vrouwen en mannen in een bepaald jaar. Internering is een juridische maatregel voor personen met een psychische aandoening of geestesziekte die een misdaad of wanbedrijf pleegden en hierbij als een gevaar voor de maatschappij worden beschouwd. Bij geïnterneerden ligt het aandeel vrouwen iets hoger dan bij de gedetineerden en de veroordeelden onder elektronisch toezicht. Het varieert tussen 7,9% in 2001 en 11,6% in 2005. De aantallen zijn evenwel te klein om hier echt een evolutie in waar te nemen. *(tabel 111)*

TABEL 112:

Verdachten en slachtoffers van geweldsmisdaden naar geslacht (2008)

	Verdachten		Slachtoffers	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Moord	13%	87%	25%	75%
Doodslag	11%	89%	25%	75%
Verkrachting	2%	98%	87%	13%
Groepsverkrachting	3%	97%	89%	11%
Grijpdiefstal	4%	96%	86%	14%
Handtasroof	4%	96%	91%	9%

Bron: Federale Politie, Directie van de Operationele Politionele Informatie.

10.2 VERDACHTEN EN SLACHTOFFERS

De politiestatistiek bieden naast gegevens over verdachten ook gegevens over slachtoffers. De feiten waarbij het geslacht van de verdachte of van het slachtoffer niet werd genoteerd, werden hier buiten beschouwing gelaten. Het merendeel van de verdachten is man, maar dat betekent niet dat de slachtoffers altijd vrouw zijn. Bij moord en doodslag is drie vierde van de slachtoffers man. De percentages vrouwelijke verdachten liggen er op 13% en 11%, wat relatief hoog is, vergeleken met andere misdrijven. Bij seksuele misdaden, zoals verkrachting en groepsverkrachting, zijn bijna alle daders man. Meer dan één op de tien slachtoffers is ook man. Bij grijpdiefstallen en handtassenroof is 96% van de verdachten man en respectievelijk 14% en 9% van de slachtoffers. Een grijpdiefstal is een diefstal, met of zonder geweld, waarbij de dief op een openbare of voor het publiek toegankelijke plaats, de buit zeer snel wegneemt van de persoon, terwijl het slachtoffer er zich van bewust is. (tabel 112)

TABEL 113:

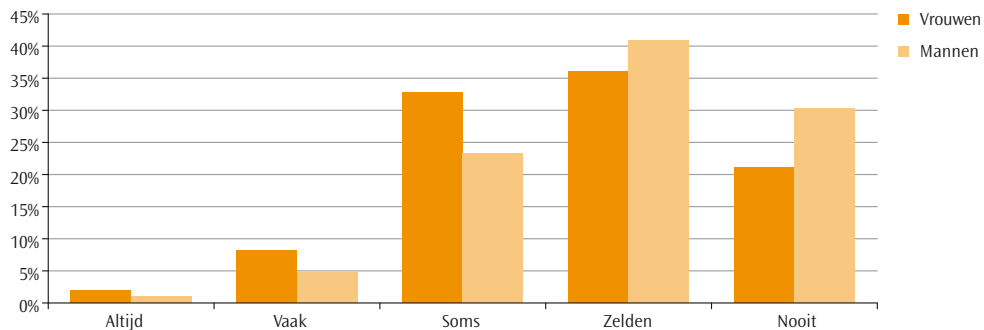
Algemeen onveiligheidsgevoel naar geslacht (2008-2009)

	Altijd	Vaak	Soms	Zelden	Nooit
Vrouwen	2%	8%	33%	36%	21%
Mannen	1%	5%	23%	41%	30%

Bron: Federale Politie, Veiligheidsmonitor.

GRAFIEK 58:

Algemeen onveiligheidsgevoel naar geslacht (2008-2009)

Bron: Federale Politie, Veiligheidsmonitor.

10.3 ONVEILIGHEID

Om een zicht te krijgen op de niet-geregistreerde criminaliteit organiseert de Belgische federale politie een tweejaarlijkse bevraging bij de bevolking, de Veiligheidsmonitor. Hierin wordt aan mensen gevraagd hoe veilig of onveilig ze zich voelen, of ze in aanraking zijn gekomen met bepaalde vormen van criminaliteit en zo ja, of ze de politie van deze feiten op de hoogte hebben gebracht en aangifte hebben gedaan. Het gaat om een telefonische enquête.

Grafiek 58 geeft het algemeen onveiligheidsgevoel weer. Vrouwen die werden bevrraagd, gaven in verhouding vaker aan zich onveilig te voelen dan mannen. 33% van de vrouwen voelt zich soms onveilig, 8% vaak en 2% altijd. 57% van de vrouwen en 71% van de mannen voelt zich zelden of nooit onveilig.

Er werd ook gevraagd of mensen ooit vermijden om 's avonds de straat op te gaan. Hier is het genderverschil groter. 66% van de mannen tegenover 39% van de vrouwen heeft er nooit een probleem mee om in het donker de straat op te gaan. 11% van de vrouwen en 3% van de mannen blijft altijd thuis. *(tabel 113 en 114, grafiek 58 en 59)*

TABEL 114:

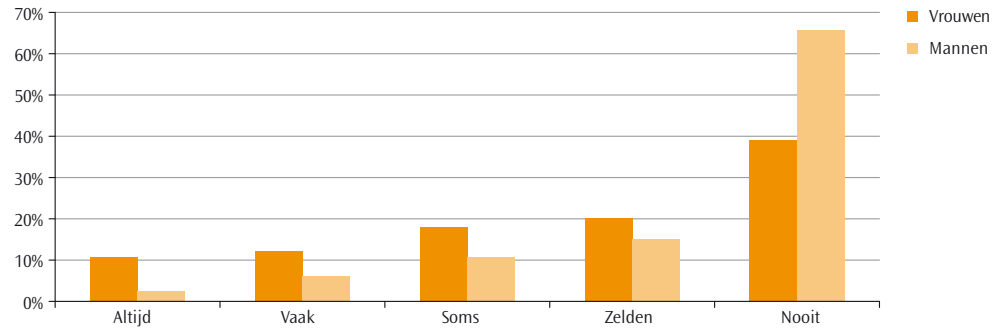
Vermijden om bij duisternis de straat op te gaan naar geslacht (2008-2009)

	Altijd	Vaak	Soms	Zelden	Nooit
Vrouwen	11%	12%	18%	20%	39%
Mannen	3%	6%	11%	15%	66%

Bron: Federale Politie, Veiligheidsmonitor.

GRAFIEK 59:

Vermijden om bij duisternis de straat op te gaan naar geslacht (2008-2009)

Bron: Federale Politie, Veiligheidsmonitor.

TABEL 115:

Slachtoffer zijn van persoonsdelicten naar geslacht (2008-2009)

	Vrouwen	Mannen
Diefstal algemeen	6%	5%
Lichamelijk geweld algemeen	3%	5%
Vluchtmisdrijf in het verkeer	3%	4%
Seksuele delicten	5%	0,4%

Bron: Federale Politie, Veiligheidsmonitor.

TABEL 116:

Aandeel vrouwen en mannen bij de slachtoffers van persoonsdelicten (2008-2009)

	Vrouwen	Mannen
Diefstal algemeen	57%	43%
Lichamelijk geweld algemeen	38%	62%
Vluchtmisdrijf in het verkeer	44%	56%
Seksuele delicten	93%	7%

Bron: Federale Politie, Veiligheidsmonitor.

Van de bevroagde personen gaf 5% van de mannen en 6% van de vrouwen aan het slachtoffer geweest te zijn van diefstal in het afgelopen jaar. Mannen worden vaker het slachtoffer van lichamelijke geweld: 5% tegenover 3% voor vrouwen. 5% van de vrouwen geeft aan het slachtoffer geworden te zijn van seksueel geweld. Bij mannen was dit 0,4%. *(tabel 115)*

De genderverhouding bij de slachtoffers van misdrijven is heel erg ongelijk bij seksuele delicten: 93% van de bevroagde personen die aangaven het slachtoffer geweest te zijn van een dergelijke delict waren vrouwen. Verder zien we dat bij lichamelijke geweld en vluchtmisdrijf in het verkeer de mannen iets meer vertegenwoordigd zijn onder de slachtoffers, terwijl vrouwen dan weer een iets groter deel uitmaken van de slachtoffers van diefstal. *(tabel 116)*

TABEL 117:

Melding en aangifte van persoonsdelicten naar geslacht* (2008-2009)

	Melding			Aangifte		
	Vrouwen	Mannen	Totaal	Vrouwen	Mannen	Totaal
Diefstal met bedreiging of geweld	82%	45%	67%	75%	42%	59%
Diefstal zonder bedreiging of geweld	55%	40%	49%	50%	36%	45%
Diefstal buitenshuis, slachtoffer afwezig			41%			37%
Lichamelijk geweld			40%	38%	29%	33%
Bedreiging lichamelijk geweld	23%	14%	32%			28%
Vluchtmisdrijf in het verkeer			17%	16%	9%	11%
Seksuele delicten			8%	6%	18%	7%
Andere delicten			38%			29%

* De gegevens naar geslacht worden enkel gegeven wanneer ze statistisch significant verschillen van elkaar.

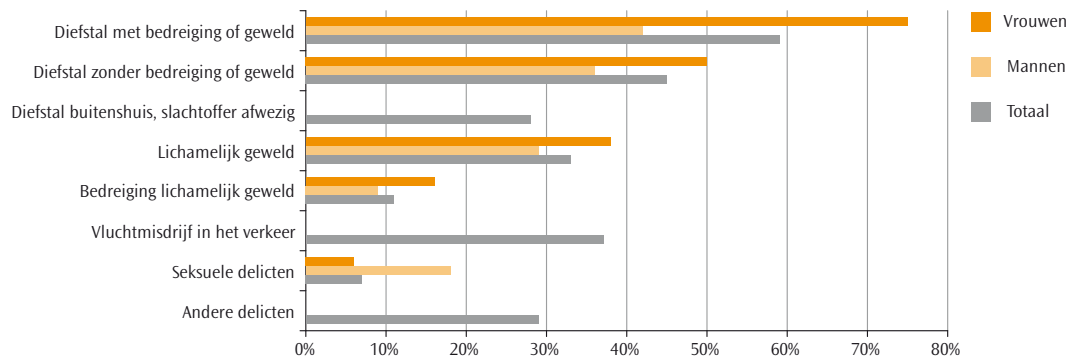
Bron: Federale Politie, Veiligheidsmonitor.

Wanneer mensen slachtoffer worden van een misdrijf, melden ze dit niet altijd bij de politie. Over het algemeen zetten de vrouwelijke slachtoffers die stap vaker dan de mannelijke. Een officiële aangifte doen blijkt nog een extra drempel, zowel voor vrouwen als voor mannen. Deze cijfers liggen telkens nog wat lager dan de meldingen. De agent bij wie men terecht komt, speelt hierin echter ook een rol: die kan weigerachtig staan, of mensen net aanmoedigen. Tabel 117 geeft de percentages weer van slachtoffers die een melding of een aangifte doen. In het onderzoeksrapport van de Veiligheidsmonitor worden verschillen tussen vrouwen en mannen enkel vermeld wanneer die statistisch significant zijn. Omdat het vaak om vrij kleine aantallen in een steekproef gaat, is dat regelmatig niet het geval. Dat betekent dat er op basis van de enquêtegegevens niet mag worden veralgemeend naar de hele bevolking. De aangiftebereidheid van vrouwen en mannen ligt vaak erg ver uit elkaar. Bij een diefstal met bedreiging of geweld doet 75% van de vrouwelijke slachtoffers aangifte, tegenover slechts 42% van de mannelijke. De aangiftebereidheid bij lichamelijk geweld ligt een stuk lager: slechts 38% van de vrouwelijke slachtoffers en 29% van de mannelijke slachtoffers doet hiervan aangifte. Slachtoffers stappen het minst vaak naar de politie wanneer het om seksueel geweld gaat. Bovendien is dit de enige categorie van misdrijven waarin de aangiftebereidheid van vrouwen lager is dan die van mannen. Slechts 6% van de vrouwelijke slachtoffers van seksuele delicten doet aangifte bij de politie. Doordat het aantal mannelijke slachtoffers van seksuele delicten erg klein is, heeft de aangifte van enkele mannen tot gevolg dat het percentage een stuk hoger ligt dan dat van de vrouwen. Ondanks de kleine aantallen, bleek dit verschil statistisch significant. (tabel 117, grafiek 60)

GRAFIEK 60:

Aangifte van persoonsdelicten naar geslacht (2008-2009)

* De gegevens naar geslacht worden enkel gegeven wanneer ze statistisch significant verschillen van elkaar.

Bron: Federale Politie, Veiligheidsmonitor.

Voor meer informatie over dit onderwerp, zie:

- Website Federale Politie: www.polfed-fedpol.be
- Website Dienst voor het Strafrechtelijk beleid: www.dsb-spc.be

HOOFDSTUK 1 1

PARTNERGEWELD

De strijd tegen partnergeweld is een belangrijk actiedomein van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. Het is echter niet zo eenvoudig om dit fenomeen in cijfers te vatten. In hoofdstuk 10 werd er reeds op gewezen dat de bereidheid om aangifte te doen van een misdrijf niet erg groot is bij slachtoffers van geweld. Die bereidheid wordt alleen maar kleiner wanneer er een intieme relatie met de dader bestaat en wanneer het om seksueel geweld gaat. Daardoor zijn cijfers in verband met partnergeweld bijna altijd onderschattingen van het fenomeen.

De afgelopen jaren zijn er heel wat inspanningen geleverd om meer en betere cijfergegevens te verzamelen in verband met partnergeweld. In 2006 werd er via twee ministeriële omzendbrieven (Col. 3/2006 en 4/2006) een nieuw registratieformulier voor politiediensten ingevoerd om geweld tussen partners, ex-partners of gezinsleden op een correcte en gedetailleerde manier te bevragen. In 2007 liep er ook een registratieproject rond huiselijk geweld in drieëntwintig spoedevallendiensten van ziekenhuizen verspreid over het land.

Registreren wanneer politiediensten, gezondheidsdiensten of hulpverleners in contact komen met slachtoffers van partnergeweld is een manier om een zicht te krijgen op de omvang van het fenomeen. Vanzelfsprekend is het verzamelen van gegevens hierbij slechts een afgeleide doelstelling en blijft het hoofddoel het goed begeleiden van slachtoffers (en daders) en het voorkomen dat probleemsituaties verder escaleren. Een andere manier om cijfers te verzamelen, is via enquêtes bij de bevolking. Het IGVM liet in de loop van 2009 een brede enquête uitvoeren naar geweld binnen relaties. De resultaten daarvan worden uitgebreid weergegeven in de publicatie *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*. De cijfers uit dit hoofdstuk zijn afkomstig van de federale politie, de parketten, het registratieproject van de FOD Volksgezondheid bij spoedgevallendiensten en de enquête van het IGVM.

TABEL 118:

Aandeel vrouwen en mannen dat aangeeft slachtoffer geweest te zijn van partnergeweld in de afgelopen 12 maanden, naar ernst van het geweld (2009)

	Vrouwen	Mannen
Matig	5%	5%
Ernstig	5%	3%
Heel ernstig	5%	2%
Totaal	15%	10%

Bron: *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel: IGVM, 2010, pp. 84-85.

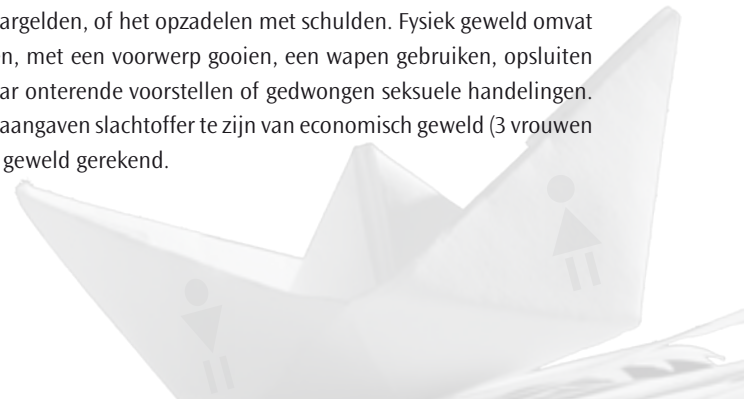
22 *De vragen werden gesteld aan personen die op het moment van de enquête een partner hadden, of in de afgelopen 12 maanden een relatie hadden gehad of nog contact hadden met een ex-partner.*

11.1 PARTNERGEWELD

De enquête die in opdracht van het IGVM werd uitgevoerd, werd telefonisch afgenomen bij een representatieve steekproef van de Belgische bevolking tussen 18 en 75 jaar.

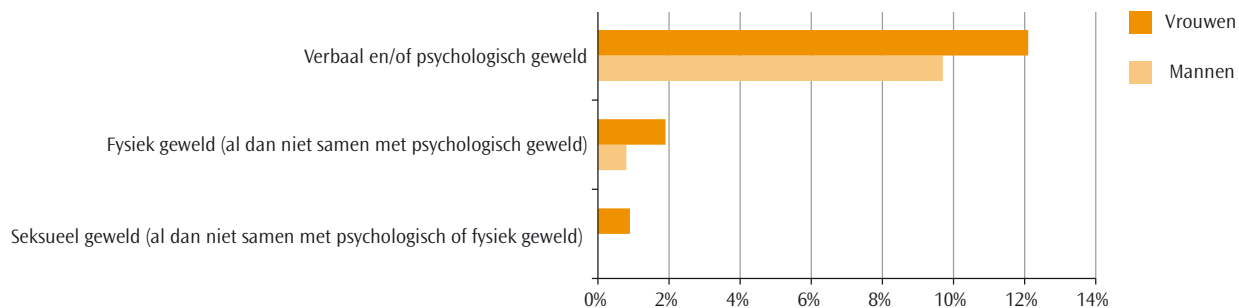
Wanneer ernaar wordt gevraagd, geeft 15% van de vrouwen en 10% van de mannen aan in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer geweest te zijn van geweld door de partner of ex-partner.²² Voor 5% van de vrouwen en 2% van de mannen gaat het om heel ernstige vormen van geweld. De ernst van het partnergeweld wordt gedefinieerd op basis van de aard en de frequentie van het geweld. (tabel 118)

Partnergeweld wordt onderverdeeld in een aantal vormen. Verbaal geweld omvat bijvoorbeeld schelden en beledigingen. Psychologisch geweld omvat onder andere het controleren van het sociale leven van de partner, het beperken van de contacten met vrienden en familieleden, intimidaties en bedreigingen. Economisch geweld is het inpalmen van inkomsten of spaargelden, of het opzadelen met schulden. Fysiek geweld omvat onder andere slaan, schoppen, bijten, wurgen, met een voorwerp gooien, een wapen gebruiken, opsluiten of buitensluiten. Seksueel geweld verwijst naar onterende voorstellen of gedwongen seksuele handelingen. Omdat er bij de bevraging erg weinig mensen aangaven slachtoffer te zijn van economisch geweld (3 vrouwen en 1 man), werd deze vorm bij psychologisch geweld gerekend.

GRAFIEK 61:

Aandeel vrouwen en mannen dat aangeeft slachtoffer geweest te zijn van partnergeweld in de afgelopen 12 maanden, naar aard van het geweld (2009)

Bron: *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel: IGVM, 2010, pp. 76-77.

1% van de vrouwen was slachtoffer van seksueel geweld door de partner, al dan niet in combinatie met fysiek en psychologisch geweld. Er gaven geen mannen aan het slachtoffer te zijn van seksueel geweld door de partner. 2% van de vrouwen en 1% van de mannen was het slachtoffer van fysiek geweld, al dan niet in combinatie met psychologisch geweld. Verbaal en psychologisch geweld komt het vaakst voor: 12% van de vrouwen en 10% van de mannen gaf aan hiervan het slachtoffer te zijn. (tabel 119, grafiek 61)

TABEL 119:

Aandeel vrouwen en mannen dat aangeeft slachtoffer geweest te zijn van partnergeweld in de afgelopen 12 maanden, naar aard van het geweld (2009)

	Vrouwen	Mannen
Verbaal en/of psychologisch geweld	12%	10%
Fysiek geweld (al dan niet samen met psychologisch geweld)	2%	1%
Seksueel geweld (al dan niet samen met psychologisch of fysiek geweld)	1%	0%
Totaal	15%	11%

Bron: *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel: IGVM, 2010, pp. 76-77.

TABEL 120:

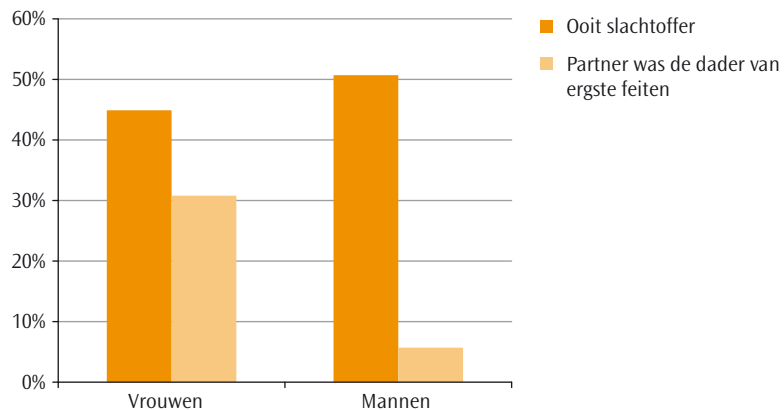
Ervaring met geweld en partnergeweld in de loop van het volwassen leven naar geslacht (2009)

	Vrouwen	Mannen
Ooit slachtoffer	45%	51%
Partner was de dader van ergste feiten	31%	6%

Bron: *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel: IGVM, 2010, p. 28, p. 48.

GRAFIEK 62:

Ervaring met geweld en partnergeweld in de loop van het volwassen leven naar geslacht (2009)

Bron: *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel: IGVM, 2010, p. 28, p. 48.

Mensen werden ook gevraagd of ze in de loop van hun volwassen leven, dat wil zeggen vanaf de leeftijd van 18 jaar, ooit het slachtoffer waren geweest van geweld. Mannen geven vaker aan ooit met geweld geconfronteerd te zijn, namelijk 51% tegenover 45% van de vrouwen. Wanneer er wordt doorgevraagd naar wat zij ervaren hebben als de ergste feiten van geweld, dan blijkt dat bij bijna één op drie vrouwelijke slachtoffers de partner de dader was; bij mannen is dat maar één op 17. *(tabel 120, grafiek 62)*

TABEL 121:

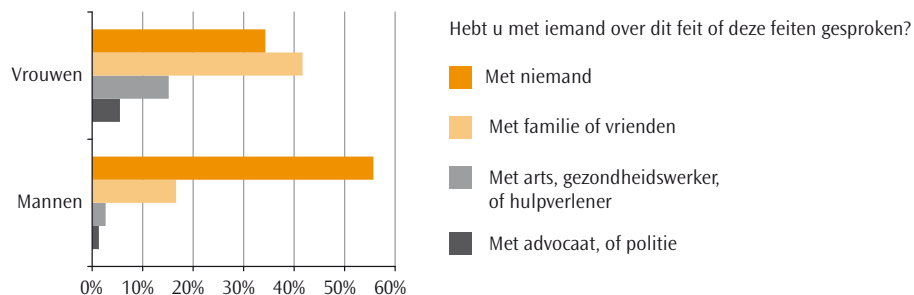
Aandeel slachtoffers van partnergeweld dat hun verhaal toevertrouwt aan anderen naar geslacht (2009)

	Vrouwen	Mannen
<i>Hebt u met iemand over dit feit of deze feiten gesproken?</i>		
Met niemand	34%	56%
Met familie of vrienden	42%	17%
Met arts, gezondheidswerker, of hulpverlener	15%	3%
Met advocaat, of politie	6%	1%

Bron: *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel: IGVM, 2010, pp. 92-93.

GRAFIEK 63:

Aandeel slachtoffers van partnergeweld dat hun verhaal toevertrouwt aan anderen naar geslacht (2009)

Bron: *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel: IGVM, 2010, pp. 92-93.

Slachtoffer zijn van partnergeweld is nog steeds een taboe: meer dan de helft van de mannelijke slachtoffers en een derde van de vrouwelijke slachtoffers praat er met niemand over. Voor wie zijn verhaal wel aan anderen toevertrouwt, houdt de meerderheid het bij de informele sfeer van familie, vrienden, burens of collega's. In tweede instantie richt men zich tot artsen en hulpverleners. Advocaten en politie worden slechts door een kleine minderheid aangesproken. Het is opvallend hoe het taboe slachtoffer te zijn telkens zwaarder weegt voor mannen dan voor vrouwen. Mannen spreken er nog minder over dan vrouwen en doen op die manier ook geen beroep op steun uit hun eigen omgeving, of op professionele hulp. Het feit dat mannen gemiddeld eerder slachtoffer zijn van minder zware vormen van partnergeweld kan dit verschil maar voor een deel verklaren. *(tabel 121, grafiek 63)*

TABEL 1 22:

Aandeel slachtoffers van partnergeweld dat aangifte doet bij de politie (2009)

Zelf naar de politie gaan
3,3%

Bron: *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel: IGVM, 2010, p. 97.

TABEL 1 23:

Aantal geregistreerde gevallen van partnergeweld bij de politie (2000, 2005, 2010) en gemiddeld aantal registraties per dag (2010)

	2000	2005	2010	Gemiddeld per dag in 2010
Fysiek geweld	6.431	12.382	21.579	59
Psychologisch geweld	16.332	19.558	20.684	57
Economisch geweld	186	586	1.752	5
Seksueel geweld	10	47	122	0,33
Totaal	22.763	32.573	44.137	121

Bron: Federale Politie, Rapport criminaliteitsstatistieken 2000-2010, p. 13.

Schrikbarend weinig slachtoffers van partnergeweld doen hiervan aangifte bij de politie: slechts 3,3%.
(tabel 122)

Niettegenstaande het kleine percentage slachtoffers dat aangifte doet bij de politie, is het aantal klachten dat de politie binnenkrijgt niet gering. Tabel 123 geeft het aantal registraties naar categorie weer voor 2000, 2005 en 2010. De sterke stijging mag niet worden gelezen als een afspiegeling van een reële toename van partnergeweld; het feit dat er veel beter wordt geregistreerd, vindt zijn weerslag in de cijfers. Bovendien is er een aantal politiezones die van de strijd tegen partnergeweld een prioriteit maken. Hoge cijfers zijn hier dus niet noodzakelijk een slecht teken. Gemiddeld kwamen er in 2010 per dag 59 klachten binnen bij de politie in verband met fysiek geweld door de partner of ex-partner, 57 in verband met psychologisch geweld, 5 in verband met economisch geweld en om de drie dagen een klacht in verband met seksueel geweld. Voor de vier categorieën samen registreerde de politie in 2010 dagelijks gemiddeld 121 klachten. (tabel 123)

TABEL 124:

Verdachten en slachtoffers van geregistreerde gevallen van partnergeweld bij de politie naar geslacht* (2008)

	Slachtoffers		Verdachten	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Fysiek geweld	85%	15%	12%	88%
Psychologisch geweld	44%	56%	31%	69%
Economisch geweld	76%	24%	20%	80%
Seksueel geweld	97%	3%	4%	96%

* De percentages hebben enkel betrekking op het aantal registraties waarbij het geslacht van het slachtoffer en de verdachte duidelijk werd vermeld.

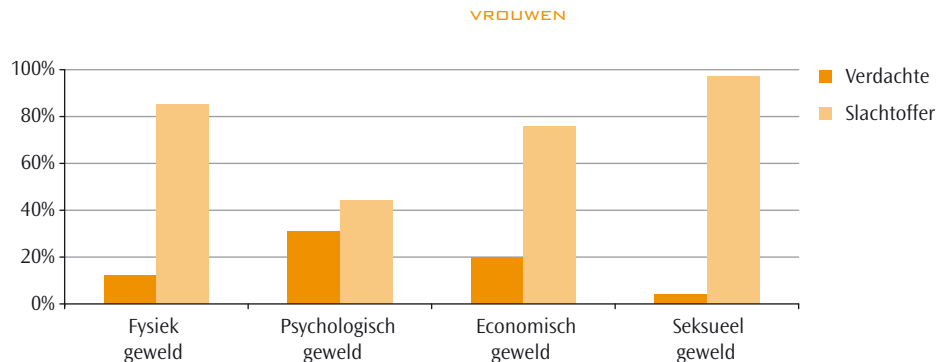
Bron: Federale Politie, Directie van de Operationele Politie Informatie.

Zoals tabel 124 en grafiek 64 en 65 duidelijk weergeven, zijn vrouwen eerder slachtoffer van partnergeweld en mannen eerder dader. Vooral bij seksueel en fysiek geweld is dit heel erg duidelijk. Bij psychologisch geweld is het verschil tussen vrouwen en mannen niet zo uitgesproken, met andere woorden mannen zijn ook slachtoffer van systematische pesterijen binnen een relatie. Het taboe om erover te spreken brengt wellicht met zich mee dat de cijfers voor mannelijke slachtoffers nog meer onderschattingen zijn van de realiteit dan de cijfers voor vrouwelijke slachtoffers. *(tabel 124, grafiek 64 en 65)*

GRAFIEK 64:

Verdachten en slachtoffers van geregistreerde gevallen van partnergeweld bij de politie, aandeel vrouwen* (2008)

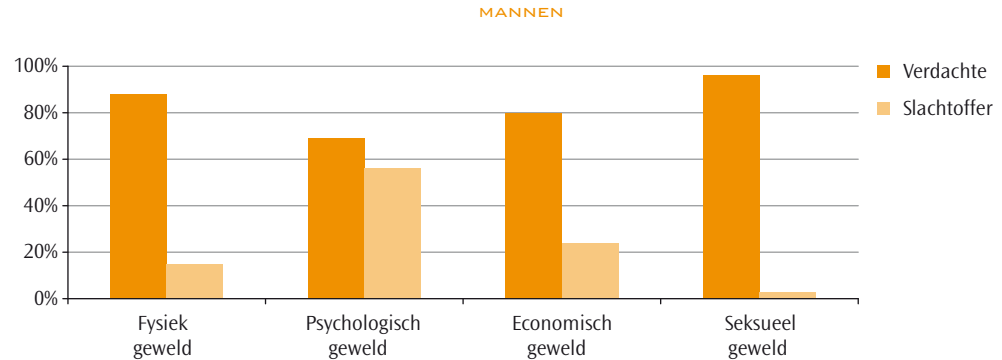

* De percentages hebben enkel betrekking op het aantal registraties waarbij het geslacht van het slachtoffer en de verdachte duidelijk werd vermeld.

Bron: Federale Politie, Directie van de Operationele Politie Informatie.

GRAFIEK 65:

Verdachten en slachtoffers van geregistreerde gevallen van partnergeweld bij de politie, aandeel mannen* (2008)

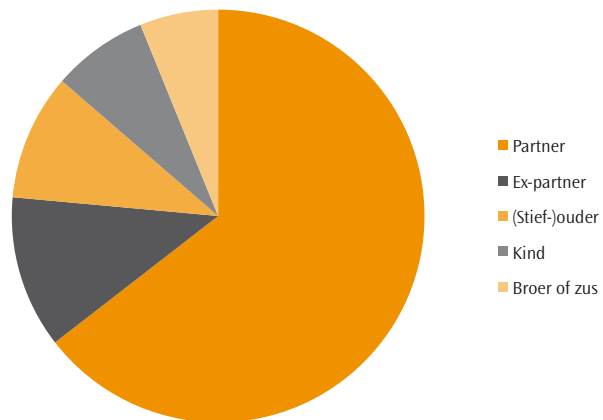
* De percentages hebben enkel betrekking op het aantal registraties waarbij het geslacht van het slachtoffer en de verdachte duidelijk werd vermeld.

Bron: Federale Politie, Directie van de Operationele Politie Informatie.

GRAFIEK 66:

Relatie met de dader bij geregistreerd intrafamiliaal geweld in spoedgevallendiensten (2007)

Bron: FOD Volksgezondheid, Registratieproject intrafamiliaal geweld in spoedgevallendiensten.

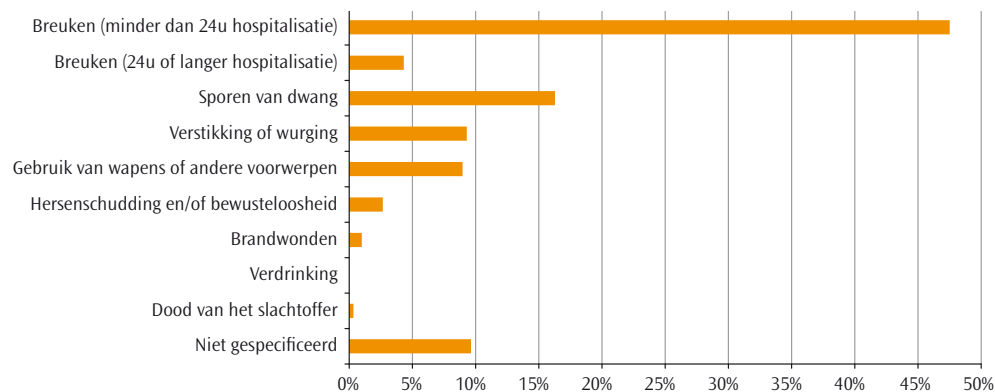
In 2007 liep er onder impuls van de FOD Volksgezondheid een uniek registratieproject in de spoedgevallendiensten van 23 ziekenhuizen, verspreid over het land. Enerzijds werd er geregistreerd wanneer artsen het vermoeden hadden dat het om een geval van intrafamiliaal geweld ging, anderzijds werden vermoedelijke slachtoffers en hun begeleiders gevraagd een aantal vragen te beantwoorden. Er werden in het totaal 404 gevallen geregistreerd van vermoedelijk intrafamiliaal geweld. In 301 gevallen werd dit vermoeden bevestigd en werd er medewerking verleend aan het invullen van de vragenlijst. Dit zijn geen erg grote aantallen. Niettemin presenteren we de gegevens, omdat ze een uniek licht werpen op de gevolgen van intrafamiliaal geweld en in feite een aanvulling vormen op enquêtegegevens en politiestatistiek. Intrafamiliaal geweld is ruimer dan partnergeweld en omvat ook kindermishandeling, oudermishandeling en geweld tussen broers en zussen. In drie vierde van de gevallen was de dader echter de partner of de ex-partner. Vier op de vijf slachtoffers is vrouw. *(grafiek 66)*

In meer dan de helft van de gevallen van intrafamiliaal geweld in het registratieproject kloppen slachtoffers aan bij de spoedgevallendienst met breuken. Soms zijn die zo erg dat een hospitalisatie vereist is. Er worden ook regelmatig sporen van dwang teruggevonden. Verder zijn slachtoffers bewerkt met voorwerpen of wapens, of werden ze gewurgd of verstikt. In één van de 404 gevallen overleed het slachtoffer. (grafiek 67)

GRAFIEK 67:

Klinische vaststellingen bij vermoeden van intrafamiliaal geweld door spoedgevallearts (2007)

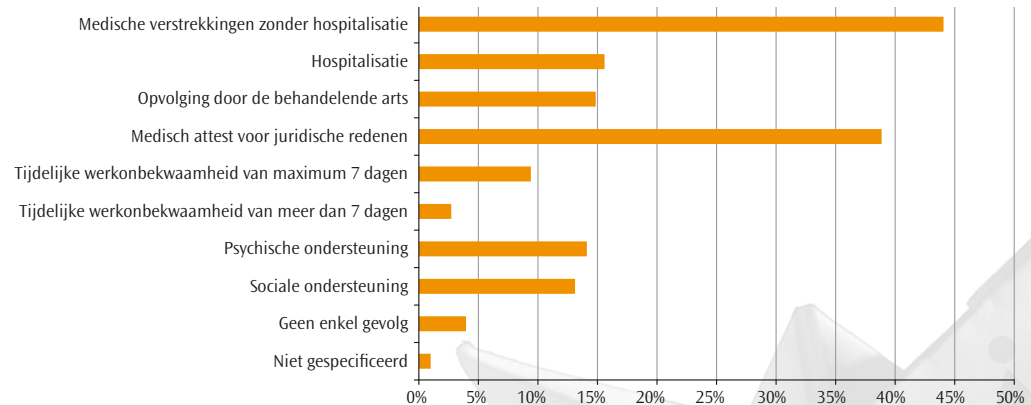
Bron: FOD Volksgezondheid, Registratieproject intrafamiliaal geweld in spoedgevallendiensten.

23 Dit cijfer zou hoger liggen, als er enkel rekening wordt gehouden met de slachtoffers die aan het werk zijn.

Wanneer de spoedartsen het vermoeden hebben van intrafamiliaal geweld, wordt er uiteindelijk maar in vier op de tien gevallen een medisch attest uitgeschreven dat kan worden gebruikt om klacht in te dienen bij de politie of in een rechtszaak. In één op de zes gevallen is een hospitalisatie vereist. In één op de tien gevallen is het slachtoffer tijdelijk werkonbekwaam.²³ Slechts één op de acht slachtoffers wordt verder opgevolgd door de huisarts. De cijfers voor psychische of sociale ondersteuning zijn vergelijkbaar. (grafiek 68)

GRAFIEK 68:

Gevolg dat wordt gegeven aan medische vaststellingen bij vermoeden van intrafamiliaal geweld door spoedgevallenarts (2007)

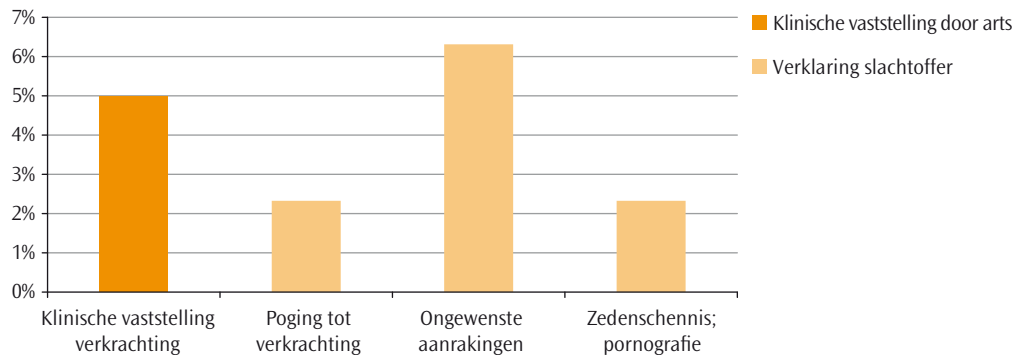

Bron: FOD Volksgezondheid, Registratieproject intrafamiliaal geweld in spoedgevallendiensten.

In één op de twintig gevallen van het geregistreerde intrafamiliaal geweld stelt de arts vast dat het slachtoffer verkracht is. Wanneer aan slachtoffers wordt gevraagd wat hen is overkomen, vermelden ze dat ze ongewenst zijn aangeraakt, werden geconfronteerd met zedenschennis en pornografie, en dat er werd geprobeerd hen te verkrachten. (grafiek 69)

GRAFIEK 69:

Verklaringen van het slachtoffer en klinische vaststellingen in verband met seksueel geweld bij geregistreerd intrafamiliaal geweld in spoedgevallendiensten (2007)

Bron: FOD Volksgezondheid, Registratieproject intrafamiliaal geweld in spoedgevallendiensten.

24 *Stalking wordt in de politiestatistieken 'belaging' genoemd.*

1 1.2 SPECIFIEKE VORMEN VAN GEWELD TUSSEN EX-PARTNERS

Een aantal vormen van geweld komt hoofdzakelijk voor tussen ex-partners. De politie registreert klachten in verband met het weigeren van het recht op persoonlijk contact, de niet-betaling van onderhoudsgeld en stalking.²⁴ Gemiddeld per dag zijn er dat respectievelijk 37, 6 en 64. De daders van stalking zijn niet altijd ex-partners, hoewel dat vaak zo is. In drie vierde van de gevallen is het slachtoffer vrouw, in één vierde man. Het weigeren van het recht op persoonlijk contact en de niet-betaling van onderhoudsgeld zijn indicaties dat de omgang tussen ex-partners na een scheiding niet goed verloopt. Mannen maken zich hoofdzakelijk schuldig aan het niet betalen van onderhoudsgeld, vrouwen aan het weigeren van persoonlijk contact. (tabel 125 en 126)

TABEL 1 25:

Specifieke vormen van geweld tussen ex-partners (2010)

	Aantal	Gemiddeld per dag
Weigering recht op persoonlijk contact	13.447	37
Niet-betaling onderhoudsgeld	2.280	6
Stalking	23.291	64

Bron: Dienst politiestatistieken, Rapport criminaliteitsstatistieken 2000-2010, p. 13.

TABEL 126:

Slachtoffers en verdachten van specifieke vormen van geweld tussen ex-partners naar geslacht (2008)

	Slachtoffers		Verdachten	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Weigering recht op persoonlijk contact	37%	63%	73%	27%
Niet-betaling onderhoudsgeld	81%	19%	7%	93%
Stalking	73%	27%	22%	78%

Bron: Federale Politie, Directie van de Operationele Politie Informatie.

TABEL 127:

Andere vormen van gendergerelateerd geweld (2010)

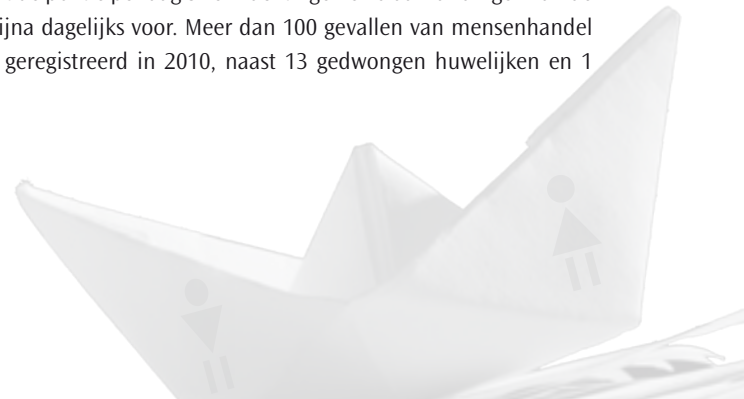
	Aantal	Gemiddeld per dag
Verkrachting	2.911	8
Aanranding van de eerbaarheid	3.432	9
Groepsverkrachting	235	0,6
Mensenhandel - seksuele uitbuiting	118	0,3
Schijnhuwelijken	2.218	6
Gedwongen huwelijken	13	0,036
Vrouwelijke genitale verminking	1	0,003

Bron: Dienst politiestatistieken, Rapport criminaliteitsstatistieken 2000-2010, p. 13.

11.3 ANDERE VORMEN VAN GENDERGERELATEERD GEWELD

Hoewel mannen soms ook slachtoffer worden van partnergeweld en vrouwen soms ook dader zijn, blijft partnergeweld gendergerelateerd. Vrouwen hebben meer kans om er slachtoffer van te worden. Een aantal factoren speelt hierin een rol. In de eerste plaats zijn er de fysieke verschillen tussen vrouwen en mannen, waardoor vrouwen dikwijls minder sterk zijn dan hun partner. Seksestereotiepe rollenpatronen plaatsen vrouwen in een passieve rol. Ten slotte zijn er nog de maatschappelijke verschillen, waardoor heel wat vrouwen zich financieel-economisch minder onafhankelijk kunnen opstellen.

Behalve partnergeweld zijn er nog andere vormen van gendergerelateerd geweld. Een aantal ervan kwam reeds ter sprake in hoofdstuk 10 bij de geweldsmisdaden. Tabel 127 geeft opnieuw een overzicht van de registraties bij de politie. Gemiddeld registreert de politie per dag 8 verkrachtingen en 9 aanrandingen van de eerbaarheid. Groepsverkrachtingen komen bijna dagelijks voor. Meer dan 100 gevallen van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting werden geregistreerd in 2010, naast 13 gedwongen huwelijken en 1 genitale verminking. (tabel 127)

TABEL 128:

Slachtoffers en verdachten van andere vormen van gendergerelateerd geweld naar geslacht* (2008)

	Slachtoffers		Verdachten	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Verkrachting	87%	13%	2%	98%
Aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging	86%	14%	2%	98%
Aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging	82%	18%	2%	98%
Groepsverkrachting	89%	11%	3%	97%
Mensenhandel - seksuele uitbuiting	100%	0%	29%	71%
Schijnhuwelijken	60%	40%	49%	51%
Gedwongen huwelijken	g.g.	g.g.	g.g.	g.g.
Vrouwelijke genitale verminking	g.g.	g.g.	g.g.	g.g.

g.g.: geen gegevens beschikbaar

* De percentages hebben enkel betrekking op het aantal registraties waarbij het geslacht van het slachtoffer en de verdachte duidelijk werd vermeld.

Bron: Federale Politie, Directie van de Operationele Politie Informatie.

Seksueel geweld wordt voor 98% gepleegd door mannen. De grote meerderheid van de slachtoffers is vrouw, maar dat neemt niet weg dat 11% tot 18% van de slachtoffers van seksueel geweld man is. Alle slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting waren vrouw, maar ook 3 op de 10 verdachten is vrouw. Schijnhuwelijken zijn min of meer gelijk verdeeld aan de kant van de verdachten, maar vrouwen worden er wel vaker het slachtoffer van, namelijk 60% tegenover 40% mannelijke slachtoffers. (tabel 128)

Voor meer informatie over dit onderwerp, zie:

- *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel: IGVM, 2010.
- *Geweld wat nu?*, Brussel: IGVM, 2010.
- Website IGVM: www.igvm.belgium.be
- Website Belgische federale politie, rubriek criminaliteitsstatistieken en rubriek Veiligheidsmonitor: www.polfed-fedpol.be
- Website Dienst voor het Strafrechtelijk beleid: www.dsb-spc.be

HOOFDSTUK 12

MOBILITEIT

25 *De BELDAM-enquête van de FOD Mobiliteit en Vervoer en de POD Federaal Wetenschapsbeleid, over de dagelijkse mobiliteit van de Belgen, zal eind 2011 ongetwijfeld nieuwe interessante gegevens aan het licht brengen.*

Personenvervoer heeft de afgelopen decennia grote veranderingen gekend. Heel wat studies geven aan dat er op dit gebied aanzienlijke verschillen zijn tussen vrouwen en mannen.²⁵ De genderstatistieken van de federale overheid inzake de mobiliteit van de Belgen houden momenteel voornamelijk verband met de verkeersveiligheid, die vaak een afspiegeling is van een verschillend gebruik van vrouwen en mannen van vervoersmiddelen en van een verschillend gedrag op de weg.

12.1 BETROKKENHEID VAN VROUWEN EN MANNEN BIJ VERKEERSONGEVALLEN

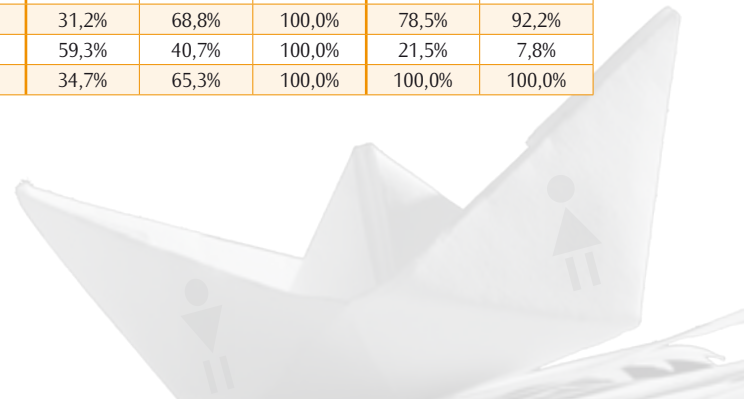
De overgrote meerderheid van de personen die betrokken raken bij een verkeersongeval is man (65,3%). Van de bestuurders die betrokken zijn in een ongeval is 68,8% man, van de passagiers maar 40,7%. Zowel vrouwen (78,5%) als mannen (92%) zijn vaker als bestuurder van een voertuig betrokken bij een ongeval dan als passagier (respectievelijk 21,5% en 8%). Het feit dat heel wat bestuurders alleen in de wagen zitten en vrouwen vaker passagier zijn dan mannen speelt in deze cijfers uiteraard een rol. (tabel 129, grafiek 70 en 71)

TABEL 129:

Vrouwen en mannen betrokken bij een ongeval als bestuurder of passagier (2009)

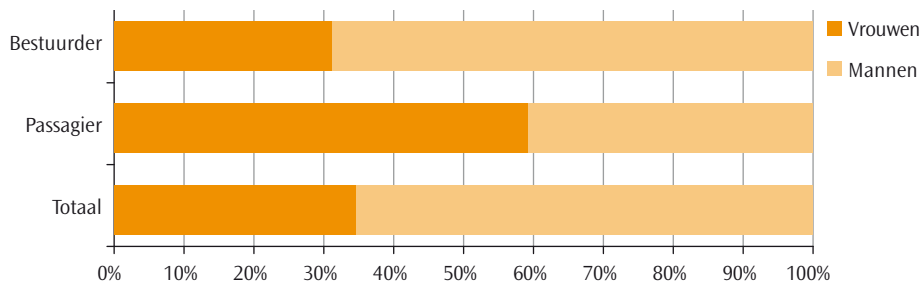
Type gebruiker	Aantal		Aandeel			Verdeling	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Totaal	Vrouwen	Mannen
Bestuurder	27.359	60.455	31,2%	68,8%	100,0%	78,5%	92,2%
Passagier	7506	5147	59,3%	40,7%	100,0%	21,5%	7,8%
Totaal	34.865	65.602	34,7%	65,3%	100,0%	100,0%	100,0%

Bronnen: ADSEI; BIVV.

GRAFIEK 70:

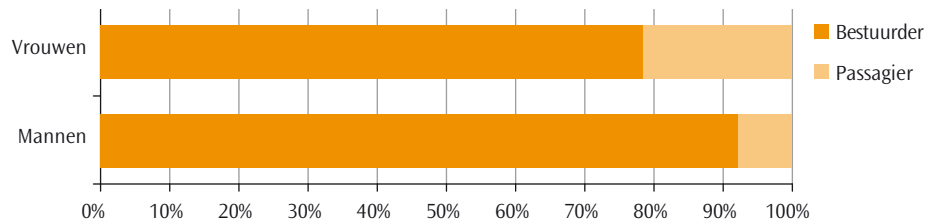
Aandeel vrouwen en mannen betrokken bij een ongeval als bestuurder of passagier (2009)

Bronnen: ADSEI; BIVV.

GRAFIEK 71:

Verdeling van vrouwen en mannen betrokken bij een ongeval als bestuurder of passagier (2009)

Bronnen: ADSEI; BIVV.

- 26 *De cijfers van dodelijke ongevallen zijn gebaseerd op het aantal slachtoffers dat ter plaatse of binnen de 30 dagen na het ongeval overlijdt. Gewonden zijn 'ernstig gewond' als ze langer dan 24 uur in het ziekenhuis moeten verblijven.*
- 27 *Betrokkenen van wie het geslacht niet bekend is, worden niet in aanmerking genomen. Het gaat om 1.094 gevallen, ofwel 1,1%. Elke persoon die betrokken is bij een ongeval en die niet wordt geregistreerd als overleden of ernstig of lichtgewond, wordt beschouwd als 'niet gewond'.*

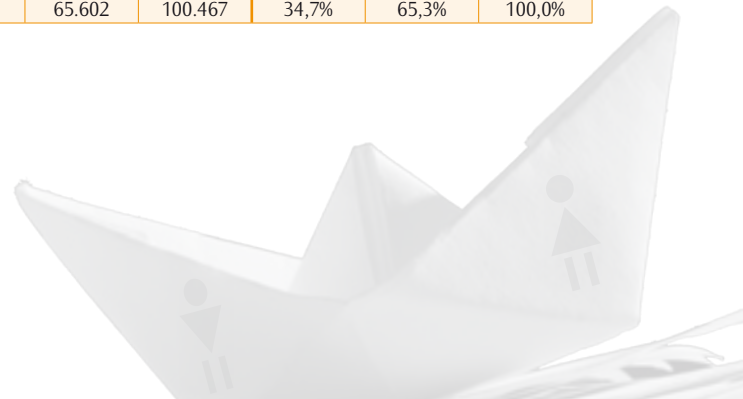
Wat de ernst van ongevallen betreft, zien we dat mannen veel vaker betrokken zijn bij dodelijke ongevallen (75%, tegenover 25% vrouwen), ongevallen met ernstige gewonden (69%) of zonder gewonden (74%).²⁶ Bij de ongevallen met lichtgewonden is 59% van de betrokkenen man, tegenover 41% vrouwelijke betrokkenen. (tabel 130, grafiek 72)

TABEL 130:

Aantal en aandeel vrouwen en mannen betrokken bij een ongeval met gewonden, naar ernst van de verwondingen (2009)²⁷

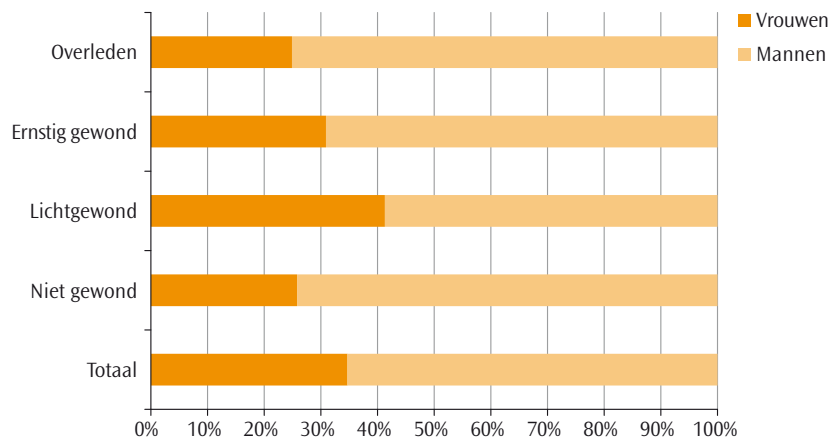
	Aantal			Aandeel		
	Vrouwen	Mannen	Totaal	Vrouwen	Mannen	Totaal
Ernst van de verwondingen						
Overleden	234	705	939	24,9%	75,1%	100,0%
Ernstig gewond	1.860	4.150	6.010	30,9%	69,1%	100,0%
Lichtgewond	22.992	32.625	55.617	41,3%	58,7%	100,0%
Niet gewond	9.778	28.122	37.900	25,8%	74,2%	100,0%
Totaal	34.865	65.602	100.467	34,7%	65,3%	100,0%

Bronnen: ADSEI; BIVV.

GRAFIEK 72:

Aandeel vrouwen en mannen betrokken bij een ongeval met gewonden, naar ernst van de verwondingen (2009)

Bronnen: ADSEI; BIVV.

Als de leeftijd van de personen die betrokken raken bij een verkeersongeval in beschouwing wordt genomen, dan zien we dat mannen in alle leeftijdscategorieën meer gevaar lopen dan vrouwen om ernstig gewond te raken of te overlijden bij een verkeersongeval. Meisjes lopen tussen hun 15 en 24 jaar het meeste kans om betrokken te raken in een zwaar verkeersongeval. Voor mannen komt de piek iets later en is hij veel meer uitgesproken. Tussen 20 en 34 jaar lopen mannen meer dan drie keer meer kans dan vrouwen om betrokken te raken in een zwaar verkeersongeval. Boven de leeftijd van 55 jaar wordt dit verschil tussen vrouwen en mannen kleiner. Uit hoofdstuk 1 bleek overigens dat mannen tussen 19 en 35 jaar in het algemeen (d.i. voor alle doodsoorzaken samen) meer dan tweemaal zoveel kans hebben dan vrouwen om te overlijden. *(tabel 131, grafiek 73)*

TABEL 131:

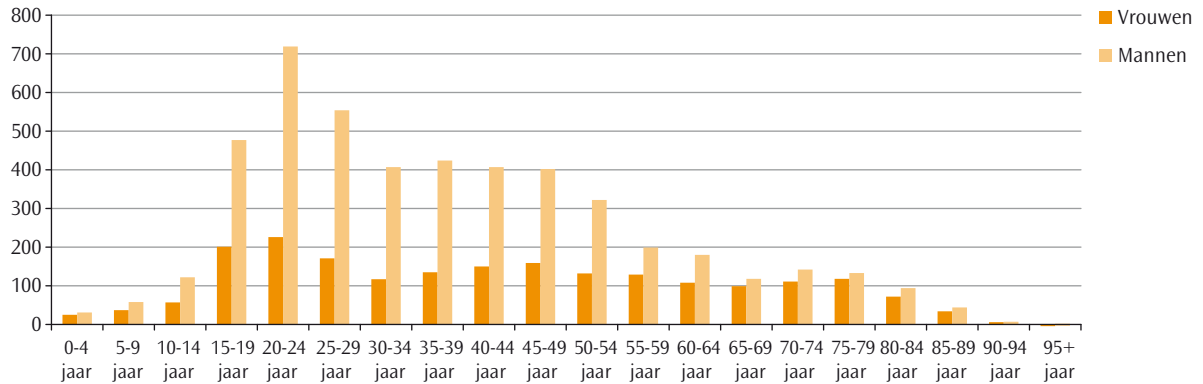
Aantal en aandeel vrouwen en mannen betrokken bij een dodelijk ongeval of een ongeval met zwaargewonden, naar leeftijdscategorie (2009)

Leeftijdscategorie	Aantal			Aandeel	
	Vrouwen	Mannen	Totaal	Vrouwen	Mannen
0-4 jaar	25	31	56	44,4%	55,6%
5-9 jaar	37	58	95	38,9%	61,1%
10-14 jaar	57	122	179	31,8%	68,2%
15-19 jaar	201	477	678	29,6%	70,4%
20-24 jaar	226	719	945	23,9%	76,1%
25-29 jaar	171	554	725	23,6%	76,4%
30-34 jaar	117	407	524	22,3%	77,7%
35-39 jaar	135	424	559	24,2%	75,8%
40-44 jaar	150	407	557	26,9%	73,1%
45-49 jaar	159	402	561	28,3%	71,7%
50-54 jaar	132	322	454	29,1%	70,9%
55-59 jaar	129	199	328	39,3%	60,7%
60-64 jaar	108	180	288	37,5%	62,5%
65-69 jaar	99	118	217	45,6%	54,4%
70-74 jaar	111	142	253	43,9%	56,1%
75-79 jaar	118	133	251	47,0%	53,0%
80-84 jaar	72	94	166	43,4%	56,6%
85-89 jaar	34	44	78	43,6%	56,4%
90-94 jaar	6	7	13	46,2%	53,8%
95+ jaar	1	2	3	33,3%	66,7%

Bronnen: ADSEI; BIW.

GRAFIEK 73:

Aantal vrouwen en mannen betrokken bij een dodelijk ongeval of een ongeval met zwaargewonden, naar leeftijdscategorie (2009)

Bronnen: ADSEI; BIVV.

TABEL 132:

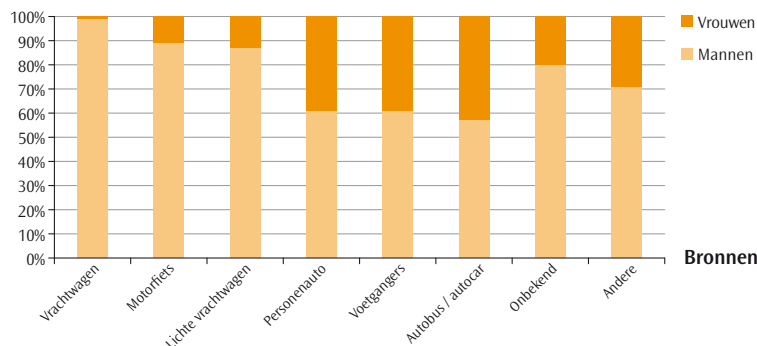
Aandeel vrouwen en mannen bij de slachtoffers op autosnelwegen, naar weggebruikertype (gewogen cijfers) (2008)

	Vrouwen	Mannen
Vrachtwagen	1%	99%
Motorfiets	11%	89%
Lichte vrachtwagen	13%	87%
Personenauto	39%	61%
Voetgangers	39%	61%
Autobus / autocar	43%	57%
Onbekend	20%	80%
Andere	29%	71%

Bronnen: ADSEI; BIVV.

GRAFIEK 74:

Aandeel vrouwen en mannen bij de slachtoffers op autosnelwegen, naar weggebruikertype (gewogen cijfers) (2008)

Bronnen: ADSEI; BIVV.

28 De gegevens in deze paragraaf zijn ontleend aan het "Themarapport Autosnelwegen" (2010) van het BIVV.

12.2 DE VEILIGHEID VAN VROUWEN EN MANNEN OP DE AUTOSNELWEGEN²⁸

In het algemeen zijn mannen vaker betrokken bij ongevallen op de autosnelweg. Er zijn echter duidelijke verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke slachtoffers naar weggebruikertype; het aandeel slachtoffers per type van vervoermiddel weerspiegelt in grote mate het verschillend gebruik van elk type voertuig door vrouwen en mannen. Vrouwen vertegenwoordigen bijvoorbeeld slechts 1% van de slachtoffers onder vrachtwagenchauffeurs, 11% bij de slachtoffers bij motorbestuurders en 13% bij de chauffeurs van lichte vrachtwagens. Daarentegen maken vrouwen 39% uit van de slachtoffers van ongevallen met auto's en met voetgangers, en 43% van de ongevallen met autobussen. (tabel 132, grafiek 74)

TABEL 133:

Evolutie van het aantal en aandeel dodelijk gewonde fietsers (overleden binnen de 30 dagen na het ongeval), naar geslacht (1991-2007)

	Aantal		Aandeel	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
1991	51	115	30,7%	69,3%
1992	36	111	24,5%	75,5%
1993	33	104	24,1%	75,9%
1994	51	100	33,8%	66,2%
1995	33	95	25,8%	74,2%
1996	28	92	23,3%	76,7%
1997	38	84	31,1%	68,9%
1998	45	90	33,3%	66,7%
1999	37	85	30,3%	69,7%
2000	45	89	33,6%	66,4%
2001	31	97	24,2%	75,8%
2002	23	81	22,1%	77,9%
2003	32	77	29,4%	70,6%
2004	18	60	23,1%	76,9%
2005	28	43	39,4%	60,6%
2006	31	60	34,1%	65,9%
2007	24	64	27,3%	72,7%
Gemiddelde	34,4	85,1	28,8%	71,2%

Bronnen: ADSEI; BIVV.

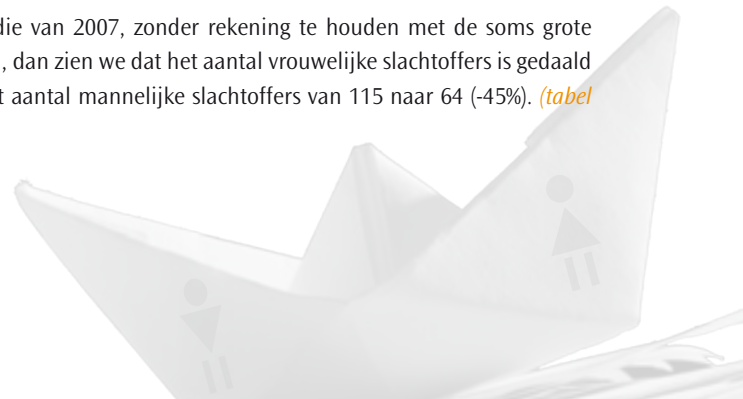
- 29 De gegevens in deze paragraaf zijn ontleend aan het "Themarapport Fietzers: verkeersongevallen met fietsers 2000-2007" (2009) van het BIVV.
- 30 2008/19, Glorieux, I., J. Minnen en T-P. van Tienoven, *Tijdsbesteding in België. Veranderingen in tijdsbesteding tussen 1999 en 2005 (tabellenboekje)*, Brussel: Onderzoeksgroep TOR, Departement Sociologie, 2008.

12.3 DE VEILIGHEID VAN VROUWEN EN MANNEN OP DE FIETS²⁹

Tussen 1991 en 2007 waren 71% van de dodelijke slachtoffers bij ongevallen met fietsers mannen, tegenover 29% vrouwelijke slachtoffers. Dit aanzienlijke verschil is slechts ten dele toe te schrijven aan het feit dat mannen zich iets vaker dan vrouwen verplaatsen met de fiets (gemiddeld 41 minuten per week voor mannen, tegen 34 minuten voor vrouwen).³⁰ Per minuut op de fiets lopen mannen tweemaal meer kans op een ongeval dan vrouwen.

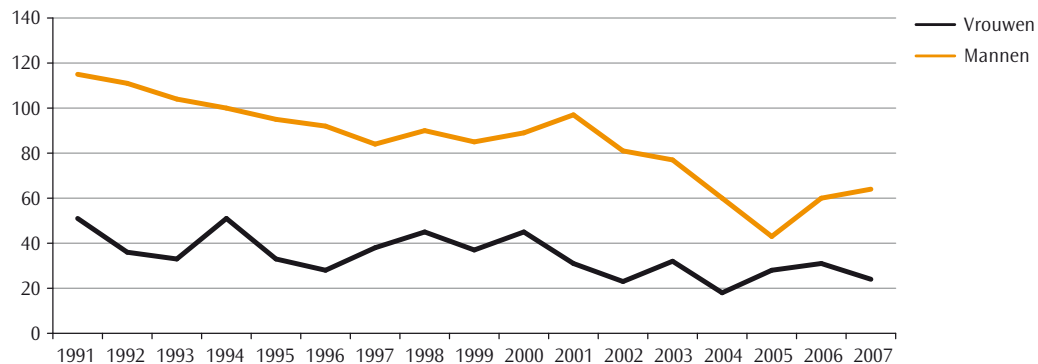
In 2002 was het verschil tussen het aantal vrouwelijke en mannelijke slachtoffers het grootste (22% vrouwelijke slachtoffers, tegenover 78% mannelijke slachtoffers) en in 2005 het kleinste (39% vrouwelijke slachtoffers, tegenover 61% mannelijke slachtoffers).

Als we de cijfers van 1991 vergelijken met die van 2007, zonder rekening te houden met de soms grote schommelingen tussen de verschillende jaren, dan zien we dat het aantal vrouwelijke slachtoffers is gedaald van 51 in 1991 naar 24 in 2007 (-53%) en het aantal mannelijke slachtoffers van 115 naar 64 (-45%). (tabel 133, grafiek 75)

GRAFIEK 75:

Evolutie van het aantal dodelijk gewonde fietsers (overleden binnen de 30 dagen na het ongeval), naar geslacht (1991-2007)

Bronnen: ADSEI; BIVV.

31 De gegevens in deze paragraaf zijn ontleend aan het "Themarapport Motorrijders: ongevallen met een motorfiets 2000-2007" (2009) van het BIVV.

12.4 DE VEILIGHEID VAN VROUWEN EN MANNEN OP DE MOTOR³¹

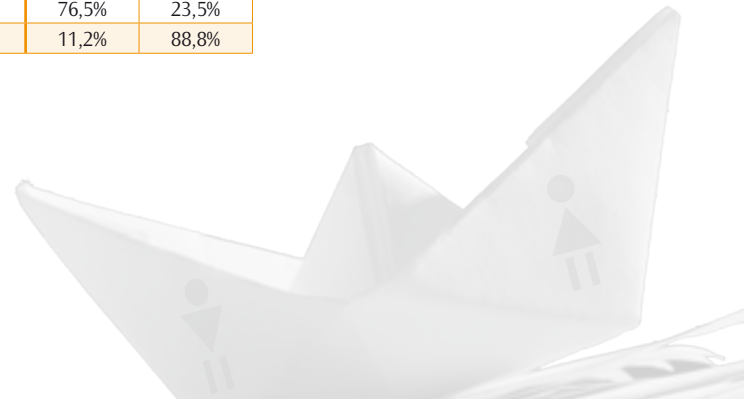
89% van de motorrijders die het slachtoffer zijn van een ongeval zijn mannen. Vrouwen vertegenwoordigen slechts 5% van de bestuurders van een motor die slachtoffer worden van een ongeval, maar 76,5% van de passagiers van een motor die betrokken zijn bij een ongeval zijn vrouwen. (tabel 134, grafiek 76)

TABEL 134:

Aantal en aandeel motorrijders betrokken bij een ongeval, naar geslacht en het feit of ze bestuurder dan wel passagier waren (2007)

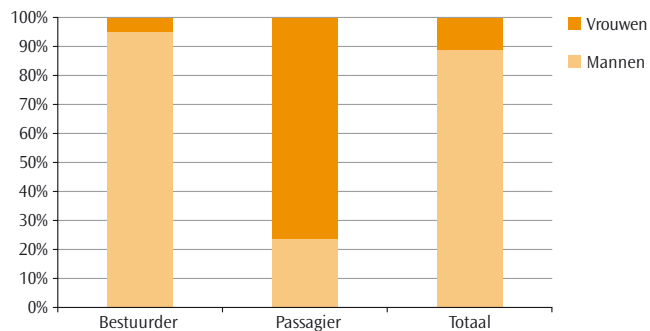
Type gebruiker	Aantal		Aandeel	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Bestuurder	191	3.592	5,0%	95,0%
Passagier	273	84	76,5%	23,5%
Totaal	464	3.676	11,2%	88,8%

Bronnen: ADSEI; BIVV.

GRAFIEK 76:

Aandeel motorrijders betrokken bij een ongeval, naar geslacht en het feit of ze bestuurder dan wel passagier waren (2007)

Bronnen: ADSEI; BIVV.

TABEL 135:

Aantal en aandeel motorrijders betrokken bij een ongeval, naar ernst van de verwondingen en geslacht (2007)

	Aantal		Aandeel	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Ernst van de verwondingen				
Overleden (binnen 30 dagen)	3	133	2,2%	97,8%
Ernstig gewond	76	759	9,1%	90,9%
Lichtgewond	384	2.784	12,1%	87,9%
Totaal	463	3.676	11,8%	88,2%

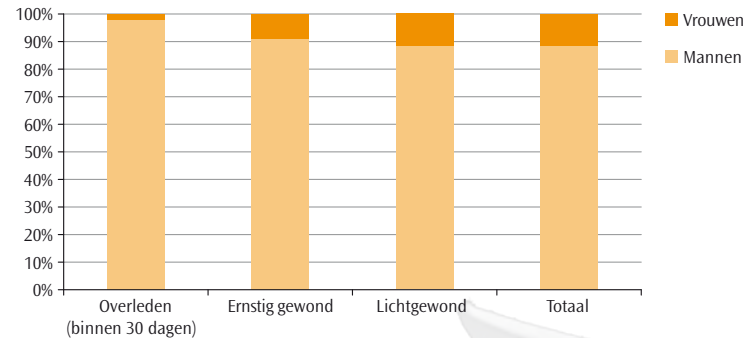
Bronnen: ADSEI; BIVV.

Van de 136 personen die in 2007 ten gevolge van een motorongeval overleden, waren er slechts 3 (2,2%) vrouwen. Ook de overgrote meerderheid van de licht- en zwaargewonde slachtoffers van een motorongeval zijn mannen. Als vrouwen betrokken zijn bij een motorongeval, raken ze meestal slechts lichtgewond. (tabel 135, grafiek 77)

Opnieuw weerspiegelen deze cijfers genderverschillen bij motorbestuurders: dat zijn in meerderheid mannen.

GRAFIEK 77:

Aandeel motorrijders betrokken bij een ongeval, naar ernst van de verwondingen en geslacht (2007)

Bronnen: ADSEI; BIVV.

TABEL 136:

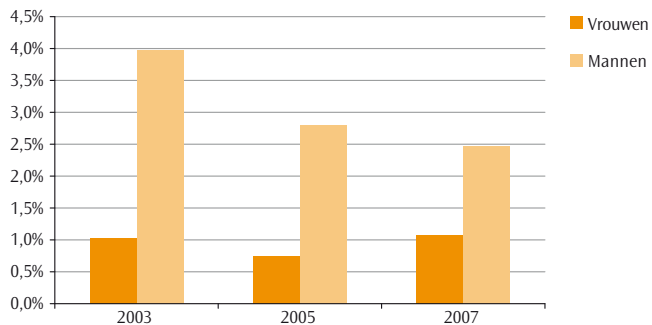
Aandeel vrouwelijke en mannelijke bestuurders onder invloed van alcohol (2003, 2005, 2007)

	Vrouwen	Mannen
2003	1,03%	3,97%
2005	0,74%	2,80%
2007	1,08%	2,47%

Bron: BIVV, Observatorium voor de verkeersveiligheid.

GRAFIEK 78:

Aandeel vrouwelijke en mannelijke bestuurders onder invloed van alcohol (2003, 2005, 2007)

Bron: BIVV, Observatorium voor de verkeersveiligheid.

32 De gegevens in deze paragraaf zijn ontleend aan de "Nationale gedragsmeting: rijden onder invloed van alcohol 2007" (2009) van het BIVV. De cijfers zijn gebaseerd op politiecontroles. De steekproef van bestuurders bij wie de gegevens werden verzameld, bestaat hoofdzakelijk uit mannen tussen 26 en 54 jaar.

12.5 RIJDEN ONDER INVLOED VAN ALCOHOL³²

De nationale gedragsmeting betreffende rijden onder invloed van alcohol in 2007 toont aan dat 2% van de bestuurders onder invloed rijdt. Er zijn wat dit betreft echter grote verschillen tussen vrouwen en mannen: het aandeel bestuurders onder invloed van alcohol is duidelijk hoger bij mannen (2,5%) dan bij vrouwen (1%). Deze tendens wordt bevestigd door regressieanalyses, die aangeven dat de kans dat vrouwen onder invloed rijden maar 41% bedraagt van die kans bij mannen.

De drie edities van de nationale gedragsmeting "Rijden onder invloed van alcohol" (2003, 2005 en 2007) tonen systematisch aan dat bestuurders onder invloed hoofdzakelijk mannen zijn. Het verschil tussen mannen en vrouwen lijkt niettemin kleiner te zijn geworden tussen 2003 en 2007. Dit heeft voornamelijk te maken met een vermindering van het aandeel mannelijke bestuurders onder invloed van alcohol, terwijl het aandeel vrouwelijke bestuurders onder invloed min of meer stabiel is gebleven tussen 2003 en 2007. (tabel 136, grafiek 78)

De gegevens in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de registraties van de politie en het parket. Ze werden verwerkt door de Algemene Directie Statistiek en Economische informatie, en aangeleverd of gepubliceerd door het Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid (BIVV).

Voor meer informatie over dit onderwerp, zie:

- Website Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid: www.bivv.be
- Website ADSEI: www.statbel.fgov.be
- Website FOD Mobiliteit en Vervoer: www.mobiliteit.fgov.be

HOOFDSTUK 13

OPLEIDING

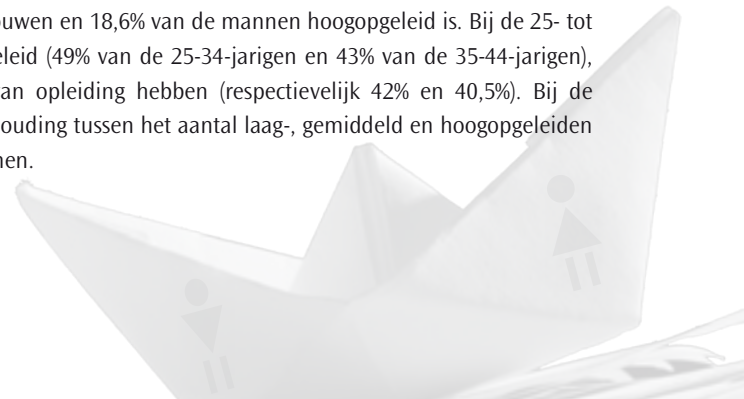

Onderwijs en opleiding zijn in grote mate gemeenschapsaangelegenheden; we zullen er in deze publicatie dan ook niet gedetailleerd op ingaan. Dit hoofdstuk wil vooral een algemeen beeld geven van het opleidingsniveau van Belgische vrouwen en mannen en van de genderverschillen met betrekking tot levenslang leren.

13.1 OPLEIDINGSNIVEAU VAN DE BELGEN

De jongere generaties zijn gemiddeld steeds hoger opgeleid. Het opleidingsniveau van de Belgische bevolking hangt daardoor in sterke mate samen met leeftijd. Algemeen kunnen we stellen dat het opleidingsniveau daalt met de leeftijd: slechts 18% van 25-34-jarigen is laagopgeleid, terwijl 45,5% van de 55-64-jarigen en 66% van de 65-plussers laagopgeleid is. 44% van de 25-34-jarigen is hoogopgeleid, tegenover een kwart van de 55-64-jarigen en 14% van de 65-plussers. 'Laagopgeleid' wordt omschreven als maximum een diploma van het lager secundair onderwijs behaald hebben; 'hoogopgeleid' als minimum een diploma van het hoger onderwijs van het korte type behaald hebben. De mensen die maximum een diploma van het hoger secundair onderwijs hebben behaald, zijn 'middenopgeleid'.

Deze tendens vinden we terug bij zowel vrouwen als mannen, maar bij vrouwen is de evolutie nog meer uitgesproken. In de leeftijdscategorie 65+ is meer dan 70% van de vrouwen en bijna 60% van de mannen laagopgeleid, terwijl slechts 11,3% van de vrouwen en 18,6% van de mannen hoogopgeleid is. Bij de 25- tot 44-jarigen zijn vrouwen opvallend hoogopgeleid (49% van de 25-34-jarigen en 43% van de 35-44-jarigen), terwijl mannen vaker een middenniveau van opleiding hebben (respectievelijk 42% en 40,5%). Bij de 45-54-jarigen is er een vrij evenwichtige verhouding tussen het aantal laag-, gemiddeld en hoogopgeleiden (30% tot 35%), zowel bij vrouwen als bij mannen.

TABEL 137:

Belgische bevolking ouder dan 25 jaar, naar opleidingsniveau, leeftijd en geslacht (2010)

	25-34 jaar		35-44 jaar		45-54 jaar		55-64 jaar		65+ jaar	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Laagopgeleid	113.511	136.688	146.794	182.716	263.026	277.414	322.798	286.293	765.249	466.675
Middenopgeleid	239.584	295.679	283.084	313.792	278.737	284.402	192.771	193.455	195.014	178.270
Hoogopgeleid	344.431	267.755	324.077	277.869	252.018	241.767	159.805	183.270	122.817	147.471
Totaal	697.526	700.122	753.955	774.377	793.781	803.582	675.374	663.017	1.083.080	792.417

Bron: ADSEI, Enquête naar de Arbeidskrachten, 2010.

TABEL 138:

Verdeling van de Belgische bevolking ouder dan 25 jaar, naar opleidingsniveau, leeftijd en geslacht (2010)

	25-34 jaar		35-44 jaar		45-54 jaar		55-64 jaar		65+ jaar	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Laagopgeleid	16,3%	19,5%	19,5%	23,6%	33,1%	34,5%	47,8%	43,2%	70,7%	58,9%
Middenopgeleid	34,3%	42,2%	37,5%	40,5%	35,1%	35,4%	28,5%	29,2%	18,0%	22,5%
Hoogopgeleid	49,4%	38,3%	43,0%	35,9%	31,8%	30,1%	23,7%	27,6%	11,3%	18,6%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: ADSEI, Enquête naar de Arbeidskrachten, 2010.

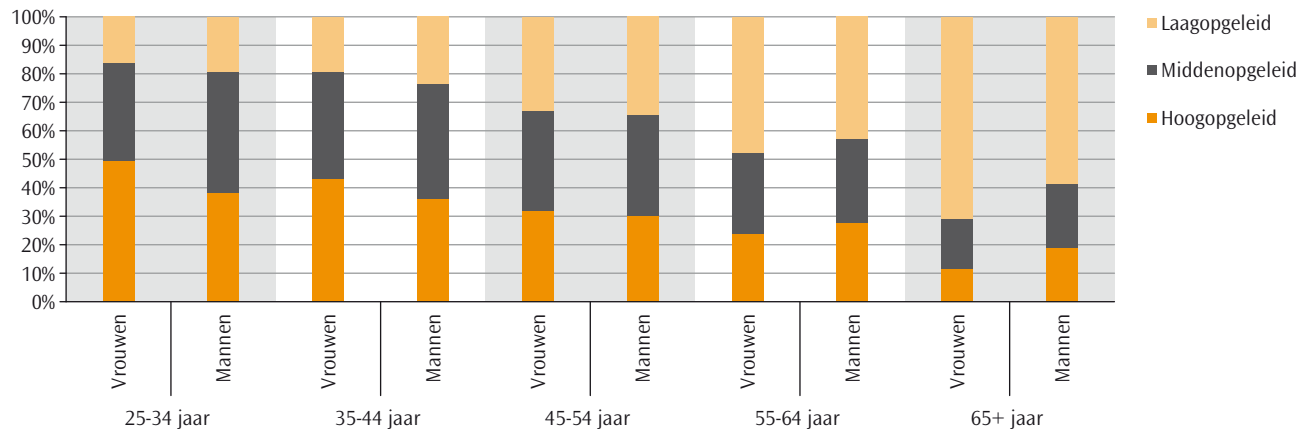
Als we de twee uiterste leeftijdscategorieën vergelijken, zien we dat het aandeel hoogopgeleide vrouwen meer dan verviervoudigd is (van 11% bij 65+-ers naar 49% bij 25-34-jarigen), terwijl dit bij mannen slechts verdubbelde (van 19% naar 38%). Het aandeel laagopgeleide vrouwen daalde drastisch tot minder dan een vierde (van 71% naar 16%), terwijl dit aandeel bij mannen slechts tot een derde afnam (van 59% naar 19%).

Samenvattend kunnen we zeggen dat het opleidingsniveau van vrouwen meer gestegen is dan dat van mannen. De jongere generaties vrouwen zijn gemiddeld zelfs hoger opgeleid dan hun mannelijke leeftijdsgenoten. *(tabel 137 en 138, grafiek 79)*

GRAFIEK 79:

Verdeling van de Belgische bevolking ouder dan 25 jaar, naar opleidingsniveau, leeftijd en geslacht (2010)

Bron: ADSEI, Enquête naar de Arbeidskrachten, 2010.

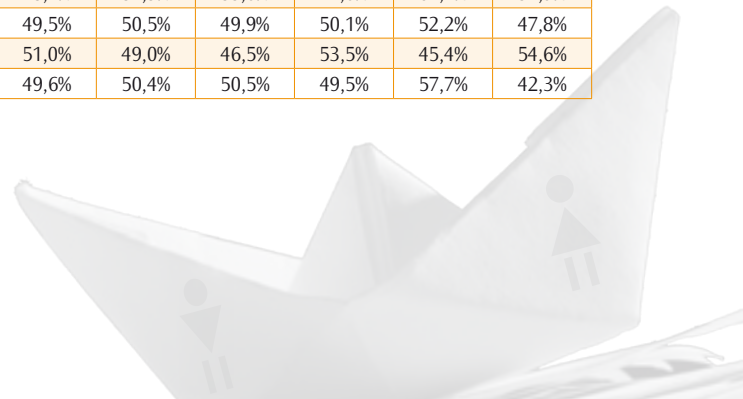
Als we voor elke leeftijdscategorie het aandeel mannen en vrouwen in de verschillende opleidingsniveaus vergelijken, komen we tot weinig verrassende vaststellingen: vrouwen zijn in de meerderheid bij de laagopgeleide 65-plussers, terwijl mannen de meerderheid vormen van de hoogopgeleiden in die leeftijdscategorie. Bij de 45- tot 64-jarigen is het aandeel vrouwen en mannen voor alle opleidingsniveaus min of meer gelijk. In de jongste leeftijdscategorieën zijn vrouwen in de meerderheid bij de hoogopgeleiden, terwijl mannen de meerderheid vormen bij de gemiddeld tot laagopgeleiden. In nauwelijks twee generaties tijd is het verschil in opleidingsniveau tussen vrouwen en mannen in grote mate verschoven in het voordeel van vrouwen. (tabel 139)

TABEL 139:

Belgische bevolking ouder dan 25 jaar, naar opleidingsniveau, leeftijd en geslacht (2010)

	25-34 jaar		35-44 jaar		45-54 jaar		55-64 jaar		65+ jaar	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Laagopgeleid	45,4%	54,6%	44,5%	55,5%	48,7%	51,3%	53,0%	47,0%	62,1%	37,9%
Middenopgeleid	44,8%	55,2%	47,4%	52,6%	49,5%	50,5%	49,9%	50,1%	52,2%	47,8%
Hoogopgeleid	56,3%	43,7%	53,8%	46,2%	51,0%	49,0%	46,5%	53,5%	45,4%	54,6%
Totaal	49,9%	50,1%	49,3%	50,7%	49,6%	50,4%	50,5%	49,5%	57,7%	42,3%

Bron: ADSEI, Enquête naar de Arbeidskrachten, 2010.

TABEL 140:

Aandeel werknemers dat een opleiding heeft gevolgd, aantal opleidingsuren en opleidingskosten, naar sector en geslacht (2010)

	Werknemers		Gemiddeld aantal opleidingsuren		Gemiddelde opleidingskost (in euro)	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Landbouw	9,7%	4,9%	19,7	17	881	1.141
Industrie	41,7%	44,0%	25,4	27,3	1.403	1.545
Winningsindustrie	26,5%	29,0%	21,3	31,1	1.489	1.086
Verwerkende industrie	38,7%	42,3%	24,4	26,2	1.227	1.341
Energie en water	76,9%	66,3%	31,6	37,3	2.482	3.199
Bouw	18,9%	17,6%	23,3	25	1.102	955
Handel, transport en communicatie	33,2%	34,1%	23,3	40,6	1.181	2.092
Transport (bv. post)	48,7%	38,9%	33,1	54,7	1.695	2.679
Communicatie	45,4%	43,9%	25	30,8	1.655	2.168
Handel en reparatie	30,0%	29,0%	19,2	26,1	902	1.296
Horeca	17,1%	14,2%	17,3	18,4	659	633
Financiële dienstverlening, vastgoed, en overige zakelijke dienstverlening	32,6%	35,8%	29,7	30,5	1.883	2.095
Financiële dienstverlening en verzekeringen	56,1%	60,9%	27,5	26,3	2.355	2.421
Vastgoed en overige zakelijke dienstverlening	23,6%	26,2%	31,8	34,3	1.456	1.805
Overige diensten	56,2%	39,6%	21,9	30,4	614	955
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	60,5%	45,3%	21,9	31	607	936
Collectieve, sociale en persoonlijke diensten	16,9%	19,6%	22,1	25,7	833	1.107

Bronnen: NBB, Balanscentrale.

13.2 LEVENSLANG LEREN

In 2010 was het aandeel vrouwelijke werknemers dat een opleiding volgde in de meeste economische sectoren hoger dan het aandeel mannelijke werknemers dat een opleiding volgde. In de sectoren 'Energie en water', 'Transport' en 'Gezondheidszorg en sociale diensten' loopt dat verschil op tot 10 procentpunt en meer.

Met betrekking tot het gemiddelde aantal opleidingsuren zien we echter dat in de overgrote meerderheid van de sectoren mannen langer durende opleidingen volgen dan vrouwen. De sector 'Financiële diensten en verzekeringen' en de landbouwsector zijn de enige twee sectoren waarin het gemiddelde aantal opleidingsuren van vrouwen dat van mannen overtreft. Bovendien is de gemiddelde kostprijs van de opleidingen van vrouwen, met uitzondering van drie sectoren (Winningindustrie, Bouw en Horeca), lager dan die van mannen. (*tabel 140*)

TABEL 141:

Evolutie van het aantal uren waarvoor terugbetaling werd gevraagd in het kader van betaald educatief verlof, naar geslacht (1995-2009)

	Aantal opleidingsuren			Aandeel		
	Vrouwen	Mannen	Totaal	Vrouwen	Mannen	Totaal
1995/1996	936.871	2.747.427	3.684.298	25,43%	74,57%	100,0%
1996/1997	837.676	2.453.356	3.291.032	25,45%	74,55%	100,0%
1997/1998	638.142	2.145.065	2.783.207	22,93%	77,07%	100,0%
1998/1999	655.439	2.321.571	2.977.010	22,02%	77,98%	100,0%
1999/2000	907.139	2.565.742	3.472.881	26,12%	73,88%	100,0%
2000/2001	1.145.342	2.869.388	4.014.730	28,53%	71,47%	100,0%
2001/2002	1.200.458	2.942.025	4.142.483	28,98%	71,02%	100,0%
2002/2003	1.301.185	3.179.887	4.481.072	29,04%	70,96%	100,0%
2003/2004	1.399.835	3.753.521	5.153.356	27,16%	72,84%	100,0%
2004/2005	1.482.139	3.409.578	4.891.718	30,30%	69,70%	100,0%
2005/2006	1.500.936	3.180.209	4.681.145	32,06%	67,94%	100,0%
2006/2007	1.381.243	2.842.901	4.224.143	32,70%	67,30%	100,0%
2007/2008	1.502.091	2.912.980	4.415.072	34,02%	65,98%	100,0%
2008/2009	1.655.209	2.843.693	4.498.902	36,79%	63,21%	100,0%

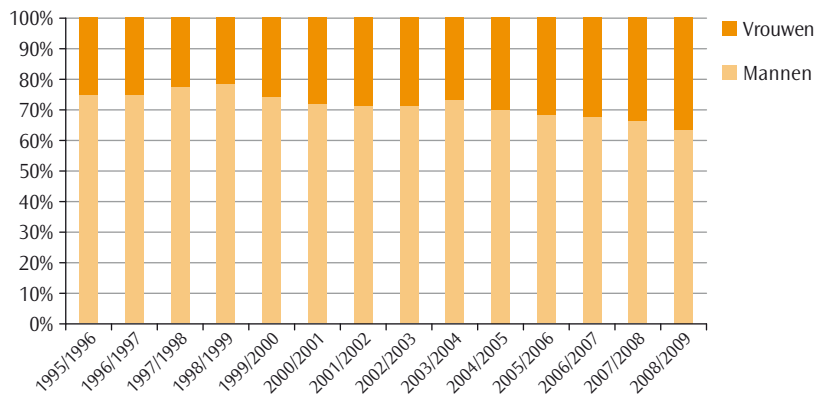
Bron: FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg, Directie Betaald Educatief Verlof.

Het betaald educatief verlof is een recht van werknemers in de privésector om erkende opleidingen te volgen en afwezig te zijn van het werk met behoud van loon. Gevolgde opleidingen hoeven niet noodzakelijk in overeenstemming te zijn met het uitgeoefende beroep en kunnen ook van algemene aard zijn. Dit systeem is bedoeld om sociale ongelijkheid tegen te gaan, waaronder de minder voordelige positie van vrouwen op de arbeidsmarkt. Als we het aandeel vrouwen en mannen analyseren dat tussen 1995 en 2008 betaald educatief verlof heeft genoten, zien we dat vrouwen in deze hele periode slechts een kwart tot één derde van de uren voor hun rekening nemen waarvoor een vergoeding werd gevraagd. We merken echter dat tussen 1995/1996 en 2008/2009 de verhouding tussen vrouwen en mannen die betaald educatief verlof hebben genoten, minder ongelijk is geworden. *(tabel 141, grafiek 80)*

GRAFIEK 80:

Evolutie van het aantal uren waarvoor terugbetaling werd gevraagd in het kader van betaald educatief verlof, naar geslacht (1995-2009)

Bron: FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg, Directie Betaald Educatief Verlof.

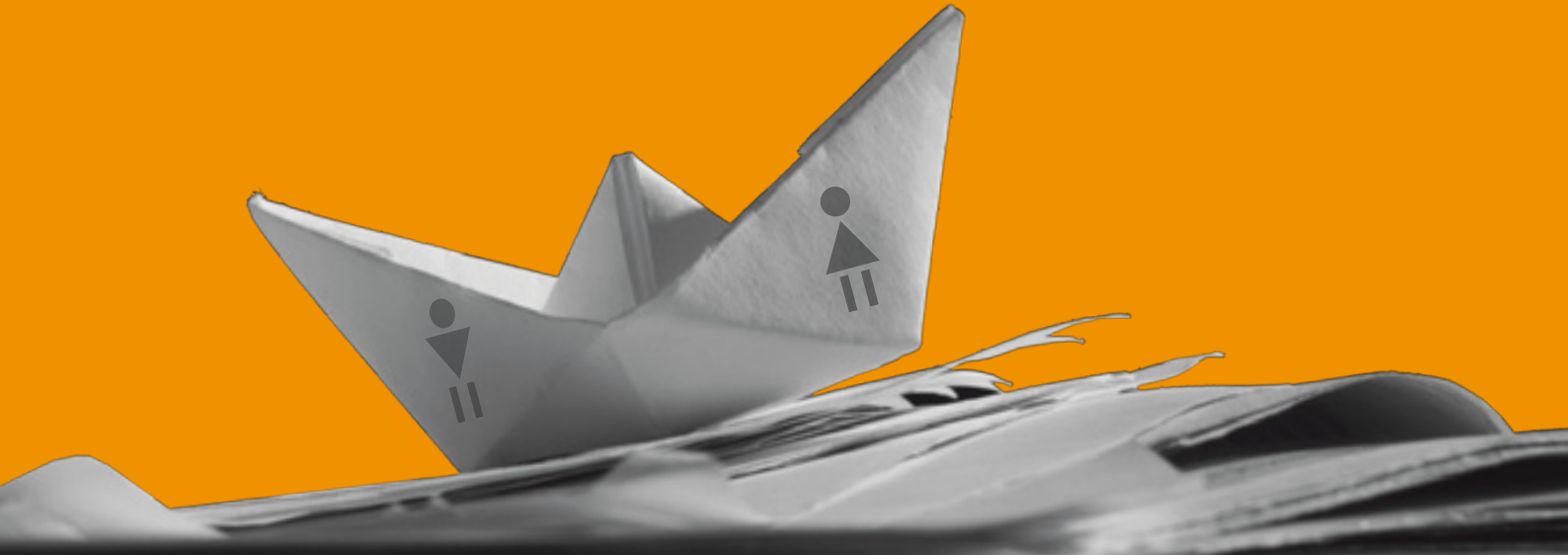
Voor meer informatie over dit onderwerp, zie:

- Website ADSEI: www.statbel.fgov.be
- Website FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg: www.werk.belgie.be
- Website Vlaamse onderwijsstatistieken en publicaties:
www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken
- Website van de Administration générale de l'enseignement et de la recherche scientifique van de Federatie Wallonië-Brussel: www.enseignement.be

HOOFDSTUK 14

WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE

In het verleden was wetenschap, en dan vooral exacte en toegepaste wetenschappen, een waar mannenbastion. De laatste decennia komt daar weliswaar verandering in, maar de genderverschillen blijven dikwijls groot. Zowel de instroom van meisjes naar deze studierichtingen, als de doorstroming naar (hogere) onderzoeksfuncties blijven knelpunten.

14.1 ONDERZOEK EN ONTWIKKELING

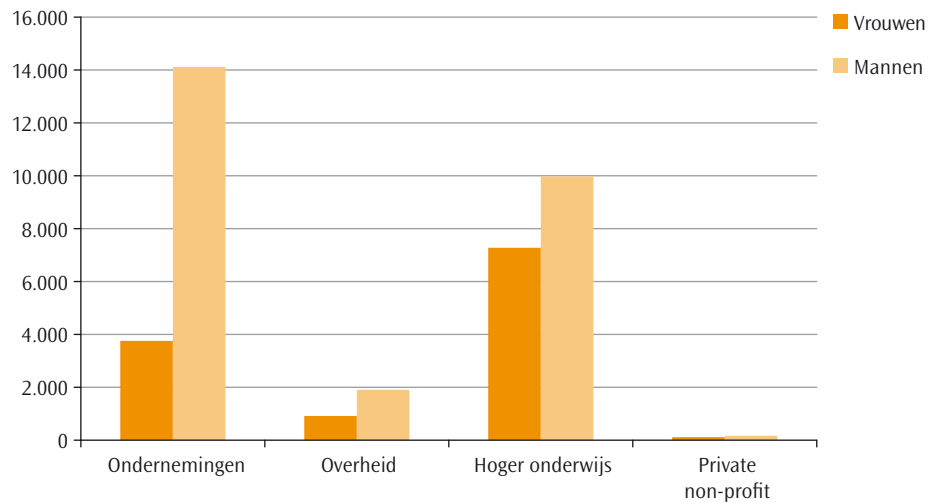
Technologie en innovatie zijn prioriteiten in het Europees beleid. In het kader van de 'Europa 2020'-strategie worden indicatoren berekend in verband met de investeringen van Lidstaten in 'Research & Development' (R&D). In het Nederlands wordt dit 'Onderzoek en Ontwikkeling' (O&O) genoemd. De Belgische cijfers worden verzameld door de POD Federaal Wetenschapsbeleid. Ze zijn in detail te raadplegen op de website www.belspo.be.

De berekeningen van de personeelsaantallen gebeuren op basis van voltijdse equivalenten. Dat wil zeggen dat deeltijds werkende onderzoekers (in meerderheid vrouwen) in de telling maar worden meegerekend naar rata van hun percentage deeltijd. Iemand die 4/5 werkt, wordt geteld als 0,8, een halftijdse kracht als 0,5 en een voltijdse onderzoeker als 1.

GRAFIEK 81:

Aantal onderzoekers naar sector in voltijdse equivalenten, naar geslacht (2009)

Bron: Website POD Federaal Wetenschapsbeleid.

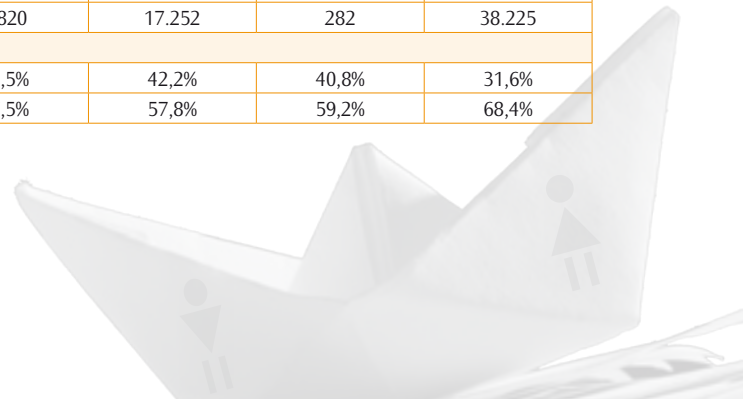
In het totaal is 31,6% van de onderzoekers, uitgedrukt in voltijdse equivalenten, vrouw. Er bestaan echter grote verschillen naar sector. Van de onderzoekers aan universiteiten en hogescholen is 42,2% vrouw. In ondernemingen is dat aandeel maar de helft, namelijk 21%. De overheidssector situeert zich daar tussenin met 32,5% vrouwelijke onderzoekers, in voltijdse equivalenten. De erg kleine sector van de private non-profit, doet het relatief goed met 40,8%. (tabel 142, grafiek 81)

TABEL 142:

Aantal en aandeel onderzoekers naar sector in voltijdse equivalenten, naar geslacht (2009)

	Ondernemingen	Overheid	Hoger onderwijs	Private non-profit	Totaal
Aantal					
Vrouwen	3.756	916	7.277	115	12.064
Mannen	14.116	1.904	9.975	167	26.162
Totaal	17.872	2.820	17.252	282	38.225
Aandeel					
Vrouwen	21,0%	32,5%	42,2%	40,8%	31,6%
Mannen	79,0%	67,5%	57,8%	59,2%	68,4%

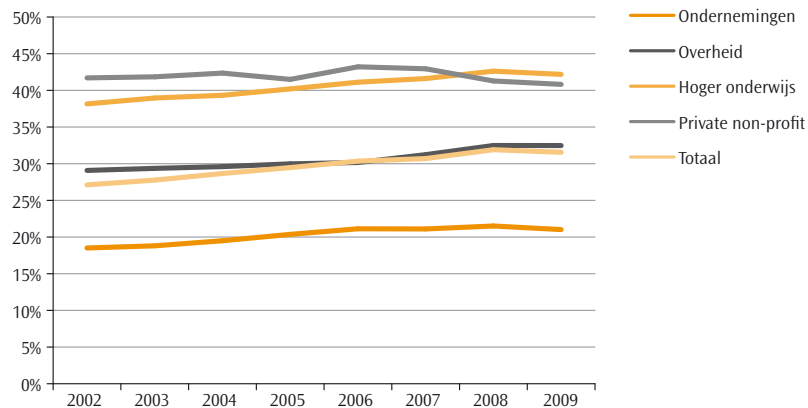
Bron: Website POD Federaal Wetenschapsbeleid.

Over het algemeen is er een geleidelijke toename in het aandeel vrouwelijke onderzoekers waar te nemen. Al zijn de cijfers voor 2009 iets lager dan die voor 2008. (grafiek 82)

GRAFIEK 82:

Evolutie van het aandeel vrouwelijke onderzoekers naar sector in voltijdse equivalenten (2002-2009)

Bron: Website POD Federaal Wetenschapsbeleid.

14.2 ACADEMISCHE WERELD

Bij de hogeschool- en universiteitsstudenten zijn de meisjes in de meerderheid met 54,8%. In de richtingen van exacte wetenschappen, wiskunde, informatica daalt hun aandeel echter tot 30,1% en bij de ingenieursstudies tot 23%. (tabel 143 en 144)

TABEL 143:

Hogeschool- en universiteitsstudenten naar geslacht (2009)

	Vrouwen	Mannen
Totaal	54,8%	45,2%

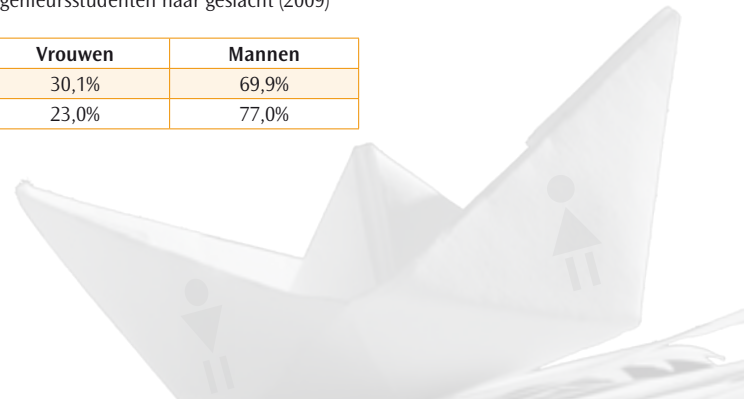
Bron: Website Eurostat.

TABEL 144:

Wiskunde-, wetenschappen-, informatica- en ingenieursstudenten naar geslacht (2009)

	Vrouwen	Mannen
Wetenschappen, wiskunde en informatica	30,1%	69,9%
Ingenieursstudies	23,0%	77,0%

Bron: Website Eurostat.

TABEL 145:

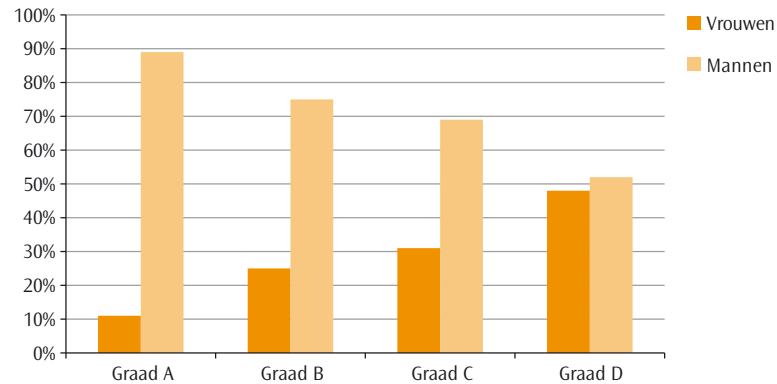
Academisch personeel naar graad en geslacht (2007)

	Vrouwen	Mannen
Graad A	11%	89%
Graad B	25%	75%
Graad C	31%	69%
Graad D	48%	52%
Totaal	35%	65%

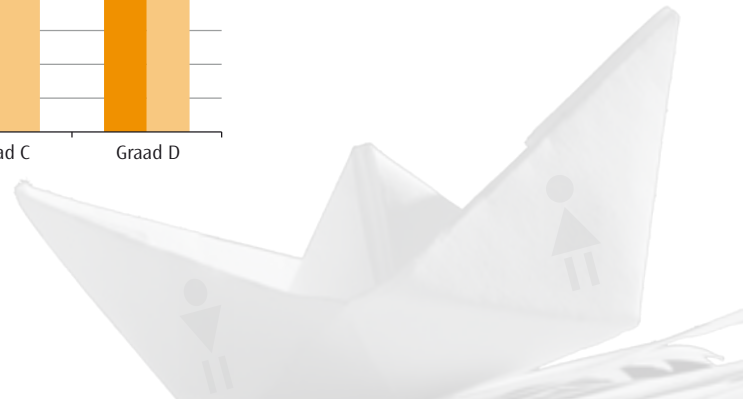
Bron: Europese Commissie, She-Figures 2009, p. 75.

Bij het academisch personeel daalt het aandeel vrouwen met het niveau. Van de assistenten en predoctorale onderzoekers (graad D) is 48% vrouw. Van de postdoctorale onderzoekers (graad C) is 31% vrouw. Dat aandeel daalt tot 25% bij de docenten en hoofddocenten (graad B) en 11% bij de hoogleraren (graad A). (tabel 145, grafiek 83)

GRAFIEK 83:
Academisch personeel naar graad en geslacht (2007)

Bron: Europese Commissie, She-Figures 2009, p. 75.

TABEL 146:

Informaticaspecialisten naar geslacht (2007, 2010)

	2007		2010	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
Vrouwen	14.027	16,3%	19.276	17,7%
Mannen	72.001	83,7%	89.645	82,3%
Totaal	86.028	100,0%	108.921	100,0%

Bron: ADSEI, Enquête naar de Arbeidskrachten, 2007 en 2010.

14.3 INFORMATICASPECIALISTEN

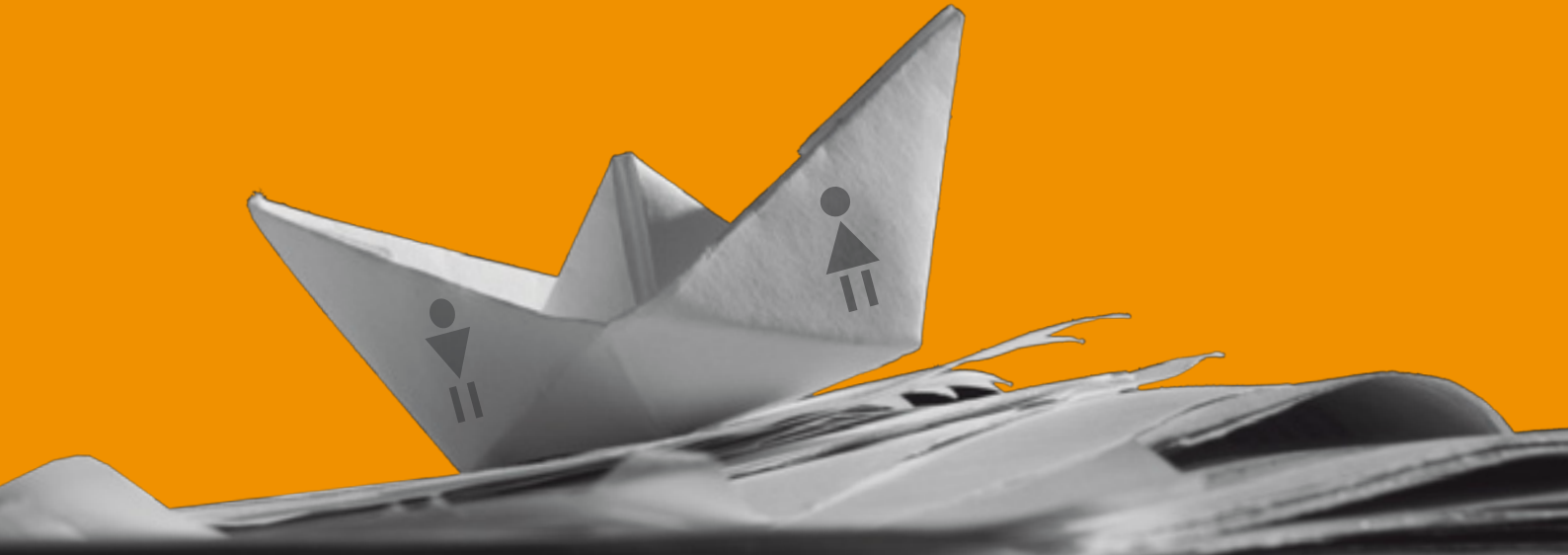
Het merendeel van de informaticaspecialisten is man: 82,3%. Het aandeel vrouwelijke informaticaspecialisten is de laatste jaren evenwel licht gestegen van 16,3% in 2007 tot 17,7% in 2010. (tabel 146)

Voor meer informatie over dit onderwerp, zie:

- *Vrouwen aan de top*, Brussel: IGVM, 2008.
- *She Figures 2009. Statistics and Indicators on Gender Equality in Science*, Brussel: Europese Commissie, 2009.
- Website POD Federaal Wetenschapsbeleid: www.belspo.be
- Website Eurostat: epp.eurostat.ec.europa.eu
- Website ADSEI: www.statbel.fgov.be

HOOFDSTUK 15

ICT-GEbruik

De Algemene Directie Statistiek en Economische informatie organiseert jaarlijks een enquête naar het ICT-gebruik van huishoudens en individuen. Het doel van deze enquête is de digitale kloof in beeld brengen. De digitale kloof heeft een genderdimensie: mannen gebruiken gemiddeld vaker een computer en internet dan vrouwen. Maar deze kloof is vooral leeftijds- en opleidingsgebonden: het verschil is immers het grootst tussen jongeren en ouderen en tussen hoger en lager opgeleiden. ICT vindt echter met rasse schreden ingang in de samenleving, zodat de verschillen ieder jaar kleiner worden.

De cijfers hebben betrekking op Belgen van 16 tot 74 jaar.

15.1 COMPUTERGEBRUIK

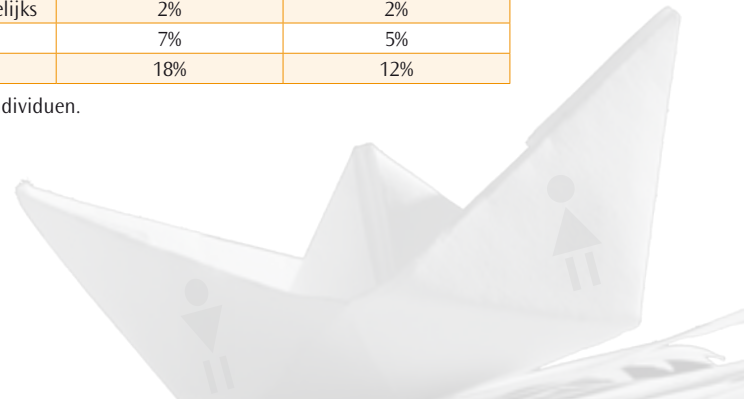
59% van de vrouwen en 69% van de mannen gebruikt dagelijks een computer. Wanneer het wekelijkse computergebruik als maatstaf wordt genomen, dan stijgen deze percentages tot 73% van de vrouwen en 80% van de mannen. 18% van de vrouwen en 12% van de mannen heeft nog nooit gebruik gemaakt van een computer. Deze groep wordt evenwel elk jaar kleiner. In 2006 was nog bijna een derde van de vrouwen en een vierde van de mannen ‘computeranalfabeet’. (tabel 147 en 148, grafiek 84 en 85)

TABEL 147:

Frequentie van computergebruik naar geslacht (2010)

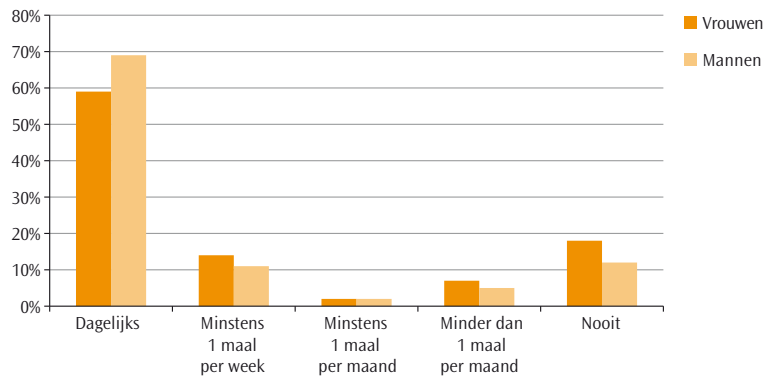
	Vrouwen	Mannen
Dagelijks	59%	69%
Minstens 1 maal per week, minder dan dagelijks	14%	11%
Minstens 1 maal per maand, minder dan wekelijks	2%	2%
Minder dan 1 maal per maand	7%	5%
Nooit	18%	12%

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

GRAFIEK 84:

Frequentie van computergebruik naar geslacht (2010)

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

TABEL 148:

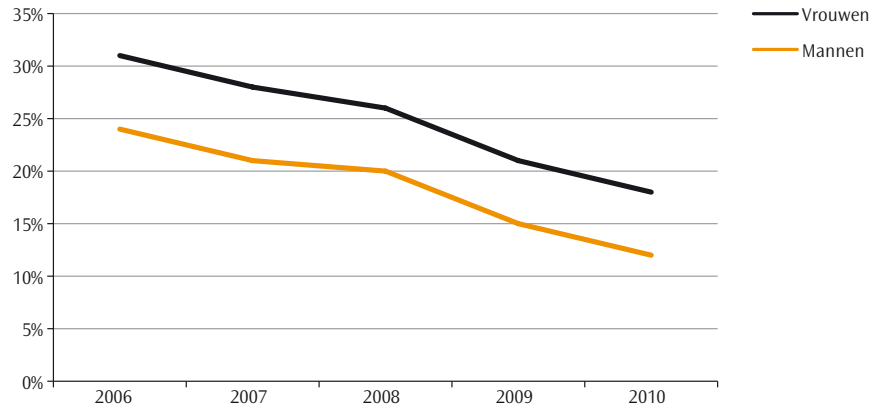
Evolutie van het aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit een computer gebruikte (2006-2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Vrouwen	31%	28%	26%	21%	18%
Mannen	24%	21%	20%	15%	12%

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

GRAFIEK 85:

Evolutie van het aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit een computer gebruikte (2006-2010)

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

TABEL 149:

Aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit een computer gebruikte naar leeftijd (2010)

	Vrouwen	Mannen
16-24 jaar	1%	1%
25-54 jaar	9%	6%
55-74 jaar	43%	30%

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

TABEL 150:

Aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit een computer gebruikte naar opleidingsniveau (2010)

	Vrouwen	Mannen
Laagopgeleid	50%	36%
Middenopgeleid	14%	18%
Hoogopgeleid	8%	3%

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

Het computergebruik hangt sterk samen met leeftijd en met opleidingsniveau. In de jongste leeftijdscategorie (16-24 jaar) heeft maar 1% van de vrouwen en de mannen nog nooit een computer gebruikt. De digitale kloof groeit met de leeftijd: bij de 55-plussers heeft 43% van de vrouwen en 30% van de mannen geen enkele ervaring met computers. We merken ook op dat het genderverschil zich situeert bij de oudere leeftijdscategorieën. *(tabel 149)*

De digitale kloof tussen vrouwen en mannen neemt af naarmate het opleidingsniveau stijgt. 50% van de laagopgeleide vrouwen en 36% van de laagopgeleide mannen gebruikt nooit een computer. Bij de hoogopgeleiden is er echter nog steeds een genderverschil: 8% van de hoogopgeleide vrouwen is 'computeranalfabeet'; bij de hoogopgeleide mannen is dat slechts 3%. Bij zij die een gemiddelde opleiding genoten, ligt het genderverschil in de andere richting: 18% van de mannen, tegenover 14% van de vrouwen maken nooit gebruik van een computer. *(tabel 150)*

TABEL 151:

Aandeel vrouwen en mannen dat dagelijks een computer gebruikt naar leeftijd (ten opzichte van de Belgen die de laatste drie maanden een computer gebruikten) (2010)

	Vrouwen	Mannen
16-24 jaar	86%	88%
25-54 jaar	79%	84%
55-74 jaar	66%	78%

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

TABEL 152:

Aandeel vrouwen en mannen dat dagelijks een computer gebruikt naar opleidingsniveau (ten opzichte van de Belgen die de laatste drie maanden een computer gebruikten) (2010)

	Vrouwen	Mannen
Laagopgeleid	71%	73%
Middenopgeleid	75%	83%
Hoogopgeleid	86%	93%

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

Van de mensen die recent gebruik maakten van een computer, dat wil zeggen in de loop van de laatste drie maanden voorafgaand aan de enquête, maakt een vrij groot deel dagelijks gebruik van een computer. Ook hier bestaan er verschillen naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau, maar ze zijn minder uitgesproken. Bij de jongeren gebruikt 86% van de vrouwen en 88% van de mannen die recent een computer gebruikten deze dagelijks. Bij hoogopgeleide mannen loopt dat op tot 93%, maar zelfs bij de laagopgeleiden doet nog 71% van de vrouwen en 73% van de mannen die recent een computer gebruikten er dagelijks een beroep op. *(tabel 151 en 152)*

TABEL 153:

Plaats van computergebruik naar geslacht (ten opzichte van de Belgen die de laatste drie maanden een computer gebruikten) (2010)

	Vrouwen	Mannen
Thuis	94%	95%
Op het werk	40%	47%
In een onderwijsinstelling	11%	11%
Bij iemand anders thuis	16%	18%
Elders (bibliotheek, luchthaven, hotel, internetcafé, enz.)	8%	12%
Uitsluitend op het werk	3%	3%
Uitsluitend in een onderwijsinstelling	0%	0%

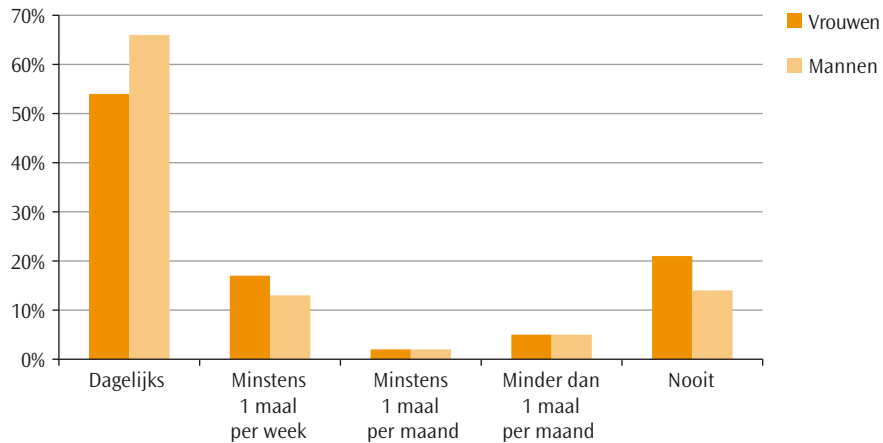
Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

Wie een computer gebruikt, heeft er bijna altijd één thuis: dat geldt voor 94% van de vrouwen en 95% van de mannen. 40% van de vrouwen en 47% van de mannen gebruikt een computer op het werk. Rekening houdend met het feit dat mannen vaker een betaalde baan hebben dan vrouwen, zijn deze percentages zeer gelijklopend. Ongeveer 7 op 10 werkende vrouwen en mannen gebruikt (soms) een computer op het werk. Ook voor de andere plaatsen waar computers worden gebruikt, is er weinig verschil tussen vrouwen en mannen. Mannen maken iets vaker gebruik van een computer bij vrienden, familie, in een bibliotheek, of een internetcafé. 3% van de vrouwen en mannen gebruikt enkel op het werk een computer. Uitsluitend op school een computer gebruiken, komt niet voor. (*tabel 153*)

GRAFIEK 86:

Frequentie van internetgebruik naar geslacht (2010)

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

1 5.2 INTERNETGEBRUIK

De cijfers voor internetgebruik zijn zeer parallel aan die voor computergebruik, maar ze liggen telkens iets lager. 54% van de vrouwen en 66% van de mannen surft dagelijks op het internet. 71% van de vrouwen en 79% van de mannen doet dat minstens één keer per week. 21% van de vrouwen en 14% van de mannen heeft nog nooit gebruik gemaakt van internet. (tabel 154, grafiek 86)

TABEL 154:

Frequentie van internetgebruik naar geslacht (2010)

	Vrouwen	Mannen
Dagelijks	54%	66%
Minstens 1 maal per week, minder dan dagelijks	17%	13%
Minstens 1 maal per maand, minder dan wekelijks	2%	2%
Minder dan 1 maal per maand	5%	5%
Nooit	21%	14%

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

De evolutie in internetgebruik gaat razendsnel: in 2005 had 43% van de vrouwen en 35% van de mannen nog nooit internet gebruikt; vijf jaar later is dat aandeel gehalveerd. (tabel 155, grafiek 87)

TABEL 155:

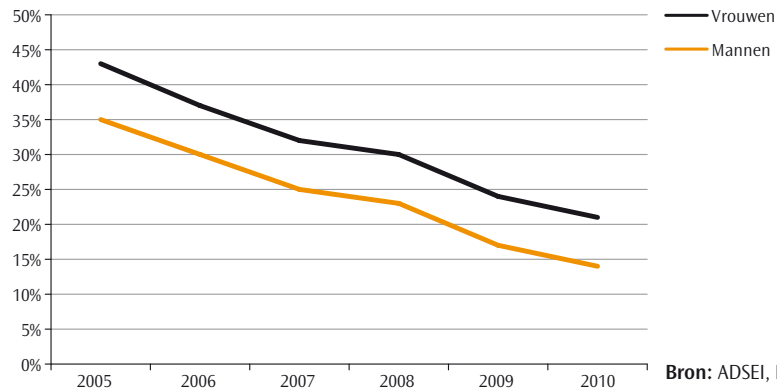
Evolutie van het aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit gebruik maakte van internet (2005-2010)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vrouwen	43%	37%	32%	30%	24%	21%
Mannen	35%	30%	25%	23%	17%	14%

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

GRAFIEK 87:

Evolutie van het aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit gebruik maakte van internet (2005-2010)

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

Opnieuw bestaat er een sterk verband tussen het internetgebruik enerzijds en leeftijd en opleidingsniveau anderzijds. Bij de 55-plussers heeft 50% van de vrouwen en 35% van de mannen nog nooit internet gebruikt. Bij de 25-54-jarigen is dat respectievelijk 11% en 8%, en van de jongste generatie heeft slechts 1% nog nooit internet gebruikt. Meer verfijnde leeftijdscategorieën zouden waarschijnlijk een meer geleidelijke overgang laten zien in de digitale kloof tussen jong en oud. De verschillen in opleidingsniveau zijn iets kleiner. 42% van de lager opgeleide vrouwen en 29% van de lager opgeleide mannen heeft nog nooit internet gebruikt; bij de hoogopgeleiden is dat nog 6% van de vrouwen en 2% van de mannen. (tabel 156 en 157)

TABEL 156:

Aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit gebruik maakte van internet naar leeftijd (2010)

	Vrouwen	Mannen
16-24 jaar	1%	1%
25-54 jaar	11%	8%
55-74 jaar	50%	35%

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

TABEL 157:

Aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit gebruik maakte van internet naar opleidingsniveau (2010)

	Vrouwen	Mannen
Laagopgeleid	42%	29%
Middenopgeleid	14%	9%
Hoogopgeleid	6%	2%

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

TABEL 158:

Online-activiteiten naar geslacht (ten opzichte van de Belgen die de laatste drie maanden gebruik maakten van internet) (2010)

		Vrouwen	Mannen
Communicatie		95%	95%
Informatie opzoeken		92%	91%
waarvan:	Informatie i.v.m. goederen en diensten	79%	81%
	Informatie i.v.m. gezondheid	54%	41%
	Informatie i.v.m. reizen	48%	50%
	Software downloaden (uitgezonderd spelletjes)	19%	35%
Werk zoeken		18%	16%
Internetbankieren		62%	69%
Verkoop van goederen en diensten		19%	24%
Onlinecursus volgen		3%	7%
Vrijtijdsbesteding		45%	53%
waarvan:	Webradio of -tv	24%	33%
	Internetspelletjes met anderen	13%	19%
	Spelletjes downloaden	10%	18%
	Uploaden eigen materiaal	23%	23%

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

De enquête peilt ook naar de aard van het internetgebruik. Tabel 158 geeft de online-activiteiten weer voor vrouwen en mannen die in de drie maanden voorafgaand aan de bevraging gebruik maakten van internet. Voor heel wat van deze online-activiteiten bestaan er geen grote genderverschillen. Bijna alle internetgebruikers communiceren via het internet. Vooral het gebruik van e-mail is vrij algemeen. Informatie opzoeken scoort het tweede hoogste. Vrouwen zoeken vaker informatie op in verband met gezondheid, mannen downloaden aanzienlijk meer software. Mannen doen ook vaker aan internetbankieren en gebruiken het internet vaker om goederen of diensten te verkopen, een onlinecursus te volgen, voor spelletjes, of voor webradio of -tv. Vrouwen zoeken iets vaker werk via het internet. Eigen foto's en teksten uploaden naar het internet doen vrouwen en mannen evenveel. *(tabel 158)*

TABEL 159:

Online-activiteiten naar leeftijd en geslacht (ten opzichte van de Belgen die de laatste drie maanden gebruik maakten van internet) (2010)

		Vrouwen	Mannen
Software downloaden (uitgezonderd spelletjes)	16-24 jaar	30%	46%
	25-54 jaar	18%	34%
	55-74 jaar	11%	30%
Werk zoeken	16-24 jaar	27%	19%
	25-54 jaar	19%	18%
	55-74 jaar	3%	5%
Informatie opzoeken i.v.m. gezondheid	16-24 jaar	41%	24%
	25-54 jaar	57%	44%
	55-74 jaar	56%	48%
Webradio of -tv	16-24 jaar	37%	49%
	25-54 jaar	23%	33%
	55-74 jaar	8%	20%
Internetspelletjes met anderen	16-24 jaar	23%	44%
	25-54 jaar	12%	16%
	55-74 jaar	7%	5%
Spelletjes downloaden	16-24 jaar	15%	34%
	25-54 jaar	10%	16%
	55-74 jaar	6%	6%

Bron: ADSEI, ICT-indicatoren bij huishoudens en individuen.

Voor een aantal online-activiteiten worden de gendersverschillen meer uitgesproken wanneer er een opsplitsing wordt gemaakt naar leeftijd. 46% van de jonge mannen downloadt software. Bij de oudere mannen is dat nog 30%, een percentage dat overeenkomt met het aandeel jonge vrouwen dat software downloadt. Van de oudere vrouwen doet slechts 11% dat. Ook op het gebruik van webradio en -tv zit zowel een leeftijds- als een genereffect: jonge mannen doen het vaker dan oudere mannen en jonge vrouwen, en die laatste categorie gebruikt vaker webradio en -tv dan oudere vrouwen. Werk zoeken via het internet blijkt vooral een zaak van jonge vrouwen te zijn (27%). Informatie over gezondheid opzoeken is sterker gender- dan leeftijdsgebonden: ook jonge vrouwen zoeken vrij vaak informatie over gezondheid op. Spelletjes downloaden en internetspelletjes spelen met andere deelnemers gebeurt vooral door jonge mannen en blijkt niet echt besteed aan de oudere generatie. (tabel 159)

Voor meer informatie over dit onderwerp, zie:
Website ADSEI: www.statbel.fgov.be

BIJLAGEN

- Tabel 1:** Bevolking naar geslacht en leeftijdscategorie (toestand op 01/01/2010)
- Tabel 2:** Gemiddelde leeftijd van de bevolking naar geslacht (toestand op 01/01/2010)
- Tabel 3:** Evolutie van het vruchtbaarheidscijfer (1999-2008)
- Tabel 4:** Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de geboorte van het eerste kind (2008)
- Tabel 5:** Sterftecijfer (per duizend) naar geslacht en leeftijd (2007-2009)
- Tabel 6:** Evolutie van de levensverwachting bij geboorte naar geslacht (in jaar) (2000-2009)
- Tabel 7:** Afhankelijkheidsgraad van ouderen (toestand op 01/01/2010)
- Tabel 8:** Evolutie van het aantal huwelijken en echtscheidingen (2000-2010)
- Tabel 9:** Evolutie van het aantal personen dat huwt met iemand van hetzelfde geslacht, en uit de echt scheidt van iemand van hetzelfde geslacht (2004-2010)
- Tabel 10:** Gemiddelde leeftijd bij het huwelijk en bij het eerste huwelijk naar geslacht (in jaar) (2005-2010)
- Tabel 11:** Evolutie van de gemiddelde leeftijd bij echtscheiding naar geslacht en van de gemiddelde duur van een huwelijk (in jaar) (2000-2010)
- Tabel 12:** Verdeling huwelijken naar type huwelijk (2010)
- Tabel 13:** Verdeling huwelijken naar leeftijd (2010)
- Tabel 14:** Evolutie van het aantal personen dat een verklaring aflegt van wettelijke samenwoning, en van een stopzetting van wettelijke samenwoning (2000-2010)
- Tabel 15:** Bevolking naar burgerlijke staat (toestand op 01/01/2010)
- Tabel 16:** Indeling in huishoudtypes (2001-2007) en het groeipercentage (2007 ten opzichte van 2001)

- Tabel 17:** Aantal alleenwonenden (toestand op 01/01/2009)
- Tabel 18:** Aantal en aandeel immigraties naar geslacht (2007)
- Tabel 19:** Migratiesaldo naar geslacht (2007)
- Tabel 20:** Tien meest frequente nationaliteiten van immigranten naar geslacht, en de subtotaal voor de drie meest frequente werelddelen (2007)
- Tabel 21:** Aantal gemengde huwelijken naar geslacht (2006)
- Tabel 22:** Tien meest frequente nationaliteiten van buitenlandse huwelijkspartners naar geslacht, en de verdeling over de werelddelen van herkomst (2006)
- Tabel 23:** Evolutie van het aantal en aandeel asielaanvragen naar geslacht (1999, 2004-2010)
- Tabel 24:** Asielaanvragen door niet-begeleide minderjarigen naar geslacht (2010)
- Tabel 25:** Erkenningspercentage voor volwassenen en niet-begeleide minderjarigen (volgens de nieuwe procedure) naar geslacht (2007-2010)
- Tabel 26:** Evolutie van het aantal en aandeel erkenningen naar geslacht (2004-2010)
- Tabel 27:** Loonkloof in uur- en jaarlonen naar statuut (2008)
- Tabel 28:** Gemiddelde inkomsten (in euro) van zelfstandigen naar categorie en geslacht en de inkomstenkloof (2009)
- Tabel 29:** Gemiddeld pensioen volgens pensioenregeling naar geslacht, en pensioenkloof (maandbedrag in euro) (2011)
- Tabel 30:** Verdeling van het aantal pensioengerechtigden over de categorieën van het pensioenbedrag, naar geslacht (maandbedragen in euro) (2008)

- Tabel 31:** Verdeling van pensioengerechtigden, gemiddeld pensioen en pensioenloof, naar pensioenvoordeel en geslacht (maandbedragen in euro) (2008)
- Tabel 32:** Aantal gerechtigden op de inkomensgarantie voor ouderen en het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, naar geslacht (2011)
- Tabel 33:** Aandeel IGO- en GIB-gerechtigden in de bevolking van 65 jaar en ouder, naar geslacht (2011)
- Tabel 34:** Rechthebbenden op het leefloon, naar geslacht (2005-2010)
- Tabel 35:** Rechthebbenden op het leefloon, naar categorie en geslacht (2010)
- Tabel 36:** Aandeel gerechtigden op het leefloon in de bevolking (18-64 jaar), naar geslacht (2010)
- Tabel 37:** Verhouding tussen het gemiddelde geïndividualiseerd inkomen van vrouwen ten opzichte van dat van mannen voor verschillende aspecten van het inkomen (in procenten) (2007)
- Tabel 38:** Financiële afhankelijkheidsgraad naar geslacht en activiteitsstatus, leeftijd, opleidingsniveau, gezinssituatie en nationaliteit (2006)
- Tabel 39:** Aantal en aandeel vrouwen en mannen in de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) naar arbeidssituatie (2010)
- Tabel 40:** Werkzaamheidsgraad naar leeftijd en geslacht (2010)
- Tabel 41:** Evolutie in de werkzaamheidsgraad naar leeftijd en geslacht (1990, 2000, 2010)
- Tabel 42:** Werkzaamheidsgraad naar opleidingsniveau en geslacht (2010)
- Tabel 43:** Evolutie in de werkzaamheidsgraad naar opleidingsniveau en geslacht (1990, 2000, 2010)
- Tabel 44:** Aantal huisvrouwen en -mannen binnen de beroepsactieve bevolking, en groeipercentage ten opzichte van 1986 (2010)

- Tabel 45:** Totale tewerkstelling in België per sector, naar feminisatiegraad (2007)
- Tabel 46:** Aandeel vrouwen in de totale tewerkstelling per sector, aandeel vrouwen bij bedrijfsleiders en hoger kaderpersoneel, relatief tekort aan vrouwelijke leidinggevenden in percentage en per 100 bedrijfsleiders (2010)
- Tabel 47:** Deeltijdse arbeidsgraad naar geslacht (2010)
- Tabel 48:** Sekseratio bij voltijdse en deeltijdse loontrekkenden (2010)
- Tabel 49:** Gemiddeld aantal gewoonlijk gepresteerde arbeidsuren per week voor deeltijdse loontrekkenden naar geslacht (2010)
- Tabel 50:** Verdeling van deeltijdse loontrekkenden volgens percentage deeltijds werk naar geslacht (2010)
- Tabel 51:** Verdeling van deeltijds loontrekkende vrouwen en mannen naar reden van deeltijds werk (2010)
- Tabel 52:** Verdeling van loontrekkenden naar vast en tijdelijk werk en geslacht (2010)
- Tabel 53:** Verdeling van tijdelijk werkenden naar soort contract en geslacht (2010)
- Tabel 54:** Studentenarbeid in juli-augustus-september (derde kwartaal) naar geslacht (2010)
- Tabel 55:** Vrouwelijke en mannelijke verzekeringsplichtigen naar hoedanigheid (toestand op 31/12/2009)
- Tabel 56:** Vrouwelijke en mannelijke verzekeringsplichtigen naar aard van bezigheid (toestand op 31/12/2009)
- Tabel 57:** Vrouwelijke en mannelijke zelfstandigen naar bedrijfstak (toestand op 31/12/2009)
- Tabel 58:** Vrouwelijke en mannelijke starters naar hoedanigheid (toestand op 31/12/2009)
- Tabel 59:** Vrouwelijke en mannelijke starters naar bedrijfstak (toestand op 31/12/2009)
- Tabel 60:** Aandeel vrouwelijke en mannelijke zelfstandigen dat met personeel werkt (2010)

- Tabel 61:** Aantal vergoedingen voor het opnemen van tijdskrediet, aandeel en verdeling, naar geslacht (2010)
- Tabel 62:** Verdeling van vrouwen en mannen die tijdskrediet opnemen naar percentage vermindering (voltijds, halftijds en 1/5de vermindering) (2010)
- Tabel 63:** Zorg als motief bij voltijds tijdskrediet (2010)
- Tabel 64:** Voorbereiding op pensioen als motief bij tijdskrediet (2010)
- Tabel 65:** Aantal vergoedingen voor het opnemen van loopbaanonderbreking, aandeel en verdeling, naar geslacht (2010)
- Tabel 66:** Aantal en aandeel vergoedingen voor het opnemen van thematische verloven, naar geslacht (2010)
- Tabel 67:** Personen in loopbaanonderbreking of tijdskrediet naar samenstelling van het huishouden en geslacht, en sekseratio (2010)
- Tabel 68:** Verminderde arbeidsmarktparticipatie omwille van zorg naar geslacht (2010)
- Tabel 69:** Flexibiliteit ten voordele van de werknemer naar geslacht (2010)
- Tabel 70:** Gebruik van kinderopvang voor jongste inwonende kind naar geslacht (2010)
- Tabel 71:** Gebruik van kinderopvang naar gezinssituatie en geslacht (2005)
- Tabel 72:** Neemt (on-)betaald verlof om de kinderen op te vangen tijdens de vakanties (2005)
- Tabel 73:** Tevredenheid over de combinatie arbeid-gezin naar geslacht (2005)
- Tabel 74:** Gebrek aan kwaliteitsvolle en betaalbare kinderopvang als voornaamste reden om niet of minder te werken dan gewenst, naar geslacht (2005)

- Tabel 75:** Regelmatige zorg voor andere kinderen of voor zorgbehoevende (zieke, gehandicapte of oudere) familieleden of vrienden, naar geslacht (2010)
- Tabel 76:** Gebrek aan kwaliteitsvolle en betaalbare zorgopvang als voornaamste reden om niet of minder te werken dan gewenst, naar geslacht (2005)
- Tabel 77:** Evolutie in gemiddelde tijdsbesteding per week naar geslacht, vanaf 19 jaar (1966, 1999, 2005)
- Tabel 78:** Gemiddelde tijdsbesteding per week naar leeftijd van het jongste kind en geslacht, van 19 tot en met 65 jaar (2005)
- Tabel 79:** Gemiddelde werklast per week naar leeftijd van het jongste kind, arbeidssituatie en geslacht (2005)
- Tabel 80:** Huishoudelijk werk naar geslacht (2005)
- Tabel 81:** Gemiddelde tijdsbesteding van tieners op een schooldag, zaterdag en zondag naar geslacht, van 12 tot en met 18 jaar (2005)
- Tabel 82:** Aantal en aandeel parlementsleden naar geslacht (2009-2010)
- Tabel 83:** Aantal en aandeel regeringsleden naar geslacht (2009-2011)
- Tabel 84:** Aantal en aandeel ministers voor enkele belangrijke bevoegdheden naar geslacht (1999-2011)
- Tabel 85:** Aantal en aandeel vrouwen en mannen in het Europees Parlement en in de Europese Commissie (2011)
- Tabel 86:** Aantal en aandeel van vrouwen in bestuursorganen van provincies (2011)
- Tabel 87:** Aandeel vrouwen in lokale besturen naar provincie en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011)

- Tabel 88: Aantal en aandeel magistraten naar geslacht (2010)
- Tabel 89: Aantal en aandeel leidinggevendenden binnen de federale overheid naar geslacht (2011)
- Tabel 90: Aantal en aandeel vrouwen en mannen in diplomatieke loopbanen (toestand op 31/12/2010)
- Tabel 91: Aantal en aandeel vrouwen en mannen in hogere functies in diplomatieke loopbanen (toestand op 31/12/2010)
- Tabel 92: Aantal vrouwen en mannen in de Nationale Arbeidsraad (2011)
- Tabel 93: Aantal vrouwen en mannen in de bestuursorganen van de Nationale Bank van België (2011)
- Tabel 94: Aandeel vrouwen en mannen in de raden van bestuur van topondernemingen (2006)
- Tabel 95: Aandeel topondernemingen met geen enkele, één, of meer vrouwen in de raad van bestuur (2006)
- Tabel 96: Levensverwachting, en levensverwachting in goede gezondheid (in jaar) (2001, 2007, 2009)
- Tabel 97: Subjectieve gezondheid naar geslacht (2008)
- Tabel 98: Chronische aandoeningen naar geslacht (2008)
- Tabel 99: Psychische problemen naar geslacht (2008)
- Tabel 100: Zelfmoordgedachten en -pogingen naar geslacht (2008)
- Tabel 101: Zelfdodingen naar geslacht (2006)
- Tabel 102: Aantal en aandeel tienerzwangerschappen, bevallingen en abortussen (2008)
- Tabel 103: Aantal en verdeling abortussen naar leeftijd (2009)
- Tabel 104: Aantal abortussen en abortusratio naar leeftijd (2008)
- Tabel 105: Gemiddelde kostprijs van de geneeskundige verzorging naar leeftijd en geslacht (in euro) (2009)

- Tabel 106: Evolutie van het aantal en aandeel veroordelingen naar geslacht (2000-2005)
- Tabel 107: Aantal veroordelingen naar type misdrijf en geslacht (2003)
- Tabel 108: Aandeel vrouwen en mannen naar type misdrijf (2003)
- Tabel 109: Verdeling van veroordeelde vrouwen en mannen naar type misdrijf (2003)
- Tabel 110: Evolutie van het aantal en aandeel gedetineerden en veroordeelden onder elektronisch toezicht naar geslacht (2005-2009)
- Tabel 111: Evolutie van het aantal en aandeel interneringen naar geslacht (2001-2005)
- Tabel 112: Verdachten en slachtoffers van geweldsmisdaden naar geslacht (2008)
- Tabel 113: Algemeen onveiligheidsgevoel naar geslacht (2008-2009)
- Tabel 114: Vermijden om bij duisternis de straat op te gaan naar geslacht (2008-2009)
- Tabel 115: Slachtoffer zijn van persoonsdelicten naar geslacht (2008-2009)
- Tabel 116: Aandeel vrouwen en mannen bij de slachtoffers van persoonsdelicten (2008-2009)
- Tabel 117: Melding en aangifte van persoonsdelicten naar geslacht (2008-2009)
- Tabel 118: Aandeel vrouwen en mannen dat aangeeft slachtoffer geweest te zijn van partnergeweld in de afgelopen 12 maanden, naar ernst van het geweld (2009)
- Tabel 119: Aandeel vrouwen en mannen dat aangeeft slachtoffer geweest te zijn van partnergeweld in de afgelopen 12 maanden, naar aard van het geweld (2009)
- Tabel 120: Ervaring met geweld en partnergeweld in de loop van het volwassen leven naar geslacht (2009)
- Tabel 121: Aandeel slachtoffers van partnergeweld dat hun verhaal toevertrouwt aan anderen naar geslacht (2009)
- Tabel 122: Aandeel slachtoffers van partnergeweld dat aangifte doet bij de politie (2009)

- Tabel 123:** Aantal geregistreerde gevallen van partnergeweld bij de politie (2000, 2005, 2010) en gemiddeld aantal registraties per dag (2010)
- Tabel 124:** Verdachten en slachtoffers van geregistreerde gevallen van partnergeweld bij de politie naar geslacht (2008)
- Tabel 125:** Specifieke vormen van geweld tussen ex-partners (2010)
- Tabel 126:** Slachtoffers en verdachten van specifieke vormen van geweld tussen ex-partners naar geslacht (2008)
- Tabel 127:** Andere vormen van gendergerelateerd geweld (2010)
- Tabel 128:** Slachtoffers en verdachten van andere vormen van gendergerelateerd geweld naar geslacht (2008)
- Tabel 129:** Vrouwen en mannen betrokken bij een ongeval als bestuurder of passagier (2009)
- Tabel 130:** Aantal en aandeel vrouwen en mannen betrokken bij een ongeval met gewonden, naar ernst van de verwondingen (2009)
- Tabel 131:** Aantal en aandeel vrouwen en mannen betrokken bij een dodelijk ongeval of een ongeval met zwaargewonden, naar leeftijdscategorie (2009)
- Tabel 132:** Aandeel vrouwen en mannen bij de slachtoffers op autosnelwegen, naar weggebruikertype (gewogen cijfers) (2008)
- Tabel 133:** Evolutie van het aantal en aandeel dodelijk gewonde fietsers (overleden binnen de 30 dagen na het ongeval), naar geslacht (1991-2007)
- Tabel 134:** Aantal en aandeel motorrijders betrokken bij een ongeval, naar geslacht en het feit of ze bestuurder dan wel passagier waren (2007)

- Tabel 135:** Aantal en aandeel motorrijders betrokken bij een ongeval, naar ernst van de verwondingen en geslacht (2007)
- Tabel 136:** Aandeel vrouwelijke en mannelijke bestuurders onder invloed van alcohol (2003, 2005, 2007)
- Tabel 137:** Belgische bevolking ouder dan 25 jaar, naar opleidingsniveau, leeftijd en geslacht (2010)
- Tabel 138:** Verdeling van de Belgische bevolking ouder dan 25 jaar, naar opleidingsniveau, leeftijd en geslacht (2010)
- Tabel 139:** Belgische bevolking ouder dan 25 jaar, naar opleidingsniveau, leeftijd en geslacht (2010)
- Tabel 140:** Aandeel werknemers dat een opleiding heeft gevolgd, aantal opleidingsuren en opleidingskosten, naar sector en geslacht (2010)
- Tabel 141:** Evolutie van het aantal uren waarvoor terugbetaling werd gevraagd in het kader van betaald educatief verlof, naar geslacht (1995-2009)
- Tabel 142:** Aantal en aandeel onderzoekers naar sector in voltijdse equivalenten, naar geslacht (2009)
- Tabel 143:** Hogeschool- en universiteitsstudenten naar geslacht (2009)
- Tabel 144:** Wiskunde-, wetenschappen-, informatica- en ingenieursstudenten naar geslacht (2009)
- Tabel 145:** Academisch personeel naar graad en geslacht (2007)
- Tabel 146:** Informaticaspecialisten naar geslacht (2007, 2010)
- Tabel 147:** Frequentie van computergebruik naar geslacht (2010)
- Tabel 148:** Evolutie van het aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit een computer gebruikte (2006-2010)
- Tabel 149:** Aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit een computer gebruikte naar leeftijd (2010)
- Tabel 150:** Aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit een computer gebruikte naar opleidingsniveau (2010)

- Tabel 151:** Aandeel vrouwen en mannen dat dagelijks een computer gebruikt naar leeftijd (ten opzichte van de Belgen die de laatste drie maanden een computer gebruikten) (2010)
- Tabel 152:** Aandeel vrouwen en mannen dat dagelijks een computer gebruikt naar opleidingsniveau (ten opzichte van de Belgen die de laatste drie maanden een computer gebruikten) (2010)
- Tabel 153:** Plaats van computergebruik naar geslacht (ten opzichte van de Belgen die de laatste drie maanden een computer gebruikten) (2010)
- Tabel 154:** Frequentie van internetgebruik naar geslacht (2010)
- Tabel 155:** Evolutie van het aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit gebruik maakte van internet (2005-2010)
- Tabel 156:** Aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit gebruik maakte van internet naar leeftijd (2010)
- Tabel 157:** Aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit gebruik maakte van internet naar opleidingsniveau (2010)
- Tabel 158:** Online-activiteiten naar geslacht (ten opzichte van de Belgen die de laatste drie maanden gebruik maakten van internet) (2010)
- Tabel 159:** Online-activiteiten naar leeftijd en geslacht (ten opzichte van de Belgen die de laatste drie maanden gebruik maakten van internet) (2010)

- Grafiek 1:** Sterftekans van mannen in verhouding tot de sterftekans van vrouwen naar leeftijd (in jaar) (2007-2009)
- Grafiek 2:** Evolutie van het aantal huwelijken en echtscheidingen (2000-2010)
- Grafiek 3:** Evolutie van het aantal personen dat huwt met iemand van hetzelfde geslacht, en uit de echt scheidt van iemand van hetzelfde geslacht (2004-2010)
- Grafiek 4:** Verdeling huwelijken naar type huwelijk (2010)
- Grafiek 5:** Verdeling huwelijken naar leeftijd (2010)
- Grafiek 6:** Evolutie van het aantal personen dat een verklaring aflegt van wettelijke samenwoning, en van een stopzetting van wettelijke samenwoning (2000-2010)
- Grafiek 7:** Bevolking naar burgerlijke staat (toestand op 01/01/2010)
- Grafiek 8:** Aandeel immigraties naar geslacht (2007)
- Grafiek 9:** Evolutie van het aantal asielaanvragen naar geslacht (2004-2010)
- Grafiek 10:** Evolutie van het aantal erkenningen naar geslacht (2004-2010)
- Grafiek 11:** Loonkloof in uur- en jaarlonen naar statuut (2008)
- Grafiek 12:** Aandeel vrouwen en mannen in werkgelegenheid, bezoldigde werkdagen en loonmassa (2008)
- Grafiek 13:** Gemiddelde inkomsten (in euro) van zelfstandigen naar categorie en geslacht (2009)
- Grafiek 14:** Verdeling van het aantal pensioengerechtigden over de categorieën van het pensioenbedrag, naar geslacht (maandbedragen in euro) (2008)
- Grafiek 15:** Procentuele verdeling van de rechthebbenden op het leefloon, naar categorie en geslacht (2010)

- Grafiek 16:** Verdeling van de rechthebbenden op het leefloon, naar leeftijd en geslacht (2010)
- Grafiek 17:** Verdeling van de rechthebbenden op het leefloon, naar leeftijd en geslacht (2010)
- Grafiek 18:** Verhouding tussen het gemiddelde geïndividualiseerd inkomen van vrouwen ten opzichte van dat van mannen voor verschillende aspecten van het inkomen (2007)
- Grafiek 19:** Financiële afhankelijkheidsgraad naar geslacht en activiteitsstatus, leeftijd, opleidingsniveau, gezinssituatie en nationaliteit (2006)
- Grafiek 20:** Verdeling van de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) naar arbeidssituatie en geslacht (2010)
- Grafiek 21:** Aandeel vrouwen en mannen in de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) naar arbeidssituatie (2010)
- Grafiek 22:** Activiteits-, werkzaamheids- en werkloosheidsgraad naar geslacht (2010)
- Grafiek 23:** Werkzaamheidsgraad naar leeftijd en geslacht (2010)
- Grafiek 24:** Evolutie in de werkzaamheidsgraad naar leeftijd en geslacht (1986-2010)
- Grafiek 25:** Werkzaamheidsgraad naar opleidingsniveau en geslacht (2010)
- Grafiek 26:** Evolutie in de werkzaamheidsgraad naar opleidingsniveau en geslacht (1990, 2000, 2010)
- Grafiek 27:** Evolutie in de deeltijdse arbeidsgraad naar geslacht (1986-2010)
- Grafiek 28:** Verdeling van deeltijdse loontrekkenden volgens percentage deeltijds werk naar geslacht (2010)
- Grafiek 29:** Verdeling van deeltijds loontrekkende vrouwen en mannen naar reden van deeltijds werk (2010)
- Grafiek 30:** Verdeling van tijdelijk werkenden naar soort contract en geslacht (2010)
- Grafiek 31:** Evolutie van het aantal vrouwelijke en mannelijke verzekeringsplichtigen naar hoedanigheid (2004-2009)

- Grafiek 32: Evolutie van het aantal vrouwelijke en mannelijke verzekeringsplichtigen naar aard van bezigheid (2004-2009)
- Grafiek 33: Aandeel vrouwelijke en mannelijke zelfstandigen naar bedrijfstak (toestand op 31/12/2009)
- Grafiek 34: Evolutie van het aantal vrouwelijke en mannelijke starters (2004-2009)
- Grafiek 35: Aandeel vrouwelijke en mannelijke starters naar bedrijfstak (toestand op 31/12/2009)
- Grafiek 36: Verdeling van vrouwen en mannen naar type loopbaanonderbreking (2010)
- Grafiek 37: Aandeel vrouwen en mannen in de vergoedingen voor het opnemen van thematische verloven (2010)
- Grafiek 38: Personen in loopbaanonderbreking of tijdskrediet naar samenstelling van het huishouden en geslacht (2010)
- Grafiek 39: Gebruik van kinderopvang naar gezinssituatie en geslacht (2005)
- Grafiek 40: Gebrek aan kwaliteitsvolle en betaalbare kinderopvang als voornaamste reden om niet of minder te werken dan gewenst, naar geslacht (2005)
- Grafiek 41: Gemiddeld aantal uren per week besteed aan betaald en onbetaald werk naar leeftijd van het jongste kind en geslacht, van 19 tot en met 65 jaar (2005)
- Grafiek 42: Gemiddeld aantal uren per week besteed aan huishoudelijk werk naar geslacht (2005)
- Grafiek 43: Aandeel parlementsleden naar geslacht (2009-2010)
- Grafiek 44: Aandeel regeringsleden naar geslacht (2009-2011)
- Grafiek 45: Aandeel magistraten naar geslacht (2010)
- Grafiek 46: Aandeel leidinggevenden binnen de federale overheid naar geslacht (2011)

- Grafiek 47:** Aandeel vrouwen en mannen in diplomatieke loopbanen (toestand op 31/12/2010)
- Grafiek 48:** Aandeel beursgenoteerde ondernemingen met geen enkele, één, of meer vrouwen in de raad van bestuur (2006)
- Grafiek 49:** Levensverwachting, en levensverwachting in goede gezondheid (in jaar) (2009)
- Grafiek 50:** Psychische problemen naar geslacht (2008)
- Grafiek 51:** Evolutie van het aandeel zwangerschappen dat wordt onderbroken bij tieners (10-19 jaar) (1997-2008)
- Grafiek 52:** Verdeling abortussen naar leeftijd (2009)
- Grafiek 53:** Aantal abortussen per 100 zwangerschappen naar leeftijd (2008)
- Grafiek 54:** Evolutie van het aantal abortussen (2004-2009)
- Grafiek 55:** Gemiddelde kostprijs van de geneeskundige verzorging naar leeftijd en geslacht (in euro) (2009)
- Grafiek 56:** Evolutie van het aantal veroordelingen naar geslacht (2000-2005)
- Grafiek 57:** Aandeel vrouwen en mannen naar type misdrijf (2003)
- Grafiek 58:** Algemeen onveiligheidsgevoel naar geslacht (2008-2009)
- Grafiek 59:** Vermijden om bij duisternis de straat op te gaan naar geslacht (2008-2009)
- Grafiek 60:** Aangifte van persoonsdelicten naar geslacht (2008-2009)
- Grafiek 61:** Aandeel vrouwen en mannen dat aangeeft slachtoffer geweest te zijn van partnergeweld in de afgelopen 12 maanden, naar aard van het geweld (2009)
- Grafiek 62:** Ervaring met geweld en partnergeweld in de loop van het volwassen leven naar geslacht (2009)
- Grafiek 63:** Aandeel slachtoffers van partnergeweld dat hun verhaal toevertrouwt aan anderen naar geslacht (2009)

- Grafiek 64:** Verdachten en slachtoffers van geregistreerde gevallen van partnergeweld bij de politie, aandeel vrouwen (2008)
- Grafiek 65:** Verdachten en slachtoffers van geregistreerde gevallen van partnergeweld bij de politie, aandeel mannen (2008)
- Grafiek 66:** Relatie met de dader bij geregistreerd intrafamiliaal geweld in spoedgevallendiensten (2007)
- Grafiek 67:** Klinische vaststellingen bij vermoeden van intrafamiliaal geweld door spoedgevallensarts (2007)
- Grafiek 68:** Gevolg dat wordt gegeven aan medische vaststellingen bij vermoeden van intrafamiliaal geweld door spoedgevallensarts (2007)
- Grafiek 69:** Verklaringen van het slachtoffer en klinische vaststellingen in verband met seksueel geweld bij geregistreerd intrafamiliaal geweld in spoedgevallendiensten (2007)
- Grafiek 70:** Aandeel vrouwen en mannen betrokken bij een ongeval als bestuurder of passagier (2009)
- Grafiek 71:** Verdeling van vrouwen en mannen betrokken bij een ongeval als bestuurder of passagier (2009)
- Grafiek 72:** Aandeel vrouwen en mannen betrokken bij een ongeval met gewonden, naar ernst van de verwondingen (2009)
- Grafiek 73:** Aantal vrouwen en mannen betrokken bij een dodelijk ongeval of een ongeval met zwaargewonden, naar leeftijdscategorie (2009)
- Grafiek 74:** Aandeel vrouwen en mannen bij de slachtoffers op autosnelwegen, naar weggebruikertype (gewogen cijfers) (2008)
- Grafiek 75:** Evolutie van het aantal dodelijk gewonde fietsers (overleden binnen de 30 dagen na het ongeval), naar geslacht (1991-2007)

- Grafiek 76:** Aandeel motorrijders betrokken bij een ongeval, naar geslacht en het feit of ze bestuurder dan wel passagier waren (2007)
- Grafiek 77:** Aandeel motorrijders betrokken bij een ongeval, naar ernst van de verwondingen en geslacht (2007)
- Grafiek 78:** Aandeel vrouwelijke en mannelijke bestuurders onder invloed van alcohol (2003, 2005, 2007)
- Grafiek 79:** Verdeling van de Belgische bevolking ouder dan 25 jaar, naar opleidingsniveau, leeftijd en geslacht (2010)
- Grafiek 80:** Evolutie van het aantal uren waarvoor terugbetaling werd gevraagd in het kader van betaald educatief verlof, naar geslacht (1995-2009)
- Grafiek 81:** Aantal onderzoekers naar sector in voltijdse equivalenten, naar geslacht (2009)
- Grafiek 82:** Evolutie van het aandeel vrouwelijke onderzoekers naar sector in voltijdse equivalenten (2002-2009)
- Grafiek 83:** Academisch personeel naar graad en geslacht (2007)
- Grafiek 84:** Frequentie van internetgebruik naar geslacht (2010)
- Grafiek 85:** Evolutie van het aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit een computer gebruikte (2006-2010)
- Grafiek 86:** Frequentie van internetgebruik naar geslacht (2010)
- Grafiek 87:** Evolutie van het aandeel vrouwen en mannen dat nog nooit gebruik maakte van internet (2005-2010)

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Bailly, N., *De politieke deelname van vrouwen na de verkiezingen van 10 juni 2007*, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2008.
- *Bevolking en huishoudens: huwelijken en echtscheidingen 2006*, Brussel: Algemene Directie Statistiek en Economische informatie, 2009.
- Casteels, Y. en H. Martensen, *Themarapport Motorrijders: ongevallen met een motorfiets 2000-2007*, Brussel: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid. Observatorium voor de Verkeersveiligheid, 2009.
- Descheemaeker, L. et al., *Partnerkeuze en huwelijksluiting van allochtone mannen: een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van het partnerkeuzeproces en het huwelijk van Marokkaanse, Turkse en Sikhmannen*, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2009.
- Dupont, E., *Nationale gedragsmeting: rijden onder invloed van alcohol 2007*, Brussel: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid. Observatorium voor de Verkeersveiligheid, 2009.

- Fiers, S. et al., *De deelname van vrouwen en mannen aan de Belgische politiek*, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2006.
- Fox, A., *Intrafamiliaal geweld: resultaten van de pilootstudie september tot december 2007*, Brussel: Federale overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu, 2008.
- *Geweld wat nu?*, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2010.
- Gisle, L., *Gezondheidsenquête, België 2008: mentale gezondheid*, Brussel: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid, z.d.
- Glorieux, I., J. Minnen en T.P. van Tienoven, *Tijdsbesteding in België. Veranderingen in tijdsbesteding tussen 1999 en 2005* (tabellenboekje), Brussel: Onderzoeksgroep TOR, Departement Sociologie, 2008.
- Glorieux, I. en T.P. van Tienoven, *Gender en tijdsbesteding: verschillen en evolutie in de tijdsbesteding van Belgische vrouwen en mannen (2005, 1999 en 1966)*, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2009.
- Jacquemain, M. et al., *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2010.

- Lembrechts, L. en E. Valgaeren, *Zwanger op het werk: de ervaringen van werknemers in België*, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2010.
- Martensen, H. en N. Nuytens, *Themarapport Fietsers: verkeersongevallen met fietsers 2000-2007*, Brussel: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid. Observatorium voor de Verkeersveiligheid, 2009.
- Meulders, D. et al, *Gender en inkomen: analyse en ontwikkeling van indicatoren. Belgian Gender and Income Analysis (BGIA)*, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2011.
- *NAP Sociale inclusie. Indicatorenbijlage*, Brussel: Federale overheidsdienst Sociale Zekerheid, 2005-2011.
- Nationale Commissie voor de evaluatie van de wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking, Verslag ten behoeve van het Parlement: 1 januari 2008 – 31 december 2009, Brussel, 2010.
- Nuytens, N. en Y. Casteels, *Themarapport Autosnelwegen*, Brussel: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid. Observatorium voor de Verkeersveiligheid, 2010.
- *She Figures 2009. Statistics and Indicators on Gender Equality in Science*, Brussel: Europese Commissie, 2009.

- Sliwa, S. et al., *De politieke vertegenwoordiging van vrouwen na de verkiezingen van 7 juni 2009: een objectieve balans van de quota*, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2010.
- Tafforeau, J., *Gezondheidsenquête, België 2008: subjectieve gezondheid*, Brussel: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid, z.d.
- Valgaeren, E. et al., *Vrouwen aan de top*, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2009.
- Van der Heyden, J., *Gezondheidsenquête, België 2008: chronische aandoeningen*, Brussel: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid, z.d.
- Van Hove, H. et al., *De Loonkloof tussen vrouwen en mannen in België*. Jaarlijkse rapporten, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2007-2011.
- Van Oyen, H. et al. (2005), "Composite health measures in Belgium based on the 2001 Census", in: *Archives Public Health*, jg. 63, pp. 107-126.
- *Veiligheidsmonitor 2008-2009*, Brussel: Federale Politie, Directie van de Operationele Politie Informatie, Dienst Beleidsgegevens, z.d.

GERAADPLEEGDE WEBSITES

- Loonkloofwebsite: www.loonkloof.be
- Website Administration générale de l'enseignement et de la recherche scientifique van de Federatie Wallonië-Brussel: www.enseignement.be
- Website ADSEI: www.statbel.fgov.be
- Website Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid: www.bivv.be
- Website Belgisch tijdsbudgetonderzoek: www.time-use.be
- Website cRZ: www.crz.be
- Website Dienst voor het Strafrechtelijk beleid: www.dsb-spc.be
- Website Europese Commissie: <http://ec.europa.eu/>
- Website Europees Parlement: www.europarl.europa.eu
- Website Eurostat: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
- Website Federale overheid: www.belgium.be
- Website Federale Politie: www.polfed-fedpol.be
- Website FOD Mobiliteit en Vervoer: www.mobilit.fgov.be
- Website FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg: www.werk.belgie.be
- Website IGVM: www.igvm.belgium.be
- Website Nationale Arbeidsraad: www.cnt-nar.be

- Website Nationale Bank van België: www.nbb.be
- Website Onderzoeksgroep TOR, Vrije Universiteit Brussel: www.vub.ac.be/TOR
- Website POD Federaal Wetenschapsbeleid: www.belspo.be
- Website POD Maatschappelijke Integratie: www.mi-is.be
- Website Provincie Antwerpen: www.provant.be
- Website Provincie Henegouwen: www.hainaut.be
- Website Provincie Limburg: www.limburg.be
- Website Provincie Luik: www.provincedeliege.be
- Website Provincie Namen: www.province.namur.be
- Website Provincie Luxemburg: www.province.luxembourg.be
- Website Provincie Oost-Vlaanderen: www.oost-vlaanderen.be
- Website Provincie Vlaams-Brabant: www.vlaamsbrabant.be
- Website Provincie Waals-Brabant: www.brabantwallon.be
- Website Provincie West-Vlaanderen: www.west-vlaanderen.be
- Website RIZIV: www.riziv.be
- Website RSVZ: www.rsvz.be
- Website RSZ: www.rsz.be
- Website RVA: www.rva.be
- Website Vlaamse onderwijsstatistieken en publicaties: www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken

aangiftebereidheid	268-270, 280-283
abortus	226, 236-242
academisch personeel	340-341
activiteitsgraad	98-99, 163
afhankelijkheidsgraad	20-21
alcohol	316-317
alleenstaande ouders	39, 77, 89
alleenstaanden	39, 84, 163
allochtonen	43
ambtenaren	62-63, 95-97, 213-215
arbeid	60-68, 83, 92-137, 139-176, 178-187, 326-329
armoede	60-90
armoederisico	84
asielaanvragen	50-53
beroepsactieve bevolking	108
besluitvorming	194-223
bestaansonzekerheid	60-90
bevolking	12-40
burgelijke staat	36-37
combinatie arbeid-gezin	152-175, 178-187

computer	346-363
computeranalfabeet	347-351
criminaliteit	248-270
dadere	248-261, 272-297
deeltijdse arbeid	123-131
depressie	230-235
digitale kloof	346-359
diplomatie	214-217
echtscheidingen	22-30
educatief verlof	328-330
erkenningen als politiek vluchteling	51-56
feminisatiegraad	111-118
financiële afhankelijkheidsgraad	84-89
gedetineerden	257-259
gendergerelateerd geweld	260-261, 266-297
geweld	252-256, 260-261, 266-270
gezinsamenstelling	39
gezondheid	61, 226-246, 360-363
gezondheidskosten	243-245
glazen plafond	119-122, 211

homohuwelijken	23-26
horizontale segregatie	111-118, 135, 145, 149
huisvrouwen / -mannen	96, 108-109
huishoudelijk werk	178-192
huwelijken	22-32, 46-49, 294-297
ICT	346-363
informatica	114, 339-343
inkomen	60-90
inkomenskloof	83
interneringen	258-259
internet	356-363
internetanalfabeten	356-359
jobstudenten	135-137
kinderopvang	128, 166-173
leefloon	76-81
leeftijd	12-13
leidinggevenden	119-122, 212
levenslang leren	326-330
levensverwachting	13, 20-21, 227-229
levensverwachting in goede gezondheid	227-229

loonkloof.....	62-67, 136
loopbaanonderbreking.....	153-163
meewerkende echtgenoten.....	97
migratie.....	42-57
misdrijven.....	248-269
mobiliteit.....	300-317
nationaliteit.....	42-49, 86-90
ondernemerschap.....	140-150
ondernemingen.....	220-223, 336-338
onderzoekers.....	335-341
ongeval.....	230-231, 301-315
onveiligheidsgevoel.....	262-263
opleiding.....	320-331
opleidingsniveau.....	86-88, 106-110, 320-325, 350-359
ouderen.....	20-21, 61, 74-75, 346
ouderschapsverlof.....	153, 160-163
overlijdens.....	17
parlement.....	195-203
partnergeweld.....	272-297
pensioenkloof.....	68-75

politieke vertegenwoordiging	196-199
quotawetten	195
rechtbanken	208-211
research & development	335
rollenpatronen	295
samenlevingsovereenkomst	35
schijnhuwelijken	294-297
sectoren	63, 111-120, 135, 327
segregatie van de arbeidsmarkt	111-122, 135, 145, 149
seksueel geweld	260-261, 266-297
slaapproblemen	232-233
stalking	293-294
starters	146-149
sterfte	16-19
technologie	334-343
tieners	190-192, 236-237
tijdsbesteding	177-192
tijdskrediet	152-163
topfuncties	213
verkeersovertredingen	253

verkrachting	260-261, 266-297
verlof	153, 160-161, 163, 165, 170-171, 328-330
verticale segregatie	119-122
vruchtbaarheid	14-15
werkgevers	96, 150
werklast	186-187
werkloosheidsgraad	98-99
werklozen	96-97
werkzaamheidsgraad	98-99
wetenschap	116-121, 334-343
zelfmoord	234-235
zelfstandigen	66-69, 96-97, 111, 140-150
ziekenhuizen	289
zorg	128-131, 152-155, 157, 161, 163, 171-175, 179-182, 184-185, 187, 190-191

